

VÖRÖS VIHAR

ÍRTA:
MARSCHALKÓ LAJOS

Buenos Aires, 1953
San Francisco, 1954

TARTALOM

ELŐSZÓ

EGY NÉP MAGÁRA MARAD

EGY MAGÁNOS ÚR

SORSVÁLASZTÁS

ÉDES ERDÉLY, ITT VAGYUNK!

A CSALÓDOTT MENYASSZONY

ÖRÖK BARÁTSÁG JUGOSZLÁVIÁVAL

ÉJSZAKA MAGYARORSZÁG FÖLÖTT

A SZOBOR ELŐTT

AZ ÁRULÓK SZÖVETSÉGE

LÁTOGATÁS EGY MUNKASZÁZADNÁL

AZ AZÚR EXPRESS

SZÖVETSÉGET KÖTÖTTÜNK

A VÁR MESSZE VAN A DONTÓL

AZ EGYETLEN ELLENÁLLÓ

1944. MÁRCIUS 19.

SÁRGA CSILLAG

A LETÉPETT GYERMEKFEJ

NÉMETEK KÖZÖTT

A ROMÁNOK ÁTALLTAK AZ OROSZOKHOZ

1944. OKTÓBER 15.

EGY VÁROS BÚCSÚZIK

„KORMÁNYZÓI KÉZIRAT ÉRKEZETT”

„FELSZABADÍTÓK”

NYUGATÉRT MINDHALÁLIG

FÜTYÜL A SZÉL KŐSZEG FELETT...

SZÁMADÁS

AZ UTOLSÓ HAZAI KARÁCSONY

A C. I. C. ZSOLDOSAI

A MÁSIK AMERIKA

ELŐSZÓ

„Mindenki bűnös volt; és senki sem.”

Reményik Sándor

Ez az írás nem tudományos történelmi munka, riport, vagy fénykép. Keskenyfilm a magyar tragédiáról, az antibolsevista Magyarország elpusztításáról. Legtalálhatóbb az a banális cím volna: „Ahogy az újságíró látta”. Látta a riporter szemével, olykor felületességével, a be nem avatott tájékozatlanságával. De látta! S az újságíró szeretné hinni, hogy akkor és ott, ahol történt, így látta mindezt az otthoni nemzet. A „Vörös vihar” nem vádirat és nem kozmetikai művelet. Nem akar szépíteni és régi magyar módszer szerint vádaskodni. Erdély költőjével együtt vallja: „Mindenki bűnös volt és senki sem”. Mindenki – csak a nemzet nem! Csak az antibolsevista magyar gondolat nem! Magyarország nem bűnös volt, hanem – áldozat. Bűnössé azok akarták bélyegezni, akik a maguk bűneit leplezik és akik a tanúkat ölik meg.

Minden antibolsevistának, aki a vasfüggöny mögül származik, tisztában kell lennie azzal, hogy bennünket magyarokat, románokat, szlovákokat, horvátokat és a többieket a Nyugat adott el. A nyugati Morgenthauk adtak el a keleti Berijáknak. Próbáljuk hát levonni ennek a konzekvenciáit és próbáljuk egymással szövetségben keresni a jövőnket, függetlenségünket.

A magyar emigráció felé megértést kér az író. Sok mindent nem jól csináltunk, de nem csinálhattunk mást. Ezért hát, mielőtt valaki nem ér a könyv végére, ne vádolja pártoskodással a szerzőt. Olykor egymással is szemben álltunk mi, antibolsevista magyarok. Voltunk párt, felekezet, rendszer, mozgalom, de az antibolsevista Magyarország minden árnyalata a halálba egyesülve megváltotta tévedéseit. A mártírok, a hősök megölték egymást a salzburgi Camp Marcusban, az otthoni börtönben és megdicsőültek a közös halálban. Ez a legszentebb magyar egység. Egyben egység minden szomszéd népek hasonló sorsra jutott antibolsevista mártíraival is.

A hőhérokkal, nemzetgyalázókkal, hamis tanúkkal szemben, ahányan vagyunk jobb, vagy szélsőjobb oldalon, a mi utunk az az egység, amelyre a halálban egyesülve adtak példát hőseink. A mi kötelességünk, hogy a mártírok példáját kövessük: egység a vértanúságban. De egység! Egység! Végre az életben is. S a mi számunkra az életet úgy hívják: Független Európa! Szabad Magyarország!

EGY NÉP MAGÁRA MARAD

1939. szeptember hó

Volóc fölött fekete felhőrongyokat kerget a szeptemberi szél. Mi pedig állunk a határút mellett, amelyen most jön, árad egy elvesző ország menekülő népé. Mert túl a kárpáti hágókon most egy egész ország ég. Ezek az emberek pedig egyenesen a tűzből jönnek. Krakkói tűzoltók, przemysli rendőrök, leMBERGI tüZÉREK. Autón érkező urak, gyalogos parasztok, akik hozzák a batyuikat. Az állomás harmadosztályú várótermében két kis cica fekszik egy kosárkában. Mellette egy kisírt szemű gyermek. A két macskát hozta magával az elveszett hazából.

A magyar rendőrök azt mondják, hogy tegnap óta szüntelenül jönnek. Riadt, meghajszolt emberek, akik szemük recehártyáján a látott borzalmak képeit hozzák. Égő városok, szétvert ezredek, dzsidások, akik lóháton rohamoznak a német tankok ellen. Mesélik, hogy a tankok fölött repülőgépek szállanak és belegéppuskáznak a rohanó sorokba. Nincs menekülés. Nincs ellenállás. Tegnap egész tüZÉREZRED jött át. Az ágyúk csövéreL még csak a bőrtokot sem húzták le. A kaszárnnyából egyenesen idejöttek – a hontalanságba. Közben, végeláthatatlan sorokban most is érkeznek a lengyel hadsereg vöröskeresztes autói. Aztán megint civilek, újra katonák, gyerekek, asszonyok.

Tegnap a „Magyar Nemzet”-ben még tüntetőleg ott volt Ady Endre verse „A Visztula hajója” és felmuZsikált a vers refrénje: Lengyelországot Isten óvja!

Most mögöttük jön a tűzorkán, fejük felett pedig kárpáti szél jajgatja: Finis Poloniae.

Az állomási posta telefonjáról felhívom Budapestet. Mi újság? Varsó megadta magát és az oroszok bevonulnak a még el nem foglalt területekre. Tehát csakugyan: Finis Poloniae! – Az Istenért, szerkesztő úr, – mondja az egyik határvadász főhadnagy, aki tud lengyelül, – meg ne mondja a lengyeleknek az igazságot. Agyonverik rögtön. Mert ilyent én még nem láttam, kérem – teszi hozzá. Szegények nem akarják hinni a valót. Azt mondják: majd az angolok! Különben, nézze meg a saját szemével.

Az országúton valami nagy csoportosulás van. Lengyel katonák, civilek százai állanak körül egy összelőtt autót. Előtte bronzhajú lengyel lány két kézzel rázza egy lengyel százados gallérját és zokogva üvölti bele az arcába egy tragikus nép jajgató vádjait.

– Ti! Ti kutyák! Ti vagytok lengyel férfiak? Piszkok, szemetek, gyávák! Forduljatok vissza! Hát nem értitek? Danzigban partraszállt négyszázezer angol. Varsó ellenáll. Jön az orosz segítség és Hitler autóiból kifogy a benzin. Hát nem tudjátok? A franciák áttörtek a Siegfried-vonalon és ti megfuttok? Ti kutyák! Forduljatok vissza! Harcoljatok! Döglöjtek meg!

Ezt a lányt, ezt a bronzhajú varsói orvoskisasszonyt soha az életben nem lehet többé elfelejteni. Az autóján végig stráfozott a német gépfegyver. A szélvédő üveget szétlőtték, míg jött az égő országon keresztül. És most itt van, hogy visszafordítsa a katonákat. Most itt áll, vérfoltos lovagló csizmájában, mint az újkori Jean d’Arc.

Ez a lány talán maga Lengyelország. Az örök: jesze Polska niesz gie nyula! Az örök optimizmus, a hősies balekség. Vagy talán ennél is több: maga a mostani Európa. A vakhit, hogy mi nem veszhetünk el. Hisz a gdyniai rakpartot még védi 192 gyalogos. Az angolok nem hagynak meghalni bennünket.

Hányan hiszik ezt Budapesten is? Hiszen a balekség másik fővárosában most a legnépszerűbb olvasmány Lajos Iván magántanár úr könyve, amelyből kitűnik, hogy a németeknek nincs csak

két hétre való benzinjük, hogy a hadseregük rossz és a páncélokat papírmaséból gyártják, mert nincs elegendő vasuk. Mindez a legkomolyabban, az egyetemi magántanár központi tudalmával íratott le és ezt mindenki hiszi. Valahol, valakik így akarják kirobbantani a háborút. Lebecsülni az ellenséget. Valósággá magasztosítani a vágyálmokat! Kik ezek? A német vezérkar szolgáltatta az adatokat, hogy megtévessze a világot? Vagy valaki másoknak örült ostobasága sűrűsödik ebben a könyvben?

Hiába magyaráz most valamit az egyik sebesült lengyel főhadnagy. Hiába sírnak a paraszt-asszonyok, akik az égő falvakból jöttek. A vak hit és a gőzfejű honfi lelkesedés üvölti itt a gyávaság vádját a katonák és lengyel hősök arcába.

– Anglia nem hagy elveszni minket. Anglia aláírta a szerződést! Anglia megtartja az adott szót.

A lengyel katonák pedig lehajtják a fejüket. A sebesült főhadnagy megtörli a szemét:

– Finis Poloniae! Én egyetlen angol repülő sem láttam amikor felmorzszolták az egész hadosztályunkat. Finis Poloniae!

Valahogy másként képzeltük ezt még március 15-én. Akkor a világ megcsodálta a magyar kerékpáros zászlóaljakat, amelyek Munkácstól egyetlen 24 óra alatt kerékpároztak fel az ezeréves határra. Volt szakasz, amelynek tagjai közül tízen is tüdőgyulladást kaptak. Hóban, esőben, Szics-gárdisták géppuskatüzében, szemben a kárpáti széllel egy nemzet szívének sokkal nagyobb vihara kergette őket:

– Lengyel-magyar határt! Lengyel-magyar hazát!

Akkor a lengyel tiszték álltak a határon, hogy a nagyobbik testvér szeretetével megöleljék a magyar honvédeket. Most mi vagyunk itt, hogy fogadjuk az összeomló Lengyelország fiait. S holnap az orosz lesz itt, hogy megszállja az ezeréves határt. Hogy is írta száz év előtt Kossuth?

„Lengyelország angol és francia szimpátiákra támaszkodhatott és Lengyelország nincs többé!”

Vajon mit szólnak mindehhez most Pesten? Vajon megértik-e mit jelent számunkra a lengyel tragédia, vagy majd megint a saját szája íze szerint következtet mindenki. Az egyik azt fogja mondani, hogy Anglia hitszegő, a másik azt fogja üvölni, hogy most nekünk is együtt kell masírozni az oroszral. A legtöbb pedig azt fogja szajkózni, hogy most aztán igazán nem szabad csinálni semmit. Hiszen a törzsökös magyarok nagyon precízen hirdetik: a magyarság legnagyobb ereje a termékeny lomhaság. Hogy volna valami harmadik megoldás is? Hát igen! De ez a legkényelmetlenebb. Pedig talán még ad az Isten egy évet, vagy legalább egy felet. És ezalatt itt a németek hátában fel kellene fegyverkezni, összeszedni a magyar erőt. Kiállítani egy milliós magyar hadsereget és ha üt az óra – semleges maradni. Mert a totális háborúban csak a totális semlegesség segít és ahhoz nagyobb hadsereg kell, mint a háborúhoz.

Azonban Kossuth Lajos azt is mondotta, hogy a magyar történelemben van egy végzetes szó: Későn! És most későn van Nyugat számára is. Valami hiányzik ennek a Nyugatnak, amit saját kezével zúzott szét Trianonban, Versaillesban, St. Germainben. Hiányzik a dunai monarchia, amelyről Bismarck mondotta, hogy ha nem volna, fel kellene találni. Most már nincs. Masaryk, Clemenceau, Lloyd George, Wilson jóvoltából nincs többé s a középeurópai vákuumba hol itt, hol ott nyomul be a germán hatalom. Amitől legjobban reszkettek Nyugaton, most az következik be. Az egységes dunai monarchia még ellen tudott volna állni Hitlernek. Most külön gázolja le a Trianonban egymás ellen uszított népeket. Ausztria már nincs. Csehország szintén nincs. Szlovákia épp most engedte keresztül a német csapatokat. A hajdani Habsburg birodalom gypűjén, Galiciában holnap az orosz lesz az úr.

Ki következik soron? Ki menti meg a következőt? A mai francia hadi jelentés azt mondja, hogy a Maginot-vonal előterében járőrtevékenység uralkodik és apróbb lövöldözések folynak, öreg pilouk kedélyeskednek a német Michelekkel. Itt pedig a Kárpátoknál meghal egy nemzet, amely nekünk testvérünk, barátunk volt. Meghal azzal a duhaj önfeláldozással, hősi naivitással, amely mindig jellemzője volt. És már hónapok óta tüzeltek őket Nyugat felől és a varsói gettónacionalizmus berkeiből, hogy álljanak ellen. A segítség jönni fog. Hát most meghalnak. Egyedül. Magukra hagyottan.

Hoare Belisháéknak és a mögöttük álló kaftános nácizmusnak ürügy kellett a háború ki-robbantására. Brombergben a felizgatott lengyelek a németek legérzékenyebb oldalához nyúltak. Német gyerekeket és asszonyokat mészároltak le. Hát most meg kell halni. Közben az állomásra bepöfög a munkácsi vicinális. Katonákat hoz és rendőröket. Jön egy civilruhás úr is. Megáll a honfitársai mögött, egy ideig hallgatja a doktorkisasszony kitöréseit, aztán lengyelül mondja:

– A budapesti lengyel követség sajtóattaséja vagyok.

Nagy csend lesz és az attasé hangja úgy kong, mint koporsó fedelén a kalapács:

– Varsó megadta magát. Az oroszok a németekkel kötött szerződés értelmében megszállják Keletlengyelországot.

És örökké látni fogom, amint a bronzhajú Polónia ájtultan zuhan az országút sarába s hallani az attasé hozzám intézett szavait.

– Legyen a mi sorsunk önöknek intő példa és figyelmeztetés.

EGY MAGÁNOS ÚR

Vajon hol is kezdődött a magyar dilemma? Vajon miben is mutatkozik meg a keserves lélehasadás? Vajon miért nem tud egy egységes közvélemény dönteni arról, hogy hova állunk, mit teszünk, ha minket is fenyegetni fog az elsöprés veszélye?

Ez a magyarság húsz évig szenvedte Trianon ígáját. Szegények voltunk és kifosztottak. Feldarabolták az országot. Elvették területének kétharmadát. Megtagadták a felvidéki, romániai, bácskai magyarok kisebbségi jogát. Hadikárpótlást fizettettek velünk és nem engedték meg, hogy harmincöt ezer főnél nagyobb hadsereget tartsunk, mikor körülöttünk állig fegyverben állott az egész kisantant. Mindez azonban nem volt még elég. A szomszédok ránk kényszerítették a legkegyetlenebb vámháborút és húsz éven keresztül a kenyerének fogyatékoságán érezte minden magyar, hogy velünk valami szörnyűség történt. Nem lehet nemzedékeken keresztül viselni. Jóvá kell tenni így, vagy amúgy.

Ki haragudhatik meg erre a nemzedékre, azért hogy az igazságtalanság gyűlöletében nőtt fel, anélkül, hogy gyűlölte volna azokat, akik Trianont csinálták? Ki róhatja fel egykor a magyarság bűnéül, hogy az iskolában a Nemzeti Hiszekegyet taníttatta a gyermekeinek, hogy politikusaiknak legjobbjai szüntelen a jóvátétel gondolatával foglalkoztak. Bethlen István épp olyan revíziós álláspontot képviselt, mint Gömbös, vagy akármelyik szociáldemokrata.

Ez a húsz esztendő a börtönfal lerombolásának két évtizede volt. A trianoni rácson ott dolgozott a magyar szellem gyémántfűrója. Országzászlókat állítottunk és a Nem! Nem! Sohát! esküdtük. Ezt mondták Erdély, Felvidék, Bácska és Bánát magyarjai. Ezt hirdették Amerika és a világ magyarsága.

És a megtiport nemzet soha nem gondolt arra, hogy a fegyver igazságtalanságával teszi jóvá a béke igazságtalanságát. Hiszen a revíziós kampány sokszor már gyermekien naiv elgondolások, reklámtrükkök és propaganda eszközök segítségével folyt. Az Országzászlók talpkövéhez Carrarából rendeltük a márványt és rávésettük: Hiszek Magyarország feltámadásában! De soha, senkinek nem jutott eszébe, hogy egy-egy ilyen országzászlós ünnepség költségeiből megcsináltasson egy géppuskát, vagy felszereljen egy tüzerüteget. Az erdélyi határon a Maginot-vonal erődjének mását építették román szomszédaink. Mi országzászlókkal akartuk magunkra fölhívni a világ figyelmét. Túl a határokon repülőezredek szervezett a cseh, a román, a szerb. Minálunk? A Justice for Hungary átrepülte az óceánt. Mások katonai szövetségeket kötöttek ellenünk, mi pedig százezres tömegekkel, lovasbandériumokkal fogadtunk egy-egy angol képviselőt, ha eljött meggyőződni sérelmeinkről.

Volt idő, mikor még a legkomolyabb magyar politikusok is hitték, hogy a Rothermere lord által megindított revíziós hadjárat mégis csak eredményre vezet. Hiszen már több mint hatvan képviselőből állt az angol parlament magyarbarát csoportja és voltak pillanatok, amikor komolyan lehetett számítani rá, hogy egyszer a közvélemény cselekvésre mozdítja az angol kormányt is. Hiszen – ebben reménykedtek a réalpolitikusok – amint nőni fog a hitleri hatalom, egyszer csak Angliában is észreveszik majd, hogy Kréta szigetét nem a Földközi-tengeren kell védeni, hanem mondjuk – Sopronnál. Egyszer talán észreveszik hogy a Dunavölgyben nem lehet egységet és rendet teremteni az itt élő népek kibékülése nélkül. Ilyen békére pedig nincs remény, ha az igazságtalanságokat nem teszik jóvá.

Vajon látták-e, vagy látják-e mindezt Angliában azok, akiknek látniuk kellene? Amikor Bécs örjögő lelkesedéssel fogadta a bevonuló Hitlert, akkor még az úgynevezett németbarát politikusok is azt kérdezték: Vajon tudják-e Nyugaton: mit jelent ez? Vajon nem most volna-e

ideje annak, hogy megerősítsék Magyarországot? Védelmet, támogatást, pénzt, fegyvert adjanak neki a germán hatalom ellen, amely épp úgy fenyegetett minket, mint Belgiumot, vagy Franciaországot.

S a nagy dilemmára a godesbergi és a müncheni tárgyalások adták meg a választ. Amikor a híres kommunikéből, amelyet Chamberlain és Daladier is aláírtak, kimaradt Magyarország igényeinek említése is, megdöbbenek Anglia legőszintébb magyar barátai is! Hogy lehet ez? Hitler, aki az erőszakkal fenyegetőzött, megkapja a Szudétaföldet? Mi pedig, akik a békés igazság érvényesülését követeltük, elfelejtődünk? Kisemmiződünk? És ha így van, akkor mondhatjuk-e a Felvidék magyarjainak, hogy mi nem akarunk semmit? Mi nem fogadunk el semmit! Maradjanak rabok! Nekünk nem kell Kassa és Losonc. Nem kellenek a magyarlakta területek!

És a magyar kormány mégsem akarta elfogadni a Felvidéket. A közvélemény kényszerítette rá, hogy mozduljon meg az ezer esztendő jogok érdekében. A felvidéki Magyar Párt, a híres pozsonyi proklamációban önmagát szabadította fel.

Mint a volóci lengyel lány képét, épp úgy nem lehet elfelejteni azt az öreg hetvenkilenc éves magyart, akivel tavaly, a felvidéki bevonulás idején találkoztunk, nem sokkal azután, hogy az insurrekciós módra összeszedett honvédség átmasírozott a párkányi hídon. A sajtócsoport autójával beletévedtünk a novemberi ködbe és egyszer csak azt vettük észre, hogy a kukoricásban, – tőlünk ötven lépésre – már Rosenzweig Manó, az átadó cseh törzskapitány géppuskásai hevernek, s a záróvonalon hirtelen mégis átrobbog egy rozszant bérautó. Fehérszakállú, ősz úr szállt ki belőle. Megölelte a magyar századost, aki bennünket vezetett és zokogva mondta:

– Kedves fiam! Ne haragudjon... Bocsásson meg... Nem akartam úgy meghalni, hogy az életben ne lássak még egy magyar honvédet... Értse meg én már nagyon öreg vagyok... Engem minden pillanatban hívhat a halál!

Romantika volt ez? Lehet. De több, mint egy millió magyar várta így a szabadító honvédseregeket. Lehetett ezeknek azt mondani, hogy Magyarországnak nem kell a Felvidék? Lehetett azt üzeni nekik, hogy haljanak meg rabságban és amíg élnek gyűlöljék, átkozzák azt az anyaországot, amely megszabadíthatta volna őket, de félt megszabadítani? Hát mi köze ezeknek a magyaroknak Hitlerhez? És mi köze az egész nácizmusnak a magyar ezer esztendőhöz. Ezek a mieink, a véreink! Ezek idetartoznak ezer év és minden isteni, emberi igazság jogán!

És ha nem Hitlertől kérjük a bécsi döntést, vajon ki segített volna nekünk, hogy ez az egymilliónál is több magyar visszakerüljön hozzánk? S most a múltból felmerül egy másik kép. A kassai főtéren, 1938. november 11. Az a pillanat, amelyben Horthy Miklós fehér lova bevágat a dóm elé. És ott van mindenki! A magyar országgyűlés, a nép, a hadsereg. A honvédruhák, díszmagyarok, gyöngyös pártás asszonyok, lányok forgatagában csak egy magános úr áll. Fekete redingójában, esernyőjével, tükörfényes cilinderével olyan mintha most vágták volna ki a legfrissebb londoni divatlapból. Az angol követ nem jött el. Az egyedüli ő, aki eljött erre a napra Angliából. Csak Rothermere lord van itt. Ő még hiszi, hogy nekünk igazunk van!

S ezekből a napokból még egy harmadik kép merül fel. Vitéz Lépés Győző a beregszászi városparancsnok, jelenlétemben nyitotta fel egyik beregszászi villa lepecsételt ajtaját. Előkelő urak, papok, ügyvédek jártak ide a cseh világban. Egy magasrendű humanizmus, egy kegyes világpolgárság szervezetének voltak a hitvallói. S most, amikor felnyitjuk az aktáikat, a jegyzőkönyveiket egyszerre megborzong a hátunk.

A szikár, öreg ezredes azt mondja:

– Olvasd! De minderről egy szót se!

Tizenhét pártot szerveztek a csehek itt Beregszászon. Volt cseh nemzeti párt, magyar párt, zsidó párt, autonómista ruthénpárt, cseh agrárpárt, szlovák párt és csak a jó Isten tudja még hány és miféle párt. De ezeket a marakodó pártokat, ezeket az egymással szemben álló, harcoló, olykor bicskázó pártokat egytől-egyig innen dirigálták. Ebből a villából, amelyben a háromszög és a körző jelvényeit festették Salamon király trónszéke fölé. Igen innen irányították a harcot, a békét, a marakodást. Egy ember irányította és ez a titokzatos férfi, mint a jegyzőkönyvek mutatják – egy félelmetes hatalom ügynöke volt itt a Kárpátokon belül. Moszkva megbízottja. A kommunista Internacionálé legfőbb komisszára.

Mert, amíg Kassán hull a virágeső, amíg a fehér ló patkója szikrát szór a kövezeten és szólnak a dóm harangjai, addig – igen ezt tudomásul kell venni, ezt nem lehet feledni – Moszkva már itt van a Kárpátokon belül! Moskovits Dávid dr. tisztes ügyvéd úr nappal tyúkpereket intéz, de éjjel a világ legnagyobb perében buzgólkodik. Tizenhét pártot, talán egy egész országrészt irányít. Európa védőfalán belül már itt settenkedik a szibériai farkas és Moszkva azt mondja: nekem nemcsak a Felvidék kell, hanem Berlin, Párizs, Prága, Budapest, London is.

Vajon tudja-e ezt az angol követ, aki nem jött el. Hiszen Anglia részéről nincs itt senki. Csak egy magános úr. Lord Rothermere.

Milyen egyedül van. És mennyire egyedül vagyunk!

SORSVÁLASZTÁS

Minden nép életében vannak feledhetetlen élmények. A magyar nép számára ilyen volt az 1918-as országvesztés és az 1919-es kommunista diktatúra. Az októberi forradalomban – a magyar történelem kezdete óta először – történt meg, hogy belső csoportok kifelé húztak, a cseh, vagy a kisantant érdekét tekintették a magyar érdeknél előbbrevalónak, és idegen erők, sőt az ellenség ereje által akartak felülkerekedni. A másik történelmi élmény talán még ennél is nagyobb volt. A Dózsa-felkeléstől eltekintve először történt meg, hogy törvénytelen hatalom, – ismét csak külső erők segítségével – magyarok nevében, magyarok ellen állított akasztófákat.

Egy ilyen élménynek megrendítő erejét talán soha sem fogják megérteni ott, ahol még nem volt bolsevizmus. Ennek a bolsevik diktatúrának vezéreit Kun Bélát, Szamuellit, Korvin Ottót és a többieket végeredményben Moszkva küldötte Magyarország nyakára. Egy idegen hatalom ügynökei, hóhérai és diktátorai voltak, még akkor is ha az internacionalizmus álarcában érkeztek. Idegen eszmét, idegen diktatúrát képviseltek s mindazok, akik önként csatlakoztak hozzájuk ezzel örök időkre a hazaárulás gyanújába keverték magukat a magyar nép előtt.

A magyarság, lelke, öntudata mélyén azt kérdezte: miért húznak ezek kifelé? Mi joga helyezi valaki, legyen bár munkás, vagy kapitalista, kereskedő, vagy intellektuel, saját érdekét, osztály szempontjait a magyarság érdekei fölé? A kommunista nem az elvei miatt vált gyűlöltté. Nem a faja miatt. Nem az osztálya miatt. A magyarság egyszerűen a hazaárulót látta benne és azt vallotta, hogy aki egyszer elárulta a hazát, aki egyszer idegen hatalom zsoldjába szegődött, el fogja árulni nemzetét másodszor, harmadszor és századszor is, ha erre alkalom nyílik.

Most hát a bolsevizmus ott állt a Kárpátok kapui előtt. S amivel Magyarország erre felelhetett, nem volt más, mint az Árpád-vonal megépítése. Erődökkel rakni meg a hágókat. Bunkert építeni a ruszin parasztház kunyhójába is, s ha eljön az idő védeni magunkat: mindhalálig. A bolsevizmustól való félelem nagyobb volt még a revízió utáni vágyakozásnál is. Nem a rendszer félt, hanem maga a magyarság. Tudta, hogy ha még egyszer beteszi lábát ide ez az idegen hatalom, akkor keresztül gázol úron, paraszton, a magyarság nép jellegén, keresztényi hitén. Végig az életén is.

Azonban az orosz követség, – amikor Budapestre érkezett – rendkívül ügyesen próbálta eloszlatni a Szovjetunió iránti gyanút, bizalmatlanságot. Újságíró kollégák mesélték, akik ott voltak a követségen, a Nagy Péter film bemutatóján, hogy az oroszok éppen a szélsőjobbaldalt és a nagybirtokosság, nagykapitalizmus képviselőit igyekeztek finoman megagitálni. A „Nagy Péter” nacionalizmusa a szélsőjobbaldalnak szólt. Az orosz követ kivasalt európeárságot tetszett a nagybirtokosoknak.

Mikor a bemutató után szóba került a magyar „feudalizmus” problémája, az orosz követ, kissé udvariatlanul, de mégis finoman mondta:

– Minket nem érdekel. Legfeljebb, majd belépőjegyeket szedünk a határon és mutogatni fogjuk a magyar grófokat, – mint egzotikumokat.

A magyar arisztokrácia egyes tagjai pedig nem sértődtek meg, hanem levonták épp azt a konzekvenciát, amelyet a követ akart.

– Hohó! – mondták, akkor hát ezek az oroszok nem is olyan rossz fiúk. Egzotikumnak tartanak, de a birtokot meg fogják hagyni.

Az oroszok a magyar parasztnak egyelőre nem mondtak semmit. Nem kezdtek propagandát, nem támogatták azt a pár kommunistát, aki a föld alatt dolgozott, ők most – mindenféle okból – azt a látszatot akarták kelteni, hogy a bolsevizmus megváltozott. Szalonképes lett. S ez a látszat jól jött a baloldali intellektüeleknek. Sajtóban, könyvekben kezdték magyarázni, hogy a bolsevizmus már túljutott a forradalmi Sturm und Drang korszakán. És ha egyszer Sztálin szembefordul Hitlerrel, vagy Hitler Sztálinnal, – mert hiszen egész bizonyos, hogy szembe kerülnek majd – akkor nekünk ott van a helyünk Sztálin oldalán, aki kultúrember és jó demokrata.

Abban a pillanatban azonban, ahogy a Szovjet megtámadta Finnországot, egyszerre vége lett mindannak, amit az orosz követ lassan felépített a magyar grófok és a baloldal álmaiban. A Finnország elleni támadás úgy hatott a magyar közvéleményre, mint részegre a hidegvíz. Egyszerre kijózanodott mindenki. A magyarság a Don mellől hozott ősi ösztönével, a keleti népek titokzatos hetedik érzékével megéreztette, hogy Ázsia, a népek temetője nyújtja ki most a kezét a kis finn testvér felé. A Nyugaton lekötött németiség hátában a népek legártatlanabb báránkját akarja elrabolni a szibériai vérmedve. Nem! A bolsevizmus nem változott. És nem fog változni soha! Kényuralom maradt és az marad mindörökké, már pedig – hogyan is írta csak Kossuth Oroszországról – „kényuralom terjeszkedni, vagy bukni kényszerül! És ennek a terjeszkedésnek az útjában ott fekszünk mi is. Rajtunk keresztül visz az út a Földközi, az Adriai meleg tengerek felé.”

Ha volt nép Európában, amely a finnekkel együtt mindenkit megelőzve látta a bolsevizmus útját, célját, terjeszkedési területét, akkor azok mi voltunk: – magyarok. Nekünk a bolsevizmus a halált jelenti. Ezt világosan látta a paraszt, a munkás, a középosztálybeli, a polgár, és a katona s nekünk, ha üt az óra, azon az oldalon lesz a helyünk, amely a bolsevizmus ellen felveszi a harcot. Nem Hitler oldalán! Azon az oldalon... Hiszen voltak órák, amikor még komolyan hihettük is, hogy ez az oldal az angolszász népek nagy családja lesz.

Ezekben a napokban régi ismerős látogatott meg a szerkesztőségben. Valamikor együtt ültünk a hajdúböszörményi gimnázium padjaiban. Nyolc évig voltunk barátok. Aztán Dénes eltűnt a szemem elől. Csak mostanában hallottam róla, hogy valahol itt Pesten tevékenykedik – a politikában. Jónévű ügyvéd lett. Nagy irodája volt és kezdett ismertté válni a lipótvárosi társaságokban.

– Nézd, – kezdte, mikor leült a szemközti üres íróasztalhoz – azért jöttem, hogy beszélgesünk egy kicsit. Biztosan hallottad, hogy nekem is sikerült egzisztenciát teremteni. Az irodám jól megy. Az emberek kezdenek rám hallgatni. Téged a cikkeiden keresztül hallgatnak meg. Engemet másként. Tudom azt is, hogy nem vagy a mi ellenségünk. Te is tudhatod, hogy a kommunista diktatúra idején veletek együtt dolgoztam Szmuk elvtárs, meg Rubinstein elvtárs ellen. A nagyapám ott harcolt a szabadságért a Kossuth seregében. Az apám a Te édesapád századában volt káplár. És most, mégis úgy érzem, hogy távolodni kezdünk egymástól. Lélekben, gondolkodásban. Olvasom a cikkeidet és nincs ellenük semmi kifogásom. Azonban a magyar levegő valami furcsa türelmetlenséggel van tele. Az utcán azt üvöltik a nyilasok, hogy le velünk. A határon ott áll Hitler és ti úgy tesztek, mintha nem is vennétek róla tudomást. Mi lesz ennek a vége?

– A határon, sajnos már ott áll Sztálin is, – mondtam. – És most arra felelj, Dénes, hogy te, vagy inkább ti melyiket választanátok, ha egyszer nyíltan döntésre kerülne a sor.

– Megörültél! – mondta. – Az unokahúgomat elvitték Bécsből, mikor bevonultak a nácik. A testvérem Prágába nősült és róla sem tudok semmit, mióta oda is kitűzték a horogkeresztet. Én csak gyűlölhetem Hitlert.

– És Sztálint? – kérdettem.

– Nem szerethetem. Én a hajdúk földjén születtem, tehát utálok minden diktatúrát. Azonban... Ha egyszer arra kerülne a sor, hogy le lehet számolni Hitlerrel, a véreim gyilkosával, a fajtám üldözőjével, akkor igenis elmennék katonának, vagy partizánnak. Odaállnék a barikádra és lelövetném magam az első részeg SS-től, ha kell.

– Egyszóval ti Sztálint választjátok?

– Ezt nem mondtam! – tiltakozott Dénes. – Igaz, hogy az apám csak egyszerű szabócska volt. Ahogy ma a Conti utcában mondanák – proletár. Én azonban már amolyan kapitalista félének számítanék náluk. Tehát valószínűleg ott sem szívélnének. Nem néznék az orromat, nem vizsgálnák a keresztlevelemet, a véretem, a fülcimpámat. Ha tehát bekövetkezne amitől félek és Magyarország a németek oldalán sodródik be a háborúba, akkor én a másik oldalon fogok állani. Nemcsak én. Azt fogom tanácsolni mindazoknak, akik hallgatnak rám, hogy ha kell szabotálják ezt a háborút, ha lehet legyenek partizánok, kémek, árulók. Ez nem bolsevizmus. Ez egyszerű, érthető, emberi dolog. Mi, akik kisebbség voltunk kétezer évig, akiket hajsztak, üldöztek, csúfoltak és megvetettek, úgy fogjuk védeni magunkat ahogy tudjuk. Ahogyan lehet...

– És pontosan ezt fogjuk mondani mi is! – feleltem. – Ha a bolsevizmus betör a kárpáti határon, akkor a magyarság is védekezni fog. Nem Hitlert fogja védeni. Ezt soha, ne felejtsetek el. Védni fogja az ezeréves földet, a szabadságot, a templomait, az asszonyai becsületét. Mit védtek a finnek egyedül, magukra hagyottan? Őrájuk igazán nem mondhatja senki, hogy Hitlert védelmezték a karjalai szorosban? És azokról a magyar diákokról, önkéntesekről, papokról, orvosokról, újságírókról, akik elmentek harcolni a finn szabadságért, szintén nem mondhatja senki, hogy Hitlerért harcoltak. A magyarságnak a bolsevizmus megsemmisülés. Nemzethalál.

– Hátha csak ti mondjátok ezt? Hátha az a bolsevizmus már régen demokráciává változott?

– A döntő kérdés nem ez! – mondtam. – Hanem egészen más. Abban a pillanatban, amikor egy nemzet a háborúba sodródik, amikor az élet és halál válasz útjára kerül, akkor még csak az sem kérdés többé, hogy jó ügyért harcol-e? Abban a percben, amikor egy alkotmányos ország törvényes kormánya kihirdeti a hadiállapotot, akkor nincs többé vita arról, hogy jól, vagy oktanul cselekedett-e. Vajon mit szólna Belgium ahhoz, hogyha a vallonok német oldalon akarnának harcolni. Mit szólna Amerika, ha a japán származású amerikaiak inkább hallgatnának japáni érzelmeikre, mint amerikai érzésükre. Értsd meg Dénes! Egy kisebbség, legyen faj, felekezet, vagy akármi, megtehet mindent. Élhet ellenzékben a kormánnyal szemben. Rendezhet felkelést, ha törvénytelenül elnyomják. Egyetlen egyet soha, de soha nem tehet meg. Nem húzhat kifelé, ha az ország, amelyben él, háborúban áll. A hadüzenet pillanatáig lehet külön vélemény, külön politikája. Attól kezdve azonban: nem!

– És mit tennél te a mi helyünkben? – kérdezte Dénes.

– Én, ha magyar volnék Franciaországban, vagy Amerikában, ha kisebbség volnék bárhol a földtekén, akkor a vagyonommal – ha lenne – és az életemmel odaállnék Franciaország, vagy Amerika mellé. Majd ha Amerika belesodródik a háborúba, – mert ő is bele fog – akkor nézd meg az ottani magyarokat, talán még a németeket, a japánokat is. Ott fognak állani Amerika mellett, amelynek polgárai, amely hazát adott nekik. Lehet a szívük másfelé húz majd titokban. Lehet, hogy nem lelkesednek majd, de meg teszik a kötelességüket. Dénes elkomrodott.

– Nagyon nehéz dolgot mondasz most nekem. Erre én tulajdonképpen soha nem gondoltam. És a többiek se gondolnak rá.

– Pedig egyet ne felejts el. A mi óránk is elkövetkezik és a tiétek is. És ha akkor ti a sajtótokkal, az iparotokkal, a pénzettekkel odaálltok a magyarság harca mellé, akkor itt soha nem lesz nácizmus. Akkor mi fogunk megvédeni titeket a gőzfejűek, a türelmetlenek, a gyilkosok ellen. Az utolsó lehetőségig és az utolsó csepp vérünkig. Mert egyet ne felejts még el. A hazát nem csak akkor kell szeretni, mikor otthont ad, vagyont, gyárat, gazdagságot, hanem akkor is, amikor a haza megtagadja az embert, akkor is, amidőn úgy látszik, hogy az egyéni érdekem szembe került a haza érdekével. Ez a legnagyobb, a legnehezebb próba.

Dénes elment és sokáig nem hallottam róla semmit. A szovjet elleni háború kitörése után néhány héttel a rendőri riporter, félre hívott.

– Ismersz te valami X. Dénes nevű alakot?

– Mi van vele?

– Titkos rádióállomást találtak nála. Sokszorosítógépet. Orosz utasításokat. És a kihallgatásnál rád hivatkozott. Alighanem hadbíróság elé kerül.

– Dénes a másik sorsot választotta! – mondtam. – Ennyi az egész. És ha az övéi győznek, akkor mireánk fogják mondani, hogy – bűnösök vagyunk.

ÉDES ERDÉLY, ITT VAGYUNK!

A hadsereg mellé beosztott civil sajtócsoporthoz tagjaival robogunk Törökszentmiklós felé és a kocsiban Liszt Nándor versét olvassuk. Háromnégy strófa az egész: Erdélyről, az Érmellékről, ahova nem mehettünk húsz éven át, ahonnan el voltunk zárva. Fináncok, csendőrök, katonák, idegen szuronyok, idegen erődök választottak el véreinktől.

*„De most egy kis szőlőlével
Átrepült az őszi széllel,
Most már én is átmehetek,
Ezzel a kis útlevélllel.”*

Igen! Magyarország most körülbelül eljutott a zenitre és holnap, amikor leomlanak a trianoni határok, valóban egy kis érmelléki szőlőlével is elég lesz útlevélné. Ki hitte, ki álmodta volna ezt húsz esztendővel ezelőtt? Hiszen most, itt a tükörsima aszfaltos országúton az ezeresztendős történelem legnagyobb magyar hadserege vonul. Aknaszlatinától és Rahótól le egészen Szegedig hatszázezer magyar honvéd fegyverén csillog az őszi nap fénye. Mohácsnál csak 26.000 magyar küzdött, a szabadságharcban másfélszázezernél többet soha sem ért el a honvédség létszáma, és most százötvenezer magyar indult el, hogy a zágoni határokra kitűzze újra a piros-fehér-zöld lobogót.

És ez a hadsereg nem ilyen, amolyan szedett-vedett insurrekciós társaság, hanem nagyszerűen felszerelt, tetőtől-talpig új mundérba bújtatott, kitűnő honvédség, amelynek motoros hadosztálya, remek tüzérsége és harcra kész gyalogsága van.

Debrecen olyan, mintha a kossuthi idők legszebb napjai elevenedtek volna meg. Bevonultak a cívisek, zászlósi, meg hadnagyi uniformisban feszítenek az első világháború öreg katonái, Isonzó hősei. A politika, ez a csúnya magyar betegség megszűnt és az Arany Bika fehér asztalainál most egymással ölelkeznek, akik a várospolitikában folytatott szomorú küzdelmekben gyűlölt ellenségként álltak szemben egymással....

Itt a hajdúszoboszlói határban egy öreg őrmester tartóztatta fel az autónkat.

– Ki van itt a Függetlenségtől? – kérdezte.

Reichinger úr, a lap mettőrije állt ott előttem, tábori zöldben, vassisakja mellett egy későn nyílt fehér rózsával.

– Hát ön is itt van? – kérdeztem kissé meglepetten, hiszen a nyomdában azt beszélték róla, hogy veszedelmes marxista, talán bolsevista is. Most a vén szakszervezeti harcos, a nagyszájú elvtárs, boldogan ölelt meg.

– Ezt is megértük, szerkesztő úr! Azt is mondhatnám: ezt az egyet jól csináltuk!

– Ezt ön mondja, a pacifista? Az örök ellenzéki?

– Ebben a mundérban, – mondja, nincsenek ellenzékiek. Azt mondják háború lesz. Erdélyért kell harcolni. Hát eljöttem, önként. Nem hívtak senki. És most itt vagyok.

Itt, az Arany Bika fehér asztalánál próbáljuk megcsinálni a mérleget. Honnan indultunk? Hogyan vezetett felfelé az út?

Mi mindent éltünk át e húsz esztendő alatt?

És most, épp Debrecenen keresztül elevenülnek meg az emlékek. A részeg bécsi internacionalista ezred kommunistái lövöldöznek a Kossuth szobor előtt. Aztán románok. Megszállás. Huszonöt bot. Menekültvagonok a pályaudvaron, éhes székelyek, fázó gyermekek. Lakáshiány, nyomor, B-lista. Irtózatos kavalkád ez. A Péterfia kaszárnnyában szól a riadókürt. Budaörsnél most harcolnak a honvédek honvédek ellen. Magyarok magyarok ellen. Benes megüzente, hogy eltapossa Magyarországot.

Most pedig egy hatszázötvenezer főnyi magyar honvédsereg vonul Nagyvárad, Kolozsvár felé. S akik ezt az egyenruhát felöltötték, mind a hatszázötvenezer hoznak egy keserves emléket. A paraszt nem jutott rég megérdemelt földjéhez, mert a koldus országnak még mindig késik a földreformja. A munkás nehéz kenyéren, sokszor a munkanélküliek levesosztó konyháján élt, mert a szomszédok vámháborúval akarták megfojtani ezt a trianoni országcsonkot is. A tisztviselőt elkergette állásából a B-lista, a hadirokkantnak nem tudtunk kárpótlást fizetni, mert jóvátételbe elvitték a magyarság véresen szerzett fillérjeit. Óh hányszor kérdeztük: mit tettél velünk Európa? Mit vétettél ellenünk Nyugat?

És most mégis itt vagyunk! Harc nélkül, háború nélkül. Itt vagyunk egy olyan döntés segítségével, amelyet még csak nem is mi kértünk, hanem a románok. Igaz, – egyszer talán majd azt fogja mondani a Nyugat, hogy mindezt olyankor szereztük vissza, amidőn égett Nyugateurópa, amikor német repülőgépek szálltak Anglia fölött és horogkeresztes zászló lobogott Versaillesen.

– Ennek a világháborúnak a fegyvereit azonban – mondotta Magyarország külügyminisztere, azon a napon, amelyen Trianon elesett, – nem most, hanem Trianonban töltötték meg. S Nyugaton most azok a fegyverek dörögnek. Mi nem a másét vettük el. A magunkét nyertük vissza. Azt, ami ezer esztendőn át a miénk volt és azt sem fegyverrel hódítottuk vissza. Jóvátettük az igazságtalanságot és ki az, aki ezt számon kérheti tőlünk?

Azok, akik a Magyar Élet Pártjához tartoznak azt mondják: íme, mégis jó munkát kellett, hogy végezzünk. A magyar élet megszépült, kiteljesedett. A munkásnak megvan a 48 órás munkaideje, fizetési szabadsága, minimális bére. A falvakon épülnek az Országos Nép és Családvédelmi Alap nagyszerű mintatelepei. Dolgozik a hatalmas egészségügyi szervezet, a Stefánia, a Zöldkeresztes Akció, melynél modernebb szociális organizáció nincs a nyugati államokban sem. Álláshoz juttattuk az állástalan ifjúságot, megteremtettük a keresztyén kereskedelem szervezeteit, csatornával, öntözőművekkel látjuk el az Alföldet, egy-kettőre megépül a taracközi nagy vízierőmű. Villany fogja világítani a falusi cselédházakat és rizst termelünk a hortobágyi sziken.

– Nézzétek meg, – magyarázza egyik fiatal képviselő – mit teremtett ez a nép húsz esztendő alatt? Magyarország Európa zöldséges; gyümölcsös kertje lett. A magyar parasztasszony parlagi tyúkja tojással, baromfival látja el fél Európát. Megnőtt a termelés mennyisége, emelkedett a minőség színvonala. Lenyomtuk a csecsemők halálozási arányát, felemeltük a születések számát. Házassági, családalapítási segínyt kap a legegyszerűbb, legszegényebb ember is. A társadalombiztosításunk különb, mint Németországé, vagy Angliáé és mikor bevontunk a Felvidékre, Kárpátaljára, csak akkor tudtuk meg, hogy szociális téren mennyire előbbre vagyunk a hírhedt cseh demokráciánál.

– Igaz, – mondja egy másik képviselő, a független kisgazdapárt tagja – a nemzet sokat végzett húsz esztendő alatt. Talán többet, mint Európa bármelyik nemzete. De ne legyünk büszkék. A falvakon még mindig nyílt a szavazás, a földbirtokreform még mindig késik, és majd ha a világ ítélőszéke elé kerülünk, akkor ezt is mérlegelni fogják.

– Ebben igazad van – bólint rá a kormánypárti. – De ti nektek kell tudni, hogy mi soha nem voltunk útjában se a földreformnak, se a titkos választásnak. Azonban a titkos választás nem az urnáknál kezdődik, hanem az iskoláknál.

– Hétezer elemi iskolát épített ez a koldus ország. És ha még öt nyugodt esztendőt ad nekünk az Isten, akkor egy műveit, felvilágosult, elégedett néppel mehetünk a földreform és a titkos választás elé. Különben is ezt nem lehet tovább halogatni. Erdély, Felvidék, Kárpátalja titkosan szavazott, – ha engedték szavazni – az idegen uralom alatt. Hát most senki sem mondhatja nekik, hogy fordítsuk vissza az idők kerekét és fogadjuk el Bethlen gróf véleményét, amely szerint a magyar ember elég egyenes ahhoz, hogy nyíltan is megmondja a véleményét. A reformokat mi, a jobboldal, akartuk mindig, és nem mi voltunk, akik lekötötték a reformerek kezét.

– Talán hagyjuk ezt, ezen az ünnepi órán! – mondja egy idős felsőházi tag. – Holnap indulunk Nagyvárad felé.

És reggel, mikor megérkezünk a biharkeresztesi határra, a hatalmas legelőn olyan kép fogad, amelyet csak a szabadságharc legszebb napjaiban láthatott a magyar. Acélsisakos ezredek fegyvere csillog a hajnali napban és végtelen sorokban vonulnak, tüzekek, huszárok, aknavetők, gépkocsizó gyalogság, ejtőernyősök, határvadászok, csendőrök. Valahol az országút szélén, két testőr tartja a hófehér paripa kantárját. Bíbor-bársony a nyeregtakaró és a nemes, hófehér lipicait az ország első gazdája nevelte: maga Horthy Miklós.

Talán ő is ezen a napon áll a zeniten. Az ő csillaga most jutott legmagasabbra, amikor bevonulhat. Szent László városába. Egy bizonyos. Ma az egész nép szeretete veszi körül az öreg tengerészt, akiről egyszer majd a történelem is ítélni fog, de a nép, amely nem a historikusok mérlegével mér, a szívével, az érzéseivel és a sikerein át ítéli meg az embereket és az államférfiakat. És a nép sikere mellett ez a nap Horthy Miklós történelmi sikere. Akármit mondanak egyesek, Szegedről egy összetoborzott, maroknyi hadsereg élén indult, széttépett, kifosztott, koldusországot vett át. Balsorsot, pártviszályt, elkeseredést, zűrzavart. Trianont! És ma itt van. Egy hatszázötvenezer főnyi hadsereg élén, hogy valóra váltsa egy nemzet álmait.

A történelem sok mindent elmondhat majd róla, de bizonyosan el fogja mondani azt is, hogy magyarnak való államfőnek teremtette az Isten. Van kemény keze, de nem diktátor, odaüt az asztalra, ha kell, de senki nem tartja be úgy a magyar alkotmány rendelkezéseit, mint ő. Magyar még abban is, hogy szereti a külsőségeket, az alabárdos testőrök arany-ezüst sújtásos egyenruháit, de maga nem él sem jobban, sem rosszabbul, mint egyik-másik magyar birtokostársa. Reprezentatív jelenség, aki tud imponálni a magyarnak és a külföldinek.

De vajon nem borzong-e őfelette is a végzet árnyéka? Vajon a szerencsecsillag fénye nem hanyatlik-e mától kezdve. Mélyre, egyre mélyebbre? Mert erre a húszesztendő uralkodásra nem borul-e rá két baljós árnyék? Nem hiányzik-e mellőle valaki, aki az öreg úr mellett, a fiatalságot képviseli? Mert a fiatalság, épp az, amely a jobboldalon állt ma már nem úgy gondolkodik, mint az öregek. Ez a fiatalság olvasta Milotay *Ismeretlen Magyarországát*, olvasta a népi írókat, Prohászka, sőt talán Kovács Imréék *Néma forradalmát* is. És ha ezen a fiatalságon állana, akkor ma nem lenne több nagybirtok, hitbizomány Magyarországon. Ez a fiatalság nem érti többé, hogy miért kell ott ülnie a felsőházban egy csomó embernek, akik összesen vagy két millió hold latifundiumot képviselnek. Nem érti, miért nem lehet megrendszabályozni a nagykapitalistákat, a kartellek vezéreit, a trösztök kiskirályait.

Gömbös Gyula vezetése alatt a Turul fiatalsága megrendezte a nagy népi egészségügyi kiállítást. Belekiáltotta a magyar közvéleménybe, hogy nem lehet tovább várni a földreformmal, és a reform mégis elmaradt. Titkos hatalmak lefogták a Gömbös Gyula kezét, s Gömbös belehalt élete legnagyobb csalódásába. Igen! A fiatalság azt kérdezi, hogy van-e még idő pepecselni itt a germán és a szovjet hatalom árnyékában? Van-e még időnk kímélgetni az előjogokat és nem volna-e ideje végre legaljáról kezdeni az országépítést. Földjéhez kötni a magyar parasztot, hogy legyen mit védenie? Vajon nem nagyobb, nem erőteljesebb volna-e Horthy Miklós hatal-

ma, ha ott nyugodna a virágzó paraszti kisbirtokon, a kisemberek millióin és nem támaszkodna egyik felével a latifundiumok és a nagykapitalisták szűk társadalmára?

Óh ez a hatalom! Szédítő, bővülő, kegyetlen teher és gyönyörűsége mámor. Horthy Miklós azonban csak a terhét viselte eddig. Nem szédült meg a hatalomtól. Küzdött Trianonnal, a kommunistákkal, leverte a királypuccsot, miközben vérzett a szíve a királyért és a kiontott testvérvéréért. De vajon nincs-e mellette valaki, akit megszédített ez a mámor, aki csak a hatalom fényességét látta? Ez a szép, gyönyörűsége, őszhajú asszony, a kisnemesek lánya, nem álmodik-e ott a budai Várban valami örök életre, szóló hatalomról? Dinasztiaalapításról? Miért kell a vezércikkekben óvatos célzásokat tenni a Hunyadiakra, Corvin Mátyásra, akik ugyanígy jöttek a nemzet élére és aztán egy napon fejükre tették Szent István koronáját. Hiszen a miniszterelnökségi sajtóosztály bizalmas utasítása már nyíltan is a Hunyadi „dinasztia” emlegetését tartja kívánatosnak. Ez a szépséges nagyasszony valóban királyi jelenség. Finom, jószívű, méltóságos párja az urának. De nincsenek-e veszedelmes álmai? És vajon nem ezek az álmok zavarják a magyar politikát? Vajon nem ő fél-e az ellenzékietől, a reformerektől, akik ezeket az álmokat, egy asszony szépséges álmait veszélyeztetik?

De a valóságnak ezen a szép napján, ne beszéljünk se a szép, se a rossz álmokról.

Hiszen, talán észre se vettük, már ott állunk Nagyvárad főterén, ötvenezer ember, harangzúgás, gyöngyös pártás lányok, zokogó székelyek. Az öröm órája ez. Hiszen a rabbilincs letört. A nemzet álma megvalósult és a legnagyobb álmot mégis csak Horthy Miklós váltotta valóra.

– Nézzétek!

A szűk Főutcán ott jön már fehér paripája hátán a Szabadító. Az erkélyeken fűtőkben lógnak az emberek. Minden pillanatban lelőheti egy álrúhas vasgárdista. De ő ül a paripa hátán. Körötte csak néhány gyalogos, alabárdos testőr és feltámadásra szólnak Szent László harangjai. Zeng az „Erdélyi induló”.

De hallga csak! Milyen furcsa, idegen taktusok! Milyen nem magyar hangok ezek. Édes Erdély itt vagyunk! – harsogják a rezes bandák, éneklük a kipirult arcú nagyváradi lányok. Ki gondol most arra, hogy a felszabadításnak ezt az idegen muzsikáját, ezt az operettfináléba illő „hazafiságot” egy jiddis marsból kölcsönözte a szerző. Ki gondol rá, hogy ezt a botrányt csak a legnagyobb fáradsággal lehet majd eltussolni az ország szeme előtt. Ebben a dalban egy másik világ énekel. Nem az ifjú katonáké, nem a reformereké és nem a szabadítóké, hanem a Színházi Életé.

És mégis! Nézzétek! Itt jön a szabadító fővezér. Fehér paripáján olyan mint a magyar legenda félistenei. Eleven szobor, magyar vezér, Hunyadiak utódja! Csak ezt az Erdélyi indulót ne hallanánk harsogni! Csak ettől a másik Magyarországtól is meg tudná szabadítani már a magyar népet! Hiszen – lássátok – milyen fiatal, milyen daliás. És úgy hull rá a rengeteg virág, mint ha ma csakugyan virágesőt harmatozna az ég is. Ott áll már a fehér paripa, a tribünök előtt. S az „öreg úr” kivetí magát a nyeregből. Fiatalon, mint valamikor tengerészcadét korában. Épp úgy, ahogy a bécsi Hofreitschuleban tanulta. Felviharzik az ötvenezer torok. Magasba röpdülnek a zászlók, ő pedig belenyúl a tengerészkabátja zsebébe. Kivesz egy kockacukrot és odaadja a hófehér paripának. Megveregeti a nyakát. Olyan szép, olyan magyar, olyan emberi mozdulat ez, hogy tombol az egész Nagyvárad. Az öreg úr, csak most szalutál!

A Szabadító most köszönti Erdélyt.

S ebben a pillanatban súgja mellettem valaki: – Hallottátok! A román király lemondott a trónról! Még néhány nap és a piros-fehér-zöld zászlót kitűzik a zágoni határon. Magyarország csillaga a zenitre ért.

A CSALÓDOTT MENYASSZONY

Kolozsváron az első ember, akivel találkozom a bukovinai székelyek papja.

Onnan jön a határokon túlról. Jön, mint Julián egykor IV. Bélához. Azt mondja Teleki Pált keresi! Beszélni akar vele. Mert jön a tatár. Az orosz meg fog indulni és akkorra a bukovinai székelyeknek itt kell lenniük a határon belül.

– De vajon nincs-e későn?

Erdély azt mondja, hogy: nincs! A bécsi döntés a Székelyföldet visszaadta Magyarországnak, de tulajdonképpen mégis elvágta tőle. A határok felé nem vezet vasút.

– Nem baj! Megépítjük a dédai vasutat. A határokon, a kárpáti hágókon nincs megfelelő katonai védővonal.

– Nem baj! Meghosszabbítjuk a Horthy-vonalat.

Az alkotás, az országépítés láza festi pirosra az itteni arcokat: Egy szent esküvés az egész Erdély és egész Magyarország!

– Most jóváteszünk mindent! Helyrehozunk mindent!

Feledhetetlen látvány, amint Kolozsvár főterén végigdübörög a magyar hadsereg. Egyszerre megnövekedik az erdélyiek bátorsága, bizalma, öntudata. Nekik azt mondták a románok, hogy egy szedett-vedett, fegyvertelen, mezítlábas társaság fog idejönni. S most virágésőben, könnyzáporban, tankok, autós oszlopok. Egy modern hadsereg menetel itt, ahonnan 1918 karácsonján megverten, tépetten húzódott ki néhány rongyos század.

Csak ezt az Erdélyi indulót ne hallanánk már! Ezt a szörnyű, idegtépő, operettmuzsikát. Egy másik Magyarország riasztó kakofóniáját. Mert ezt nem értik itt Erdélyben. És nem értenek sok más mindent, ők a rabságban, a nyomorúságban, a kisebbségi sorsban egyszerűbbek, emberebbek, magyarabbak lettek. Minket pedig hamis irredenta cicomáiba öltöztetett egy idegen szellem, amelyet elfelejtettek elpusztítani 1919 után. Ők megtanultak némán, felszegett fejjel nem engedelmeskedni az idegen hatalomnak. Mi ájultan csapdostuk a bokánkat az úgynevezett „tekintélyek” előtt. Nekik, a kisebbségi sorsban nem jutott cím és rang, gyakran még kenyér sem. Mi kegyelmes, méltóságosi címekkel büszkélkedtünk. Náluk a Nyírók, Reményik Sándorok, Wass Albertek egyszerű nyelven kellett beszélni. Nálunk a Színházi Élet stílusa lett a társasági modor.

Egy szörnyű, idegen fertőzés bacillusait hozza most egy másik Magyarország ide a havasok szűztiszta levegőjébe. Nem akarjuk észrevenni, hiszen annyit beszélünk a keresztény Magyarországról, de a pesti Lipótváros, a kávéház, a körút, az eszpresszók finom idegen mérgét hinti szét most itt az anyaország. Ez a szellem, amely vereséget szenvedett 1919-ben, amelyet megutált mindenki, két évtized után mesterien átformálta Magyarországot. A forradalom, a bolsevik lelkű zsurnalizmus nem volt már jó portéka 1919 után. Megpróbálták hát mindezt átkenni az előkelőség, a hazafiság, a revizionizmus, olykor az irredenta rikító, olcsó színeivel. A proletárságot nem lehetett megmérgezni többé. Hát megmérgezték az arisztokráciát, és részben a középosztályt. És el kell ismerni, mindez mesteri munka volt.

A lapjaikhoz lassan becsalták a bethleni korszak minisztereit, a Színházi Életükbe lefényképezték a miniszterek estélyeit, a kormányzó Garden Partyjait és melléjük odafotografálták a bankárok, iparmágnások, vagy a lipótvárosi új egzisztenciák zsúrjait, amelyeken az 1919-es kommün zsurnalisztái, színészei „hetyegtek” együtt az azonos körből származó iparlovagok-

kal és minderre azt mondták, hogy a kettő tulajdonképpen egy. A kormányzó fogadóestje és a Hatvány Lili bárónő zsúrja. Egy és azonos. Una eademque nobilitas! Ezt kell követni. Ezt kell példaképpen magunk elé állítani.

Hiába jajdult fel olykor az Egyház, hiába protestáltak a katolikus újságírók, s hiába írtak hátborzongató riportokat a Mária Valéria telep nyomortanyáiról, áldozatos lelkű páterek hiába dobták a magyar arisztokrácia és középosztály asztalára a „Krisztust, kenyeret!” című könyv gyilkos vádiratát. A Színházi Élet tulajdonosának, Incze Sándornak nagyobb befolyása volt a magyar társasági élet kialakulására, mint Prohászka Ottokárnak. Prohászka könyvei öt-tízezer példányban jelentek meg. A Színházi Élet százezer példányban. És a Színházi Élet, a napi sajtó társasági rovatai, a pletykakolumnistái szüntelenül azt szuggerálták lefelé, hogy a kegyelmes címekkel feldíszített tekintélyek előtt meg kell hajolni. Akár Lebédiából indultak, akár Tarnopolból.

Una eademque nobilitas!

És a magyar középosztály, a magyar tisztikar egy része – anélkül, hogy észrevette volna – húsz esztendő alatt átvette ezt a társasági modort. A kérlek alássan kedves bátyám, – amiről az Intim Pisták megemlékeztek, általános megszólítási forma lett. A szabolcsi új dzsentrik disznósörtés kalapját divatként hordták a magyar mágnás ifjak. A társadalmi élet egy idegen, mulatságos majomcirkusszá vált, bokacsapdosással, „tisztellek alássan” szellemeskedéseivel, jampecséggel, fenn az ernyő nincsen kas úriassággal és szívet szorító magyartalansággal.

Ez a szuggesztió lassan hatalmába kerítette a kisközéposztályt, az alantasabb tisztviselőkart. És minden városi aljegyző legalább olyan tekintély akart lenni, mint Vida kegyelmes úr, és minden hivatalnokné olyan perzsabundát akart hordani, mint az „isteni” Karádi Katalin. Minden altiszt olyan tekintély kívánt lenni a maga szemétdombján, mint a titkos tanácsosi címmel felövezett nagyobb kakasok és mindenki „halálosan” meg volt sértve, – nyilas vagy kommunista szemtelenkedésnek vélte, – ha tekintély-mivoltát kétségbe merte vonni valaki. Ez az igazság!

Miniszterek, sőt miniszterelnökök buktak bele abba, hogy ujjat mertek húzni ezekkel a társasági áltekintélyekkel. Mikor a Felvidék magyarlakta része visszakerült, sokan azt hittük, hogy mindennek vége lesz. Hiszen a felvidékiek ugyancsak egy egyszerűbb életformát, a kisebbségi sorsban megtanult demokráciát, emberibb magatartást hoztak magukkal, ők valóságos hatalmakkal – a benesi állam elnyomó erőszakával – nem pedig mondvacsinált tekintélyekkel, nem tízezer pengőért vásárolt kormányfőtanácsosi címekkel állottak szembe, ők nem tudták tisztelni ezt a magyar társadalmi majomszínházat. A magyarság, főként a felelősséget érző jobboldal új lelket, megújhodást várt tőlük. És mindjárt a parlament első ülésén, amelyen megjelentek a visszacsatolt Felvidék képviselői, szemükbe vágta Sztranyavszky Sándor:

– Ez a benesi szellem!

Imrédy Bélának is abba kellett belebuknia, hogy a nemzeti és keresztény demokráciának, a tiszta magyarságnak új szövetségét akarta megcsinálni a felvidékiekkel. Ki akarta szellőztetni a kaszinók társalgójában, kártyaszobáiban összegyűlt, áporodott levegőt. Ez a szikár és komor aszkéta úgy gondolta, hogy elérkezett a belső megújhodás, a nemzeti demokrácia ideje, a társadalmi cirkusz és álarcosbál felszámolásának órája.

És ettől a megújhodástól nagyon félt egy őszhajú, gyönyörűséges asszony, aki a hatalom álmait és örökkévalóságát álmodta a budai Várban. Ha kisöprik a Verbőczy uramék Magyarországaival összekevert Tarnopolt, kire támaszkodik majd a hatalom? Hiszen ez az Imrédy már megmutatta, hogy veszedelmes lázadó. Nyilas, vagy talán kommunista is. Feloszlatta a szesz-kartellt, amelynek tizenhét azonos származású családja évente legalább harminc millió pengő-

nyi, illegális, adózatlan jövedelmet tett zsebre. Az ilyen veszedelmes „antiszemitát”, mondták, ki kell irtani. Ki kell ütni a kuglipályáról. Ez az ember ért a pénzhez. Európában talán a legnagyobb elméleti és gyakorlati tudósa annak. Amellett megközelíthetetlen. Az ilyen ember előbb-utóbb bajt csinál.

Hetekig, hónapokig jártak a 8 órai Újság munkatársai Imrédy Béla őseit kutatva. Elmentek Németországba, megvesztegették a megvesztegethető vidéki polgármestereket. Pecunia non olet! – Ezek felvették azokat a guruló pengőket, amelyek még megmaradtak a szegény szesz-kartell tagjainak. Egy napon aztán a kormányzó elébe tárta ezeket a megkorrigált kereszt-leveleket Imrédy Bélának:

– A dédapja zsidó volt, kedves Imrédy!

Azt mondják Imrédy Béla elájult.

Ez volt a köszönet a Felvidék visszacsatolásáért.

Most hát majd Erdélynek is meg kell ismerkednie ezekkel a módszerekkel. Hiszen Erdélyben is él az úgynevezett „benesi szellem”. Itt sem szeretik a hamis pompát és a hamis tekintélyeket.

Pedig már nem Imrédy a miniszterelnök, hanem Teleki Pál, ez a száraz, okos és szenvedélyek nélküli földrajztudós, aki még hozzá Erdély fia. Ő egymagában is egész külön világ. Az Angol Királyi Földrajzi Társaság tagja s úgyszólván ez az egyetlen rangja, amire büszke, ő állt ott a trianoni órateremben, amikor Erdély és Magyarország fölött kimondották a halálos ítéletet, s holnap ő fog itt állani Kolozsvár főterén, mikor a kormányzót köszöntik a feltámadásra szóló harsonák. Vajon neki, az Angol Királyi Földrajzi Társaság tagjának se hinné a világ, hogy hű barátja annak a Nyugatnak, amely minket belekergetett Trianon poklába? Ez a száraz, szenvedélyek nélküli tanár talán a legeurópeébb embere az elmúlt húsz esztendő magyar korszakának. Segített megalapozni a szegedi ellenforradalmat, amikor nyakkendő nélkül, kezében egy kis vulkánkofferrel és benne három millió koronával beállított Szegedre, hogy megkezdje a Horthy Miklós körül csoportosuló tisztek és a nemzeti hadsereg szervezését. Apponyi oldalán ő képviselte a magyar érdeket Trianonban.

Akkor meg se nézték az ő világhíressé vált piros-fehér nemzetiségi térképeit. Most két országrészt segített visszaszerezni velük. S ha valami, akkor az ő magyarsága, az ő politikai érettsége, európeisége örök időkre szóló bizonyíték, hogy nem tehattünk másként. Ha Teleki a Bécsi Döntés révén ki merte harcolni a revíziót, akkor azt merni kellett az egész nemzetnek. Ha Teleki elfogadta – mint mondják – „Hitler kezéből” Erdélyt és Felvidéket, akkor elfogadhatja a nemzet is.

Teleki Pálról igazán senki sem mondhatja, hogy „nácibérenc”. Hiszen ez a professzor és cserkész, ez a katolikus puritán és erdélyi nemes nemcsak a szegedi ellenforradalmat tudta nagyra növelni. Valami egész különös, soha nem látott egyéni módszerrel csinálja a politikát. Németbarátságot emleget kifelé, de a guruló márkák vádját kiáltja a nyilasok, felé – noha ő tudja a legjobban, hogy Magyarországon nem gurul semmiféle márka – s közben Angliának még ma is elküldi a magyar élelmiszerszállítmányokat. Az a típus, akit nem lehet megingatni és még kevésbé megvesztegetni. Utálja a népszerűséget és még jobban utálja az újságírókat. Semmi érzéke nincs a szenzációk iránt. Mikor a padot döngetve interpellálnak a parlamentben, akkor ő három órás beszéd unalmába tudja belefojtani a legdühösebb izgalmakat. Kassán három órát beszélt arról, hogy a magyar ember keveset beszél. Csak egymásra kacsint és érti, hogy mit akar a másik. A beszédet senki sem értette, de mindenki meg volt győződve róla, hogy Teleki valami nagyon fontosat mondott.

Vajon itt, Erdélyben meg fogják-e érteni ezt a beszédet? Megértik-e hogy húsz év óta ő sem járt itt. Megértik-e majd, ha a magyar mágnásnak akarja visszaadni a románok által elvett földet és nem a magyar parasztnak akarja juttatni? Teleki száz százalékgig hiszi, hogy azok az alapok, amelyekre a mai rendszer támaszkodik, jók és helyesek, időtállóak. Ő nemcsak a magyar igazság harcosa, hanem a rendszer katonája is. A változhatatlanság hirdetője. Nem szereti a reformokat, vagy ha szereti, mindig attól tart, hogy a szélsőség esetleg a németek malmára hajtja a vizet, ő nem akarja a „nyilasok vitorláiból kifogni a szelet”, mint Darányi Kálmán akarta. Teleki a nádpalca híve minden belső kérdés megoldásánál. Amellett hisz az erdélyi politikában. Hiszi, hogy kétfelé is lehet jó arcot mutatni, két vasat is lehet egy tűzben tartani és egy zsákból lehet egyszerre hideget, meleget fűjni. Vajon elhiszik-e neki az angolok? És elhiszik-e a németek? Egyáltalán megértik-e itt Erdélyben, ahol egyszerű szavakat, egyszerű igazságokat és egyszerű embereket várnak?

Teleki neve egybe van kötve a magyarsággal, az angolbarátsággal, de össze a magyar világnak azzal a darabjával is, amely korhadt, amely már nem népszerű.

Hihetetlen és furcsa circulus viciosus ez. A magyar nép nem rajong a felsőházért, a nagybirtokért, a színházi-életes társadalmi majomszínházért, a tekintélyállam áltekinthetőségeiért. S aki az utóbbit védi, az az angol szimpátiáktól idegeníti el a közvéleményt. A kastélyok, a felsőházi tagok, a kegyelmes urak itt vannak. És Anglia messze van. Ha a mostani németbarátok, a szociális reformok sürgetői csinálnának angolbarátságot, akkor a magyarság egy emberként állana az angolok oldalán. Ezek viszont nem mernek angolbarátok lenni, mert ezt a fogalmat kompromittálták a baloldalon azok, akik a „magyar életformát” védik. A közéleti cirkuszt, a hajbókolást, a margitszigeti golfpályát, a walesi herceg kecskeméti „barackját”, amit a hajdani szeszkartell állított elő.

És épp ez a „magyar életforma” az, ami tarthatatlanná vált, mert hiszen nem magyar, nem európai és nem időszzerű már. Erdély egy fiatal, szociális Magyarországot vár. Azt várja, amely a tényekben valósággal már megszületett és amelynek minden eredményét, nagyságát, szépségét lerontja ez a „magyar életforma”. A bokacsapdosók, tekintélyt játszó kegyelmes urak és kormányfőtanácsosok. Erdély fölzsabadítót vár és most kap egy otthonról kimustrált hivatalnoksereget, néhány basáskodó tekintélyt, akik nem felszabadított, hanem meghódított területnek tekintik Erdélyt. A megújult Magyarország visszaszerezte Attila földjét és a megkorhadott életforma megszállottjai most elvesztik azt.

– Úgy jártunk veletek, – mondja egy tusnádi magyar – mint a középkori királykisasszony, aki álmaiban meglátta a vőlegényt. Szép volt, fiatal, erős, bátor. Hiszen húsz éven át mi is ilyennek láttunk, ilyennek álmodtunk titeket. És aztán egy napon eljött a vőlegény. És nem olyan volt, mint az álmokban. A menyasszony, – ne haragudjatok – csalódott.

Igen. Mert mi nem álmolovagok, csak emberek vagyunk! Mi történt hát?

És most a oltárkö alatt hirtelen meglátjuk a magunk valóját. Magyarország belekapcsolódott a nagy európai nemzeti áramlatba, amely a versaillesi és trianoni diktátum megdöntésére törekedett. Akarva, akaratlan nemzeti vonalon a Hitler „szövetségesé” lett, miután az angolok, franciák nem ismerték el nemzeti igényeinket, nem segítettek hozzá azok megvalósításához. Mint revizionisták tehát egy úton menetelünk a németekkel a békediktátumok megdöntésére és a bolsevizmus elleni harcban.

Annak a nagy európai áramlatnak, amelynek milliós számra vannak hívei, Franciaországban, Belgiumban, Itáliában, Spanyolországban, Svédországban és vannak hívei magában Angliában, sőt Amerikában is, van egy másik oldala: a szocializmus. Szociális téren azonban a mi Magyarországnak felső rétege Anglia szövetségesé. Pontosabban az angol életformáé: a

kastélyé, a nagyiparé, a kereskedőé. Az angol munkástól éppen úgy félnek, mint a némettől, a Labour Partytól épp annyira, mint a NSDAP-tól.

Nemzeti vonalon elismeri, hogy azoknak van igazuk, akik össze akarják zúzni Trianont. És szociális vonalon azokkal tart, akik fent akarják, vagy legalább is fenntarthatják Trianonnal együtt a nagybirtokot, a hitbizományt, a liberális kapitalizmus megmaradt részeit, a szesz-kartellt és a Színházi Életet.

A magyar tragédia itt van. A lélek kettéhasadt. A gondolat, amely Szegedről egyértelműen indult, kétfelé vált. Egy szociális forradalom elmaradt...

S a résen a bolsevizmus fog beözönlenni.

ÖRÖK BARÁTSÁG JUGOSZLÁVIÁVAL

Jugoszláviával aláírtuk az örök barátsági szerződést. A külügyben az öreg rókák, a diplomáciai hivatás professzionistái, sápadtan törlik a homlokukat.

– Úristen! Mi lesz ebből megint?

Végzetesebb politikai baklövést aligha követtek még el valaha. Azt suttogják, hogy Csáky István külügyminiszter minden rábeszélő képességére szükség volt, amíg Teleki Pál beleugrott ebbe a kétségbeesett kalandba. Hitler már elfoglalta Lengyelországot, fél Franciaországot, Hollandiát, Belgiumot, Norvégiát, Dániát. Csapatai ott állnak Romániában és Bulgáriában. Ki hiheti, ki gondolhatja ép ésszel, hogy majd hatszázezer magyar honvéd és egy millió jugoszláv fog ellenállni a kettőszáznyolcvan intakt német hadosztálynak, ha egyszer eszébe jut végleg lerohanni a Balkánt?

Vajon jobb lesz az angoloknak, ha most egyszerre két „semleges” nemzetet nyel le a nacionál-szocializmus?

Semmi kétség, hogy Budapesten most a legnépszerűbb nemzet Jugoszlávia. Felelevenednek a Hunyadi korszak emlékei, Rigómező, Nándorfehérvár, Dugonics Titusz, a szegedi ellenforradalom, amelyet egyedül a jugoszlávok segítettek nagy titokban, a kormányzó mohácsi beszéde. Ezek azonban hangulati elemek. Nem is szólva Dugonics Titusról. Vajon egy ilyen kétségbeesett dugonicsi szerb hősiesség nem ránt-e majd minket is magával a mélybe? És legfőként mi lesz, ha a jugoszlávoknak is nyíltan határozniuk kell Hitler mellett, vagy Hitler ellen? Az egészben ez a leghomályosabb pont. Azt ugyanis a gyermeknek is tudnia kell, hogy tulajdonképpen nem a jugoszlávokkal kötöttük ezt a szerződést, hanem Czvetkovicsékkal, akik nem jelentik a népet, hanem a vékony, felső uralkodó réteget. Sőt, annak is csak egy részét. A jugoszláv opportunistákat jelentik, akik most próbálnak jó arcot vágni Hitler felé és Mussolini felé, de nagyon jól tudják, hogy ezt a fiatal Jugoszláviát nem tradíciók ragasztó-cementje forrasztotta össze.

Jugoszlávia Trianon, vagy még inkább az első világháború szülötte. Szarajevó és Korfu neveltje. Olyan föld, amelyen királygyilkosságok, pisztolylövések, bombarobbanások, hősi honvédő háború fanatizmusában, partizánharcok és a svábgyűlöletének légkörében született meg a tizenhét fajból álló nemzet.

Mi lesz, ha egyszer ezek a szenvedélyek fölébe kerekednek Czvetkovics és Czinczár Markovics opportunizmusának? Akkor majd azt mondjuk, hogy pardon, mi csak a kormánnyal kötöttünk örök barátságot? Vagy engedjük magunkat belerántani a közös sírba, a közös pusztulásba? A fiatal király rezsimje ugyan antibolsevista. De mi történik, ha valakit megint kidobnak a Konak ablakán és felülkerekednek a pánszláv erők, az oroszbarátok? Akkor majd együtt fogunk masírozni a bolsevizmussal? Méghozzá az „örök barátság” jegyében? Vagy semlegesek maradunk, amíg Hitler engedi, aztán pedig visszavonulunk a tarthatatlan sopronszentgotthárdi vonalról a Duna-vonalra és védjük Jugoszláviát, Trianon Jugoszláviáját azok ellen, akik végeredményben mégis Versailles és Trianon szelleme ellen harcolnak?

Csáky István külügyminiszternek, – mondják – valamikor nagyon súlyos felelősséget kell viselnie a történelem előtt ezért a szerződésért. A belgrádi látogatásról hazaérkezett újságírók pedig lelkesedve beszélnek a fogadtatásról. Remek volt a mézben főtt kompót, a pezsgő, a sligovica. Belgrád utcáin és a vendéglőkben, ahol megfordultak, ismeretlen emberek ölelgették őket. Nagy felköszöntők hangzottak el és Hitlert közösen szidták a magyar és jugoszláv

szónokok. Az már kissé kínos volt, hogy még dühösebben szidták Mussolinit. Triesztről beszéltek és Karinthiáról, amelyet tulajdonképpen Jugoszláviától raboltak el az olaszok és a svábok. A magyarok ezzel szemben udvariasak voltak. Nem beszéltek a Bácskáról. Sem a Ferenc csatornáról. A magyarok, a Hotel Moszkva ezüsttel terített asztalainál, és a bárók grell plüsfoteljeiben, szüntelenül úgy érezték magukat, hogy puskaporos hordón ülnek. A szék, az asztal, a padló mind szilárdnak látszott. A baráti karok kemények, ölelők voltak. Mégis azt hitték, hogy mozog alattuk a föld. Egy este, mikor legrózsásabb volt a hangulat, hirtelen egy otthoni arc bukkant eléjük. Keskeny, elegáns profil.

– Hová még Tibor? – kérdezte valaki.

– Amerikába! – hangzott a válasz. És Eckhardt Tibor, keresztül ködön, éjszakán elindult Amerika felé.

– Boldog ember! – mondja egy erdélyi képviselő. – Ő már kijutott a dilemmából. De vajon csakugyan boldog ember-e? Hiszen ha elmegy, ha túljut a határokon és biztonságban lesz az angol, vagy amerikai lobogók alatt, akkor majd a sajtóosztály kiadja a parancsot: meg kell írni róla, hogy hazaáruló volt. Dezertőr! Otthagya a vártát. Otthagya a magyar dilemmát. Közben mindenki tudja és tudni fogja róla, hogy nem magától megy. Teleki küldi. Menjen át Amerikába és ha minket elvisz a germán, vagy a szláv vihar, próbálja menteni a menthetőt, a jövőendő reményét.

Soha még politikus nem indult ilyen nehéz feladattal idegen országba. Abban, amit vállal, van valami a Tiszák fanatizmusából és Görgey mártíriumából.

Harcolni egy tragikus nemzetért és közben viselni egy nemzet átkait, az irányított közvélemény szidalmait. Tragikus magyar ő is. Akár csak Teleki, Gömbös, vagy Darányi voltak. Ő is Szegedről indult tulajdonképpen, ő is a magyar ellenforradalom gárdájához tartozott. A fanatikusok, elfogultak, forró fejűek táborában ő volt a hideg ész, a messzenéző okos européerség képviselője. Mikor 1923-ban felülkerekedtek a reakciós erők, a kartellek, a trösztök urai, Eckhardt Tibor megfordult. Gömbösék a magános, kilátástalan harcot, a nyílt elkeseredett ellenzékiiséget választották. Eckhardt Tibor lemérte a szemben álló erőket. Alulról kell kezdeni mindent! Visszatérni a magyar fajta ősi alapjaihoz, a faluk népéhez, a paraszttársadalomhoz. Szép lassan le kell faragni a kartellek hatalmát, felszámolni a másik Magyarországot, amely még itt maradt 1914-ből aztán megteremteni egy szociális, demokratikus magyar hazát, amelyben majd ezek az alulról jött emberek, a falusi kisgazdák, a nép fiai fogják vezetni a gyárakat, irányítani a kereskedelmet, eltakarítani tekintély-Magyarország múmiáit, a biciklistákat, akik felfelé hajbókolnak és lefelé taposnak.

A nagy gazdasági válság idején sokszor voltak pillanatok, amikor úgy látszott, hogy egy millió független kisgazda „Marcia su Budapest”-jével ő fogja megteremteni a magyar demokráciát. De jaj, aki Magyarországon demokráciát mond, veszélyes és népszerűtlen dolgot beszél. Ezt a szót, amelynek másutt olyan tiszta és nemes a csengése és amelyet lelkével és szíve mélyéből mondana a magyar nép, talán örök időkre kompromittáltak az 1918–19-es forradalmárok, a Károlyi Mihályok, Hatvány bárók, Kun Bélák. Hiába itt a legtisztességesebb szándék, a legnemesebb magyarság! Aki ma a „demokrácia” szót kiejti Magyarországon, szüntelenül abba a gyanúba keveredik, hogy ő is olyan demokráciát akar, mint Károlyiék. Arról nem tehet sem Eckhardt Tibor, sem a független kisgazdapárt, sem a más ezen a keserű levében forgó világon, hogy nálunk a „demokrácia” fogalmát is megrothasztotta egy kisebbség, amely a demokrácia nemes, platói fogalmát összekeverte a 19-es hazaárulás, kommunista diktatúra mocskával. S annak, aki angol, amerikai értelemben demokrata, itthon szüntelenül védekeznie kell a

„demokraták” ellen. Nem ragadnak-e rá? Nem nyomulnak-e be hozzá is azok, akik előbb csak valami benesi demokráciát, aztán újra egy kisebbség terrorista diktatúráját akarják?

Sehol máshol a világon, de nálunk a demokrácia jelszava tragikusan azonosult a hazaárulás fogalmával. Aki demokráciát mond, az esetleg Károlyi Mihályt mondja, Az Estet, a Pesti Naplót, a trianoni országbomlasztást. Eckhardt Tibor azonban nem akarja, ő egy szociális, nyugateurópai Magyarországot akar. De vajon hogy tudja majd külföldön megmagyarázni Churchillnek, Rooseveltnek, hogy:

– Uraim! az Isten szerelmére, mi nem tudunk demokráciát teremteni, amíg valahogy fel nem számoljuk ezeket a professzionista „demokratákat”, akik megint országvesztést akarnak, megint a maguk kisebbségi uralmát akarják rákényszeríteni a magyar parasztra. Mi angolbarátok volnánk, de nem lehetünk azok, mert ezek is Angliához törleszkednek és az angolbarátságot is kompromittálják a magyar tömegek előtt.

Tragikus feladat ez.

– Isten veled! – hangzik a komor búcsú a belgrádi éjszakában.

Menj és vidd hírül a boldogoknak, hogy nem tehattünk mást, mint amit teszünk. Alázd meg magad a nemzedéért és próbálj használni azoknak, akik átkoznak. Próbálj használni azoknak, akiket itt hagysz és próbáld hinni hogy ezek méltók lesznek hozzád: a Tildy Zoltánok, a Nagy Ferencek.

Hisz itt, a belgrádi éjszakában még szól a guzlica, mennydörög az éljen, a zsivió, de a Kalimegdán fölött már a zordon Ananké bontogatja a szárnyait és a fekete bástyákon ott áll Dugonics Titusz ködalakja, amely majd mélybe rántja őket is, minket is. Meg tudod-e magyarázni, hogy nem tehattunk mást? Hisz ez az utolsó kísérlet. És ha ez is balul üt ki, akkor: Finis Hungariae!

De vajon megértik-e egy nemzet tragikus dilemmáját azok, akiknek meg kellene ezt érteniük? Ha nem segítettek húsz éven át, fognak-e segíteni most, mikor már az ő érdekükről is szó lenne?

Itt, a külügyminisztériumban azt beszéljük, hogy Teleki kérdést intézett az angolokhoz, amerikaiakhoz, milyen segítséget ígérhetnek Magyarországnak arra az esetre, ha a németek megkísérlik az előretörést a Balkán felé.

– Semmit! – hangzott a válasz. – Anglia maga is nehéz helyzetben küzd. Amerika pedig messze van.

Akkor hát áldozzuk fel magunkat egy távoli áloméért. Haljunk meg, mint a lengyelek meghaltak, de a végső győzelemkor álljunk ott a győztesek mellett, akik a békét fogják diktálni. De vajon lesz-e még akkor magyar nép? Lesz-e lengyel nép, jugoszláv nép? Hát nem láttuk a határon a csalódás, magárahagyottság bronzhajú Polóniáját?

Jó magyar szokás szerint ilyenkor vegyük elő az álmokat, az önvigasztalás gyönyörű déli-bábjait. Minket szeret a magyarok Istene. Minket nem hagyhat magunkra az ég. Különben is ezek a szerbek ki fognak tartani. Harcolni fognak a hegyek között, a Dunánál, ha kell megint Korfuban! De vajon fognak-e harcolni a horvátok, akik már szabadulni szeretnének a jugoszláv igából? És ha nem fognak harcolni, akkor vajon kit szeressünk jobban. A trianoni Jugoszláviát, vagy a horvátokat, akik mégis csak nyolcszáz esztendeig éltek velünk.

A tragikus dilemmába már közbe belehalt Csáky István is, aki megteremtette ezt a lehetetlen helyzetet. A nemzet becsületét, az adott szavát hozzákötötte a gyenge lábon álló jugoszláv rezsim életéhez, és mi lesz, ha Czvetkovicsék megbuknak?

Egy reggel gyanútlanul bemegyek a szerkesztőségbe, mert az ember rendszerint akkor gyanútlan, amikor valami készül, amikor valami lóg a levegőben. Tegnap Czvetkovicsék Németországban jártak, hogy aláírják a háromhatalmi egyezményt. Most Kun Laci bácsi, az örökké ideges és örökké gyanakvó szerkesztő aggodalmas arccal csavargatja a rádiót.

– Valami nincs rendben – mondja, Belgrád nem ad híreket. Csupa indulót közvetítenek. Az indulók mostanában baljós műfajt reprezentálnak. Ha valahol baj van, zűrzavar, akkor a rádió rendszerint indulókat játszik.

– A jugoszlávokkal nem lehet baj, – mondja a külpolitikus. – A jugoszlávok becsületes nép. Ők állják a szerződést.

Abban a pillanatban az asztalon telefon szól.

– A Magyar Távirati Iroda jelenti. A jugoszláv nép megbuktatta a Czvetkovics kormányt Belgrád tele van orosz zászlókkal. Czvetkovicsot letartóztatták.

És másnap azt mondja Churchill az angol parlamentben:

– A Balkánról jó hírek érkeztek.

ÉJSZAKA MAGYARORSZÁG FÖLÖTT

Éjszaka van. Illatos, csendes áprilisi éj. A körúton már bimbóznak a gesztenyefák, a kávéházak teraszán húzza a cigány. Mégis, mennyi sötét titok hallgat ebben a magyar éjszakában. A Vár ablakai világosak, de nem a tavaszi ünnep virraszt most, hanem a fekete gond.

A miniszterelnökségi sajtóosztályon megsúgták titokban, hogy Jugoszlávia ellen napok kérdése a német háború. A németek átvonulást kértek s valószínűleg magunk is belesodródunk a háborúba. Most aztán újra itt vannak a felvidéki és erdélyi válság gondjai, csak hogy meghatványozott mértékben. Hova, merre, melyik oldalon? A vezérkari szakértők szerint a Balkánon összesen egy angol páncélos hadosztály áll. Ezzel szemben a jugoszláv hadsereg rosszul van felfegyverezve. Karinthia, Bulgária, Románia felől egész német hadseregek állanak, hogy óriási harapófogóba szorítsák őket. A horvátok nem fognak harcolni Jugoszláviáért, és Pavelicsék az első puska lövésre kirobbantják a polgárháborút. Nem kell tehát stratégiának lenni ahhoz, hogy az ember kiszámíthassa: Szimovicsék 99:1 eséllyel máris elvesztették ezt a háborút, mielőtt megindult volna. Mert a jugoszlávok nemcsak a németeket kapják a hátukba, oldalukba. Semmi kétség, hogy a bolgár hadsereg is megindul ellenük.

Valamikor, még két év előtt is sokat csavarogtam a bulgárok földjén. Tudom, hogy ott sok szenvedély, puska por gyűlt össze a lelkekben, agyakban. Vajon tudják-e a bulgárok elfelejteni Macedóniát, a Vörös Földet? Tudják-e feledni a szabadságharcosokat, a macedón hősokeket, akik ott hulltak el az őrtornyokkal megerősített határon, a szerb csendőrök gyilkos gépfegyvertűzésében? Tudnak-e nem emlékezni a Mara Bunyevákra, akiket a király jelenlétében kínoztak meg a szkopjei börtönben? Vajon nem közelebb állanak-e hozzánk a St. Germaintól annyit szenvedett bulgárok, mint a trianoni és st. germaini békeszerződés haszonélvezői, a jugoszlávok?

S most eszembe jut az az alkonyat, amikor a madarai platón, az ősbolgárok egykori fővárosának kiásott romjai között, hozzám lépett egy szerény, finom civilruhás úr.

– Ön ugye magyar újságíró?

– Az vagyok, felség.

S aztán Európa legigazabb demokratája, III. Borisz király jó fél óráig beszélt a közös sorsról, Árpádról, Omortagról, a Dobrudzsából előzőtt bolgárokról, akik hatszázezren laktak földalatti kunyhókban, akik csaknem ugyanazt a nyomort szenvedték, mint a mi székely véreink.

– Ne írjon erről, amit beszéltünk! – kötötte a lelkemre végül. – De mondja meg a magyar barátainknak, hogy az igazságtalanság nem tarthat örökké. Se Trianon, sem pedig St. Germain.

S ha már mi nem tudunk határozni, vajon mit fog dönteni ez a bölcs, finom és szerény européer: a bulgárok királya. Egy magyar professzor, aki gyakran fordul meg a bulgárok cárjánál, azt meséli, hogy a király kissé fanyarul mondta a minap:

– Én angolbarát vagyok, a királynő olaszbarát, a népem oroszbarát, a hadseregem a németek barátja. De valamennyien St. Germain ellenségei vagyunk.

Magyarország fölött pedig éjszaka van. Az atra cura, a sötét gond beárnyékolja még az áprilisi csillagokat is. Vajon mit gondolnak most a virrasztók, akik a lelkiismeret harcát vívják ezen az áprilisi éjben. A kormányzó, Teleki, s mindazok, akik forma szerint a felelősséget viselik ezért a nemzetért. Azt szokták mondani, hogy mikor a nemzet sorsa forog kockán, akkor legelső a nemzeti becsület kérdése. Talán hat hete sincs, hogy aláírtuk az örök barátsági

szerződést. Most hát támadjuk meg a jugoszlávokat. Igen ám, de Teleki aláírta a háromhatalmi egyezményt is, amely a németekkel, az olaszokkal szemben sokkal súlyosabb kötelezettségeket tartalmaz. Hol van hát az a „becsületügyi válaszmány”, amely dönteni tudna az erdélyi politika nagy dilemmájában?

Hiszen most ugyanaz ismétlődik, ami az erdélyi politika klasszikus korszakában, egy másik Teleki idején történt. Akkor is magunkra haragítottuk a törököt is, a németet is és aztán megnyugtattuk magunkat, hogy valami rettentő okos és diplomatikus dolgot csináltunk. Most is aláírtuk a háromhatalmi egyezményt, aztán az örök barátságot. És most a kettő szembekerült egymással. Most aztán melyik szavunkat fogjuk megszegni?

Ilyenkor nem dönthet más, mint a realitás. Hiszen azt szokták mondani, hogy az az igazi államférfi, aki két rossz közül tudja okosan a kisebbiket választani. De vajon mi reális ebben a bolond világban?

A pesti kávéházak, eszpresszók és szerkesztőségek világában most vitatkozik a közvélemény. A lelkesek, az érzelmi emberek, a gyűlölködők most is azt mondják: nem engedheti keresztül Hitler csapatait! Ám jöjjön, aminek jönnie kell. Szállják meg Magyarországot. Bombáztassuk össze Budapestet és egy új szabadságharcban temetkezzünk a főváros romjai alá, de mentsük meg a becsületünket. Szenvedjünk, túdjunk, legyünk partizánok, de majd ha az angolok és amerikaiak győznek, álljunk ott a győztesek oldalán és követeljük a jogainkat. Különben is mért ne állhatnánk ellen? Ha két-háromszázezer magyar elesik a nyugati határokon, legalább megmarad a kaszinók, eszpresszók, nagybirtokosok és nagykapitalisták életformája. Mert nem a hazát kell védeni, hanem az életformát – mondják a Pató Pálok.

Hitler legyőzte ugyan Franciaországot, de nem győzhet le minket. Velünk a Magyarok Istene, és nincs veszve bármi sors alatt, ki el nem csüggedne. Valaki közben a legfrissebb Brauschitsch viccet meséli, amelyet éppen az önkínzó és azok terjesztenek, akik legjobban félnek a nyugati szomszédságtól.

– „Hallottátok? Hitler magához hivatja Brauschitschot s azt kérdezi:

– Mennyi időbe kerül Magyarország elfoglalása?

– Háborúval 24 óra, békésen 48 óra.

– Hogyhogy? – kérdezi Hitler.

– Úgy, mein Führer, hogy háború esetén elmaradnak az üdvözlő beszédek.

Ez a vicc ma kísérteties realitás. Talán az egyetlen realitás a sok valószínűtlenségben. Mert éjszaka van Magyarország fölött. S mi lesz, ha mégis ellenségként jönnek be a németek? Mi lesz épp azokkal, akik azt kívánják, hogy tényleg ellenségként érkezzenek?

Erről a kérdéstről ma egy igen tájékozott magyar diplomata mondta nekünk, a sajtótájékoztatón:

– Hát igen! A németek a végén valószínűleg elvesztik a háborút. Hiszen a kormányzó már két éve megmondta Hitlernek, hogy el fogja veszteni, mert nincs hadiflottája. Amíg azonban elvesztik, abba belekerül négy-öt esztendő is. Azalatt Magyarország német megszállás alatt marad, ami azt jelenti, hogy előbb elviszik a búzáinkat, a gyárainkat, aztán a hadseregünket s végül mindenünket. A németeknek fog dolgozni, harcolni, termelni egész Magyarország. Vajon mivel lesz jobb az angolok számára ez a megoldás, mintha tessék-lássék beállunk a háborúba, vagy éppen keresztül engedjük a német csapatokat? De ez még korántsem minden. A külügy már hetek óta birtokában van egy bizalmas jelentésnek, amely szerint, – ha Magyarország ellenáll a német követeléseknek – a németek az ország elfoglalása után megalapítják a

Délnémet Államot, amelyhez odatartozik majd Dunántúl, Bácska, Bánát, esetleg az erdélyi szászság. Apatinban és néhány dunántúli faluban, de Temesváron is, erre az esetre már készen állanak a horogkeresztes zászlók. Hát most tessék dönten!

– Négy-öt év múlva mindent visszakaphatunk! – mondja egyik baloldali újság munkatársa.

– Mindent! Kivéve önt! – feleli rá a diplomata. – Mert ha holnap a németek ellenségként jönnek be ide, akkor el fogják hurcolni önt is és a többi hatszázezer zsidót is, lefoglalják a zsidók gyárait s elviszik önöket aknát szedni, vagy töltényt csomagolni a lodzi gettóba. De elviszik az angolbarát ellenzéket, betiltják az önök lapjait, felosztatják a magyar pártokat, öt év után – ha majd győzünk – ki él ezek közül? És ki él közülünk?

A szemüveges fiatalember kissé sápadtabban mondja:

– Gondolja követ úr, hogy mindez így történne?

– Nem gondolom. Tudom. Az első huszonnégy órában Magyarország elvesztené jelenlegi területének egynegyedét, hatszázezer zsidó polgárát, hatszázezer német polgárát, vezető intelligenciájának legalább a felét.

– De megmentené a nemzeti becsületét! – próbál védekezni a csontkeretes kolléga.

– Nem mentené meg! – hangzik a hűvös diplomatahang. – A németeknek ugyanis lenne annyi eszük, hogy az első órában hatalomra segítenék a legszélsőbb jobboldalt. A piszkos munkát nem a németek végeznék, hanem ezekkel végeztetnék el, s öt év múlva a béketárgyalásokon megint csak azt mondanák, hogy a magyar nép a felelős, mert hiszen akik mindezt csinálták, magyarok voltak. Ergo: a magyarságnak nem szabad visszaadni a saját hazáját. Hát most itt az idő. Tessék dönten!

Éjszaka van Magyarország fölött. A lelkiismeret órája azt parancsolja:

– Tessék dönten!

– Pedig még nincs vége! – hallok újra ezt a száraz, nyugodt, diplomatahangot. – Hiszen abba, amit eddig mondtam, nincsenek belekalkulálva az ismeretlenségi hányadosok. Nincs benne a legnagyobb kérdőjel: Oroszország. Egyelőre csak bizonyos német jelentések vannak, hogy Nyugatoroszországban szibériai lövészhadosztályok gyülekeznek. Miért? Azért, hogy háborút kezdjenek a németekkel, vagy velük együtt szálljak meg Magyarországot, Romániát? Lengyelországot mindenesetre együtt intézték el, és ha háború lesz, ki garantálja, hogy Magyarország nem kerül-e orosz uralom alá? Ha béke lesz: ki biztosítja, hogy a németek nem adnak-e oda minket is, – legalább félig – az oroszoknak? Milyen támogatást várhatunk mi Nyugattól? Mit kaptunk Trianon után? Mit kaptak a lengyelek?

És most megint megjelenik előttem a bronzhajú varsói lány. Ott áll a volóci határon, az össze-lőtt autó mellett s egy magára maradt nemzet átkait jajgatja a testvérek és a történelem felé.

– Halljátok? Berlint bombázták! Danzigban partraszállt négyszázezer angol...

Éjszaka van Magyarország fölött. Sötét, kegyetlen még a csillagos ég is, és most megint azt a nyolcvanéves öreg magyart látom, aki Vezekény alatt autón robog a magyar csapatok elé.

– Édes fiam! Én nem halhatok meg úgy, hogy még egyszer ne lássak magyar honvédet!

Hát most mondjuk megint a délvidékieknek, hogy huszonnégy évig hazudtunk nekik. Hazugság volt az irredentánk. Hazugság a revíziós harc. Nekünk nem kell a Délvidék, nem kell a Bácska. Legyenek továbbra is hű szerbek. Die Fahne Hoch! Nekünk nem kell az árpádi örökség. Mi megvárjuk, hogy az angolok visszaadjanak mindent. Igaz, megmondták, hogy ők nem adhatnak semmit. Nem ígérhetnek semmit. De mi az ő kijelentésük ellenére sem hisszük

el, hogy nem akarnak segíteni rajtunk. Nem hisszük! Akármit is mond az angol és amerikai követ. Nem hisszük. Nem! Nem! Soha!

Talán tegnap, tegnapelőtt még lett volna egy kiút. A bölcsek azt mondják, meg kell próbálni semlegesnek maradni. Mi közünk nekünk a nagyhatalmak háborújához? Megvédjük a békénket, a szabadságunkat. De mivel védjük? Hiszen a totális semlegességhez nagyobb hadsereg kell, mint a háborúhoz. Hát kik vették el tőlünk az ezeréves kárpáti védővonalat? Kik parancsolták ránk Trianonban a harmincötezres zsoldos hadsereget? S vajon van-e örült, aki elhiszi, hogy Hitler eltűné itt, a romániai olaj, a Földközi tenger felé vezető út közepén a mi semlegességünk akadályát? Berlinben a diktátorok nyelvén beszélnek és vajon nem megmondták-e már a Kárpátalja visszacsatolása idején és nem maga Hitler mondta-e?

– Aki velünk akar enni, annak velünk kell főzni! Az angolszász válasz értelme körülbelül ugyanez, egy kis különbséggel:

– Velünk kell főznötök, de nem fogtok mivelünk enni!

Mit tehet egy ilyen magára hagyott nép? Száz év előtt még írhatta Petőfi: élet, vagy halál! Trianonban a magyar nép számára csak egyet írtak: halál! Mindenképpen halál! Hát soha sem virrad már? Soha sem lesz hajnal?

Reggel mikor bemegyek a szerkesztőségbe: kisírt szemek, csüggeteg arcok fogadnak: Teleki Pál az éjjel öngyilkos lett.

– Mi történt? Hogy történt?

Az utca, a suttogó Budapest azt beszéli, hogy Telekit a németek ölték meg. Nemrégiben új inast fogadott, akit a német követ ajánlott neki. Mire ma reggel felfedezték az öngyilkosságot, az új inas eltűnt. Állítólag a német követ autója csempészte ki a Sándor palotából. Persze, mint a többi suttogás, ez sem igaz. József királyi herceg néhány nappal ezelőtt a felsőház ülésén hosszasan beszélgetett Teleki Pállal, aki már akkor homályos célzásokat tett arra, hogy legjobb volna egy pisztolylövés útján kiszabadulni a dilemmából. A királyi herceg megjegyezte, felment a kormányzóhoz, akit figyelmeztetett:

– Vigyázni kell Telekire! Nagyon furcsa dolgokat beszélt.

– Igen, a Paja szokott néha furcsa dolgokat mondani! – felelte a kormányzó.

Most, elsőnek őt hívták át a Sándor palotába, amikor kiderült az öngyilkosság. Utána József királyi herceg is látta a tragikus halált halt miniszterelnököt, ők tanúsítják ketten, hogy mindez, amit suttognak nem igaz. Tévedés, hogy a revolver a bal keze mellett feküdt és hogy a lövést hátulról kapta a tarkójába. A golyó a jobb halántékon ment be és az ágy mellett, a baloldali falon ott voltak az agyvelőfoszlányok.

Teleki Pál, a hívő katolikus – semmi kétség – öngyilkosságot követett el az éjjel. De hát mi történt akkor? Mi játszódott le közben? Hiszen tegnap este a Halászbástyán még együtt sétálgatott Witz Bélával, a gyóntatójával és azt mondta neki, – hogy reggel hét órakor gyónni és áldozni akar.

Mi történt egy éjszaka alatt?

És a beavatottak tudják, hogy Teleki két jelentést kapott azután, mikor visszatért esti sétájáról. Az egyik úgy szólt: a német csapatok megkezdték Magyarországon az átvonulást. A másik jelentés Londonból jött. Barcza londoni követ tudatta:

– Eden angol külügyminiszter közölte: ha Magyarország részt vállal a jugoszláviai német akcióban, akkor Anglia hadat üzen Magyarországnak.

Teleki letette a sürgönyt. Hiszen már előzőleg megmondta:

– Mindent megtettem. Többet nem tehettem. – És most a BBC, az angol rádió azt mondja:

– Anglia nem feledkezik el arról az áldozatról, amelyet Teleki Pál hozott a nemzet nevében.

Az utcán pedig menetelnek a német csapatok. Az Erzsébet hídon fiatal német fiú áll egy tank mellett. A szeme lobog.

– Keine Angst! – vigasztalja a pestieket. – A Führer tíz napot adott a háborúra. Tíz nap múlva nincs Jugoszlávia.

A húsvéti lapokban pedig ott a kormányzó hadparancsa:

– Előre az ezeréves déli határokra! A magyar honvédség megindult. És a végzet is megindult

– Magyarország ellen.

A SZOBOR ELŐTT

A kerepesi temető öreg fái alatt állunk egy szobor előtt. Aki alatta nyugszik, maga álmodta magának ezt a síremléket. Örkenyt, a honfoglaló lovast, aki nyugodtan lépdél most a paripáján.

Különös magyar sors fölött őrködik Örkeny. Megtört, kiégett magyar szívet rejt a sír. Gömbös Gyula nyugszik alatta. Ma már csak név, amelyre legtöbbet esküdtek, amely körül legtöbbet tusáztak és amelyet még ma is legjobban gyűlölnék egyesek. Ha száz év előtt él bizonyosan szabadságharcos lett volna. Vezér valahol a kápolnai csatamezőn, vagy Piskinél Bem apó oldalán, hiszen mikor a vezérkari iskolában megkérdezi a tanárja: mit tenne, ha újra kitörne a magyar forradalom, a fiatal vezérkari százados gondolkodás nélkül mondja rá:

– Életemmel és véremmel a magyar szabadságharc seregébe állnék.

S amikor 1918-ban hazajön Budapestre, amikor Bartha Albert hadügyminiszter megbuktatására Pogány József felfezényli a kommunista csőcselékkatonaságot, a katonatanács frontlógóseit, amikor a meggyávult októbristák között senki sem mer cselekedni a bolsevikiek ellen, a honvédelmi minisztériumban kirúgja maga alól a széket. Kirohan az erkélyre és beszédet tart a csőcselékkatonasághoz. Menjenek a frontra! Védjük meg Erdélyt, a Felvidéket. Lehurrogják! Agyon akarják löni. S a szabadság szerelmese hirtelen megfordul.

– Ettől, ettől a perctől kezdve, – írja – ellenforradalmár lettem.

Néhány hónappal később már Horthy Miklós mellett szervezi a Nemzeti Hadsereget. Ott van a kezenyoma Magyarország egész mai arculatán. A keresztény sajtó, a hadsereg, a szociális intézmények megalapozása, a magyar parasztság jogaiért vívott harc vonalán mindig az ő nevével kell találkozni. Miért gyűlölték hát, amikor élt? Miért az ő neve a leggyűlöltebb név egy bizonyos szűk körben? Miért az ő emlékére szórják a legtöbb rágalmat?

Igen, végzetes bűne van. Valamennyi magyar közül ő látta meg legvilágosabban, hogy 1919 után itt maradt egy másik Magyarország, amely elavult, elkorhadt. A pókhálós kaszinók, az „öreg csáklyások”, nagybirtokok és nagykapitalisták Magyarországa, amely hogy megtarthassa hatalmát, kényszerű szövetségre lépett az októbrista baloldallal, a kommunistákig nyúló földalatti és föld feletti fronttal.

Meglátta, hogy a szegedi ellenforradalom csak ellenforradalom volt, de nem forradalom. Magyarországon elmaradt egy szociális forradalom. De legalább is elmaradt a Széchenyi-féle reformok bátor folytatása.

A murgai tanító úr fia nem forradalmár, csak reformer. Talán ez a végzete. Ha forradalmár tudna lenni, akkor sok minden másként volna itt. A vezérkari tisztek azonban általában nem forradalmárok, örökké küzdeniük kell a tekintélytisztelet, a subordináció nyomasztó terheivel, amelyeket a vezérkari iskola nevelése rak rájuk. Milyen könnyű volna 1934-ben összefogni Eckhardt Tiborral, a független kispapáért vezérével, aztán két oldalról bekeríteni a kaszinók Magyarországot. Ehelyett egymást tépik, egymást gázolják el egy tragikus választási küzdelemben.

Milyen végzet árnyéka borong itt a tiszta, jó magyar fejek és becsületes szívek fölött? Mikor a hatalomra kerül, mert a hatalomra hívják, mindenki valami csodát vár tőle. Aztán az ország elolvassa a 95 pontját, a beszédeit és megdöbben. Ez nem az a Gömbös Gyula, aki ellenzéki korában olyan egyszerűen, tisztán tudott szólni a parasztokhoz, falusi kispapokhoz, hogy

sokszor levett kalappal hallgatták a emberek. Ez újra az óvatos taktikus, a vezérkari iskola neveltje, aki mindig a legkisebb ellenállás irányába halad. Vajon milyen titokzatos erők fogják le a kezét? Kik akadályozzák meg a terveit, a földbirtokok, a hitbizományok reformját? Kik szorítják bele ezt az elvetélt reformkort valami leverő aktatologatásba, felsőházi vitákba és elkeserítő pepecselésekbe?

A legnépszerűbb vád, amit ellene hangoztatnak, hogy egykönnyű katonatiszt. Aki azonban a nagytétényi kúriában látta a sűrűn forgatott ötezer remek könyvét, az alig hiszi ezt. De akkor miért álmodik a klasszikus Árpádkor nagy észak–déli magyar védővonaláról, a Helsinkitől Ankaráig terjedő szövetségről? Miért jár Pilsudszkynál, Kemálnál, Szófiában, miért próbálja az utat egyengetni a szerbek, horvátok felé? Azt is mondják róla, hogy Hitler, Mussolini példája lebeg a szeme előtt és diktátor akar lenni. De akkor miért vezet zarándoklatot Rodostóba, miért tanulmányozza a szabadságharc történetét a historikus buzgóságával? Valami más, egészen más lebeg az ő szeme előtt, amit a lapja címében úgy fejez ki: Függetlenség! Nemzeti öncélúság! Eleget hullattuk másokért a magyar vért. Legyünk egyszer a magunk urai, illeszkedjünk bele a népek nagy családjába, mint barátok és mint egyenrangú felek, hiszen valahol Keleten készülődik a rettentő vihar.

A szovjet kínai fala mögött titokzatos erők, titokzatos hatalmak szervezkednek Európa lerohasására. És ez a vihar minket fog elsőnek útjába találni, amint minket talált a sárga vihar is. Ez a felismerés az ő bűne. Látta a bolsevista Sátánt és élesebben, tisztábban látta, mint bárki más ezen a földön. Elsőnek állt vele szemben a honvédelmi minisztérium erkélyén, amikor rámeredtek a Pogány féle terrorista csöcselék fegyvercsövei. Látta az első kommün akasztófáit, de ő látta meg legvilágosabban azt is, hogy azzal a démoni erővel szemben, amely ezeket a bitókat felállította, nincs alkuvás, nincs kompromisszum. Itt csak egész emberek egész lelkek tehetnek valamit. Az a bűne és azért gyűlölik, mert ő tudta, hogy azokkal sem lehet semmit kezdeni, akik a régi politikai trükkökkel, a tehénvásárlók alkuszi erkölcsével, a polgár óvatosságával, a kalmár kockázatmentességével akarnak szembeszállni ezzel a veszéllyel. Az a bűne, hogy nem hitt a polgári rózsaszínűeknek, az úgynevezett liberálisoknak, akik egyszer már bekormozták kezüket a bolsevista diktatúra ördögével történt kézfogás során, és tudta róluk, hogy újra szívesen bekormoznák, ha még egyszer alkalmuk nyílna rá.

„Csak” vezérkari tiszt volt, – mondják az ellenségei. De elsőnek a világon ő érezte meg a magyar titokzatos, hetedik érzékével, hogy a bolsevizmus nem politikai párt, nem valami szekta, hanem egy világot fenyegető hatalom, amely elsőnek ezt a nemzetet fogja eltiporni, amint módja lesz hozzá. Ezért ürítette ki a lőszerraktárakat, mikor Pilsudszky marsall halálra szántan vívta a varsói csatát és amikor a csehek nem engedték keresztül a francia lőszerszállítványokat. Ezért álmodott mindig másfélmillió magyar hadseregről, egészséges, apró parasztbirtokokról, a másik Magyarország lebontásáról, hiszen tudta, hogy a bolsevizmus ennek a korhadtságából, ennek a hibáiból fog megélni, ha egyszer Európába teszi a lábát. Ezért harcolt a magyar szociáldemokrácia ellen, amely egyszer már szövetségre lépett a moszkvai diktatúra ördögeivel. Ezért ment talán Hitlerhez is, amikor onnan vélt támogatást kapni a keleti veszedelem ellen. Ezért félt a zsidóság forradalmi részétől, amely 1918–19-ben ott volt az első kommün vezérkarában.

Milyen egyedül, milyen dolgavégezetlenül halt bele abban, hogy lefogták a kezét!

S most itt áll a szobor. Örkeny lassan léptet a lován. Messzibe néz. Vajon mit lát ott a távolban? Hiszen, amíg élt olyan sok mindent meglátott. Gömbös Gyula írta le elsőnek a világon, hogy Moszkvát, a nemzetközi összeesküvésnek ezt a székhelyét el kell foglalnia, ki kell füstölnie a Nyugatnak, különben belepusztul az emberiség.

S most, mikor itt a szobor előtt felzúg a Himnusz, meghajolnak a zászlók. Bárdossy László miniszterelnök, aki most érkezett, előbb egy finom főhajtással köszönti a szobrot. Aztán hirtelen hátralép. Az ő arca is olyan, mint a szobor: amint halkan súgja egy mellettem álló úrnak:

– A németek ma hajnalban megtámadták Oroszországot. A háború kitört! Vajon mit látsz Örkény vezér? Életet, halált? Jó ómen ez, vagy rettentő intő jel? Szabad hazában mondjuk-e el egykor, vagy majd csak bujdosásban egy ország romjai fölött a próféciát, amit Te mondtál:

„Igazolni fog engem az idő!...”

AZ ÁRULÓK SZÖVETSÉGE

Aszfalt helyett magyar koponyákkal fogjuk kikövezni az utakat! – így hangzik a hadüzenet második része. Ezt a hadüzenetet nem a Szovjet küldte. Talán nem is a kommunisták! Ezt a hadüzenetet nyíltan és gőgösen terjesztik. Kicsodák vajon?

Egyelőre csak annyi bizonyos, hogy szovjet repülőgépek bombázták Kassát. Az egész város az utcákon volt, mikor fényes délből megjelent két szovjet jelzésű repülőgép és ledobált egész sereg bombát. Természetesen azonnal készen van a megszokott formula:

– Kassát a németek bombázták!

Általában ezt hiszik a miniszterelnökségen is. Ezt gondolja – úgy mondják – maga Bárdossy László is. A kormányzó viszont szentül meg van győződve, hogy a bombát az oroszok dobták. Végeredményben mi hát az igazság?

Az egyik kassai bomba nem robbant fel. Rajta kétségtelenül felismerhető az orosz gyári jelzés, a cirillbetűs felírás. A tűzérési szakértők szerint a bomba anyaga orosz öntvény, töltete speciális orosz robbanó anyag. Honnan vettek volna a németek orosz bombát ahhoz, hogy azt pontosan Kassára dobják le? Azonban nemcsak Kassát bombázták, hanem mélyrepülésben géppuskázták az egyik gyorsvonalat is, amely békés kirándulót szállított a Kárpátaljára. Magam beszélek egy vasúti kalauzzal – sajnos a neve elveszett azóta a többi noteszekkel együtt.

– Személyesen láttam, – mondja. Orosz jelzésű gép volt. Egész alacsonyan szállt. Más alakja is volt mint a német gépeknek! – mondja az elfogulatlan tanú egyszerű és természetes hangján.

Rahónál is géppuskáztak az egyik vonatra. Azok is orosz gépek voltak. Végeredményben azonban az a legvalószínűbb, hogy orosz gépről egy cseh pilóta dobta a kassai bombákat. Erre adatok is vannak. De vajon nem mindegy-e az, hogy bombázták Kassát, vagy nem? Tegyük fel, hogy nem is esett bomba. Kívül tudunk-e maradni a Szovjet elleni háborún? Ez itt a kérdés! Miután Teleki már aláírta a háromhatalmi egyezményt, miután nem is tudni hányszor aláírtuk az Anti-Komintern paktumot és aláírtunk minden papirost, mondhatjuk-e azt, hogy majd szépen megvárjuk, amíg Sztálin elérkezik a határokra és kegyeskedik minket megtámadni s akkor majd védekezünk.

Évek múlva bizonyára akadnak bölcsek, akik azt mondják, hogy nem kellett volna belemenni ebbe a háborúba. Mert elvégre a bantam súlyú bokszoló nem ellenfele a nehézsúlyúnak. Csakhogy!... Csakhogy a kétszáz német hadosztállyal együtt huszonhat román hadosztály is menetel Sztálin seregei ellen. S amit mi csinálunk, amit nekünk csinálni kell – sőt muszáj! – egy gyilkos versenyfutás most Erdélyért. Elvégre egy háború, abban a pillanatban, ahogy megindul rendszerint egyforma eséllyel kezdődik, különben valamelyik fél nem indítaná meg. Ezt a szovjet elleni harcot, elméletileg megnyerhetik a németek is. És mi lesz akkor? Az a huszonhat győztes román hadosztály abban a pillanatban, ahogy a szovjet fronton végzett, a győztes türelmetlenségével és dühével fogja rávetni magát a Székelyföldre, s ebben a harcában nem lesz egyedül, hanem segítik majd a németek is, akik a románokban már is dicső szövetségest látnak, míg bennünk csak megbízhatatlan szabotőröket.

Mi nem támadtunk meg senkit. De a kassai bombázás figyelmeztetés volt szovjet részről, hogy adott pillanatban mi is megkapjuk a magunkét. Különben is az egész bombázás közömbös dolog. A szovjet már sokkal régebben kinyilvánította, hogy ellenségnek tekint bennünket.

Kristóffy moszkvai követ előtt a jugoszláv megszállás pillanatában a Kreml nagyon is határozottan kifejezte rosszallását. Nem mondta ki, hanem annál határozottabban érezte, hogy Bácska visszacsatolását „ellenséges lépésnek” tekinti.

De különben is. Tegyük fel, hogy ebben a háborúban a Szovjet győz. Ki hiheti, hol akad örült, aki el tudja képzelni, hogy Európa közepén a győztes Szovjet megtúrhatja egy Magyarországot, amely 1920 óta, tehát Hitlert és Mussolinit megelőzve, büszkén hirdette, hogy antibolsevista állam. Ki tudja azt hinni, hogy ez a százszázalékosan világnézeti hatalom eljön majd baráti kézfogásra Horthy Miklóshoz, aki büszkén viseli „Európa első antibolsevista államfője” címét. Hiszen Horthy Miklós sem ment el, mikor a szabadságharcos zászlókat, cserébe Rákosi Mátyásért visszaadták az oroszok. A honvéd zenekarnak az Internacionálét kellett játszani. Magyarország államfője pedig egyszerűen nem hajlandó tisztelegni a gyilkosok Himnuszának, amelynek hangjai mellett az ellenforradalom mártírjait bitókra húzták.

Ezek megint csak érzelmi szempontok. A magyar nép azonban tisztán és világosan lát is valamit. Tudja, hogy mi a bolsevizmus. Ez a nép látta Kun Béla terrorlegényeit, akik bőrkabátjukban, oldalukon revolverrel és kézigránátkötegekkel keresztül-kasul szaladgálták az Alföldet, Dunántúlt és nem grófokat, nem arisztokratákat, hanem munkásokat, katonákat, kisparasztoakat akasztottak fel az útszéli akácfákra. Budapest látta a parlamenti pincéket, amelyekben a falak izmosak voltak a keresztény középosztály véréből. Azok közül, akik a mai Magyarországot vezetik, nem tízen, hanem százan és ezren néztek szembe a terroristák gépfegyvereivel és ültek a Gyűjtőfogház celláiban. Mindezek tudják, hogy a bolsevizmus a nemzet halála. Diktatúra! Idegen szolgaság! Amellett még szláv imperializmus is. Az európai népek közül egyedül Magyarország van meggyőződve arról, hogy a bolsevizmus semmit sem változott.

A magyar hírszerzés, a titkos szolgálat túlzottan is jó volt, hiszen az európai országok, ha valami kommunista ügyről volt szó, mindig Budapesthez fordultak tanácsért, információért. És minden magyar információ úgy szólt, hogy ott a kínai fal, a szovjet határok mögött egy irtózatoss világnézeti hatalom készül most tűzzel-vassal, ötéves tervekkel, az Istentelenek Szövetségének egy egész népet át meg áthálózó propagandájával a nyugati világ lerohanására. A szovjet csak az alkalomra vár, és neki minden eszköz jó, hogy a végcél, a világforradalmat elérje. Hitlerrel meg nem támadási egyezményt kötött, hogy kirobbanthassa a második világháborút. Mikor Hitler az angol sziget inváziójára készült, akkor Berlin megkapta a titkos jelentést, hogy amíg a németek a szigetországban lesznek elfoglalva, a keleti „szövetséges” hátbatámadja őket. Molotov januárban még Berlinben járt és a világ felosztására tett ajánlatot Hitlernek. Az ajánlat tartalma Berlinnek is sok volt egy kicsit, most hát dörögnek a fegyverek.

A magyar nép nem volt vak. És nem lehetett olyan vak, mint sokan Nyugaton. A sajtó, a menekülők útján a magyar falvakra is eljutott a híre annak, hogy mi történt Litvániában, Észtországban, Lettországon, Lengyelországon az oroszok által megszállt részein. A finnek téli háborújában résztvevő magyar újságírók – a baloldaliak is – megírták, elhozták a híret azoknak az állapotoknak, amelyek a Szovjetben uralkodnak.

Ha valami, úgy a finn–szovjet háború végleg felnyitotta a szemeket és megértette, hogy szovjet–magyar viszonylatban nincs helye taktikázásnak, erdélyi politikának és a későbbi Kállay-kettősnek. Élet, vagy halál! és még mindig jobb az élet reményét választani, mint a szovjet barátság, vagy szovjet megszállás esetén fenyegető bizonyos halált.

Most hát ott állunk a parlament roppant kupolája alatt, amikor Bárdossy László miniszterelnök bejelenti, hogy „Magyarország hadiállapotban van a Szovjetunióval”. Ez a parlament még egy szabad ország képviselőháza. Ott ülnek benne a szociáldemokraták, független kis-

gazdák, liberálisok, ellenzékiek, keresztény pártiak. Itt akinek aggodalmai vannak, megmondhatja szabadon. Senkit sem fenyeget a Gestapo, senkit nem visz el a titkos rendőrség. S mikor az elnök felteszi a kérdést, hogy a T. Ház tudomásul veszi-e a miniszterelnök bejelentését, nincs ellenvélemény! Pedig ott ül Tildy Zoltán is, aki később majd a szovjet szuronyokkal életre hívott köztársaság elnöke lesz, ott ülnek a szociáldemokraták, köztük Szakasits Árpád, aki szovjet-Magyarország elnöke lesz egy napon. Ott van az ősz oroszlán, Zsilinszky Endre, akit majd Sopronkőhidán akasztanak fel, amiért Malinovszky marsallnak felajánlja a fegyverletételt. Mindenki ott van. Az utólagos bölcsek, az előrelátók, a mindent jobban tudók. Hát miért nem szólnak? Miért nem mernek szólani?

Azért, mert tudják, hogy ebben a kérdésben szemben állnának az egységes nemzeti közvéleménnyel. Nem Hitlerről van itt szó. Hanem az életről, vagy a halálról. Ha valamiben, ebben az egyben, a nyíltan, vagy titkosan választott képviselők egyhangú határozatával, maga a magyar nép szavaz.

És ha a magyar nép szavazott, ha a magyar nemzet kiküldi fiait a frontra, – igen – mikor az egész magyarság az élet és halál mesgyéjére került, akkor nincs, meri nem lehet többé, külön akarat, külön érdek. A parlamenti döntés után nem lehet többé vitatkozni arról, hogy jól csináltuk-e, vagy rosszul, melyik oldalon kellene állnunk és „mi lesz, hogyha mégis?” Magyarországon nincs diktatúra, tehát még csak azt se lehet mondani, hogy a diktatúrával szemben nem kötelező az eskü, a hazafiúi hűség. Magyarországon, most mindenkinek egy kötelessége van, harcolni és részt vállalni a nemzeti erőfeszítésekből. Aki nem ezt teszi, aki az ellenség győzelmére spekulál, aki idegen fegyverekkel akarja meghódítani a hatalmat és elveszteni az országot, az nem „ellenálló”, nem „szabadsághős”, hanem, akárhogy is nézzük a dolgokat: hazaáruló!

Milyen más a franciák, belgák, hollandok helyzete, akik most a maquisban, a földalatti mozgalmakban harcolnak a németek ellen. Ezek igenis szabadságharcosok. De őket megszállták a németek, mi pedig az oroszokkal állunk háborúban. Az ő partizánjaik a nemzet szabadságáért harcolnak, még a bukás után is. A mi partizánjaink az idegen terrort, a szovjet szolgaságot akarják a nyakunkba ültetni, mielőtt elbuktunk volna. Szerencsétlenség, balvégzet, ostobaság, de nekünk most a német hatalom fegyvertársunk. A franciáknak, belgáknak, hollandoknak pedig ellenségük. Azokat a hollandokat, belgákat, franciákat, vagy esetleg amerikaiakat, akik most átlépnek német szolgálatba, akik Párizsban együtt beszélnek a berlini rádióban, a háború után, – ha győznek – fel fogják akasztani, vagy börtönbe zárják Vajon mi lesz azonban a mieinkből? Újra nemzeti hős, mint 1918-ban?

Hát még mindig nem tanultunk 1918-ból? Még mindig nem látjuk, hogy az akkori különbékekísérleteken, a hatalom, a király ingadozásán keresztül mint ásta alá egy céltudatos kisebbség, egy forradalmi összeesküvés a hadsereg ellenállóerejét és mint pusztította el az országot?

A magyar ezredek most indulnak a szovjet szolgaság ellen. Nem másfél millió ember, amint ezek a fantaszták „jobbaldaliak” álmodták. Csupán a hegyivadász divízió. Hadiállapotban vagyunk a Szovjetunióval, – mondja a parlament és ebből mindjárt levonjuk a legvégzetesebb konzekvenciát. Azt tudniillik, hogy nekünk elég tizenhatezer emberrel hadat viselni Sztálin tizenhat milliós hadserege ellen.

Megint a félmunka, a félmegoldások, látszatok politikája következik, mert a háttérben ott állanak a számíthatók, az okosok és a befutóra játszó. Ez a típus, most nagyon elterjedt a mi szép Budapestünkön. A lóversenypolitikusok ezek, akik Alagon tanulták a nemzetpolitikát. Ezek tudják, hogy nem érdemes favoritra játszani, mert nem fizet nagy pénzt. A befutót kell megtenni a bookmakernél. Azt a lovat, amelynek legkevesebb esélye van, s ha bejön, azon

lehet keresni: hatalmat, miniszterelnökséget, államtitkárságot. Ezek azok, akik lázasan olvasgassák a hadijelentéseket, hallgatják a BBC-t és egyértelműleg megállapítják, hogy Sztálinnak, – ebben a pillanatban – semmi esélye sincs a befutásra. Ha mégis befut, akkor annál jobb. Annál nagyobb pénzt fizet majd. És pont azoknak fizet, akik a leghitványabbak voltak, akiknek semmi esélyük nem volt, hogy valaha is a hatalomra üljenek.

Ezek azonban nagyon kevesen vannak, ők a legerkölcstelenebbek, de legveszélytelenebbek. Veszélyesekké majd akkor válnak, ha mégis megtörténik a csoda, amely megnöveli a befutó esélyeit. Tél tábornok. Vagy a Colorado bogár megeszi a német burgonyatermést. Avagy kiderül, hogy mégis papírból van a tank. Egyszóval valami csoda.

A veszélyes az az embercsoport, amely egységes, zárt falankszként kerül most szembe a parlament által jóváhagyott nemzeti akarattal. Ez az igazi hadüzenet! Nem a Sztáliné. Nem a Hitleré és nem a Bárdossyé!

– Magyar koponyákkal fogjuk az utcákat kövezni! – hangzik a terrorisztikus fenyegetés.

A parlamenti pincék jeges és véres lehelete süvít most felénk. Kun Béla, Samuelly rekedt hangja rikácsol és ez búcsúztatja a halálba induló magyar honvédeket. Hat, vagy nyolcszázezer ember üzeni utánuk, hogy jaj nekik, ha győzni merészelnek és még inkább jaj, ha Sztálinék győznek. Hiszen Sztálin megmondta, – hogy a magyar kérdés vagon kérdés. Ha egyszer győz, akkor a magyarokat ki fogja telepíteni a Golodnaja Sztyepre, az Éhes sztyeppére. Lám, ez a Sztálin még humánusabb, mint a hadat üzenők. Ő csak telepíteni akar. Emezek levágott fejekkel akarják kirakni máris az Andrássy utat.

És ebben nincs különbség a túloldal gazdagjai és proletárjai között. A bankok párnázott igazgatósági irodáiban ugyanaz a gyűlölet sutorog, mint a Karpfenstein utcai kis krájlzerájok sötétjén. S ha erről valaki szól, akkor azt mondják: – „antiszemizmus”. Pedig nem erről van szó. A magyar nép nem antiszemita. A magyar arisztokrácia, tagjai szívesen házasodnak a lipótvárosi új arisztokráciába, a vidéken több mint egy millió hold van az új birtokosok kezén, a budapesti házak ötvenegy százaléka az ő kezükön van, a sajtóban legalább nyolcvan százalék erejéig részesek, a gyárpar, a bankok, csaknem száz százalékig az ő kezükben vannak, a vidéki paraszt üzletet köt velük és a középosztály tagjai, a dzsentrik boldogan barátkoznak a pénz képviselőivel.

Nem antiszemizmusról van szó tehát, mikor a nemzetet hatalmába keríti egy nyomasztó érzés. A magyar érdek különvált az ő érdeküktől. Nekünk máától kezdve mindenáron arra kell törekedni, hogy Sztálin seregei ne tehessék lábukat magyar földre. Nekik az az érdekük, hogy leverjék a magyar seregeket és Sztálin fegyvereivel töröljék el az egyensúlytörvényeket. Ők a maguk kezében akarják látni az államhatalmat. Mi magyar kézbe akarjuk visszajuttatni azt.

A parlament vezetői politikusan gondolkodtak, ők azzal a politikai érzéknélküliséggel, gyakorlatlansággal, amely érthető és magyarázható egy kétezzer éven át üldözött népnél, amely húsz évszázadon keresztül elszokott az államvezetéstől. Ez a nép az üldöztetésben, vándorlásban, hazátlanságban, kegyetlen kényszer alatt tanulta meg, hogy csak akkor élhet biztonságban, ha hatalma, befolyása van az államvezetésre. Ha kezében a pénz. Neki két évezreden keresztül szükségképpen mindig azonosulnia kellett a hatalommal. Most azonban, mikor a történelmi erők kényszere azt mondja nekik, hogy a végzet ellenük fordult, akkor nem a magyar érdekekkel akarnak azonosulni, hanem újra a hatalommal, még pedig egy idegen hatalommal, amely nekünk végzetünk és halálunk.

Nem az antiszemizmus születik itt most azok lelkében, akik ezt felismerik. Sokkal rosszabb és sokkal nagyobb történelmi folyamat ez. A magyar érdek, amely azonos volt az ő érdekükkel a szabadságharcban, a kapitalizmus kezdő korszakában, azonos a trianoni időkben, elvált az ő

érdeküktől. Nekik nem érdekük, hogy a magyar nemzet megmeneküljön a bolsevizmustól. Nekik az az érdekük, hogy a bolsevista fegyverek győzzenek rajtunk.

Vajon mi lesz ennek a vége? Vajon nem egy szörnyű tragédia baljós árnyai boronganak mindkét nép fölött? Hiszen, ha majd Amerika is belesodródik a háborúba, akkor valószínűleg internálja a japánokat, a németeket, akik nem ismerik el száz százalékban az amerikai érdekek felsőbbbségét és elsőrendű voltát. Anglia is internálja Mosley fasisztáit. Hiszen háború van, és még az igazi demokráciák háborúja is kényszerűen diktatúrává változik. A háborúban nincs külön érdek, nincs kifelé húzás. Mi lesz hát ennek a vége? Vajon van-e, vagy lesz majd, akivel még lehet okosan beszélni?

LÁTOGATÁS EGY MUNKASZÁZADNÁL

A sógorom jámbor kishivatalnok, fővárosi adótisztviselő. Kellemes, vidám fiú. Az a fajta embertípus, aki a légynek sem tudna ártani. Most mikor megkapta a S.A.S. behívót, azt hitte, hogy őt is a harctérre viszik. Kétségbeesett, mert egy munkaszázad parancsnoka lett.

– Gyere ki hozzánk, Érdre! – invitál. – A város tele van mindenféle számársággal. Azt mondják, hogy kegyetlenül bánunk az embereinkkel. Hát nézzél szét magad.

– Ha megtudják, hogy újságíró vagyok, úgysem fognak velem őszintén beszélni, – mondom.

– Nem fogják megtudni. Gyere ki, nézz szét.

A Duna fölött ragyog a nap. Boldog nyaralók zivajától hangos az egész telep. Hol az ördögbe keresse itt az ember a munkaszázadot? Hol lehet itt a barakktábor, vagy a kaszárnya?

– Sehol, – igazít útba egy sortos pesti dáma. – Keresse csak a partmenti villákat. Ott vannak.

A munkásszázadok parancsnoksága valóban egész sereg villát foglalt le s most ezekben vannak elszállásolva a század tagjai. Igaz, az ágyakon nagyjából csak szalmazsák van. De vajon jut-e szalmazsák azoknak a honvédeknek, akik már valahol Kolomeán túl járnak? Vannak különböző kényelmetlenségek, amelyeket nem kell végigszenvedni egy-egy polgári lakásban. Például fél hatkor ébresztő. De vajon tudnak-e aludni a honvédek, „mikor siketítően bőgni kezd a gránát”? Az öreg, harcsabajuszu őrmester viszont azzal fogad:

– Egy kicsit várni kell kérem. A hadnagy úr, meg a többi urak még nem jöttek vissza.

A többi urak alatt a század tagjai értendők. Most valami szalmát tömködnek a zsákokba, ami persze szintén nem öröndetes munka. Hiszen a század tagjai között van egy ügyvéd, két banktisztviselő, néhány kisiparos, kereskedő miegyéb.

– A fene se tudja, – magyarázza az őrmester – mit akarnak velük. Egyik nap a strandot kapargatják, másik nap szalmazsákot töltenek a kiképző zászlóaljnál. Tetszik tudni, a régi Dienstreglamában, mikor még a közösknél szolgáltam, volt egy utasítás: „lázasan csoportosítani a semmittevést”. Hát most az urak ezt csinálják.

A hadnagy úrnak egyébként külön villája van. Abban van elhelyezve a századkonyha is, ahol néhány civilruhás, katonasapkás úr buzgólkodik a vacsora elkészítésénél. Az egyik hivatása szerint is mészáros, a másik könyvelő az egyik nagy vasas cég üzletben, a harmadik kiskereskedő Szolnokon, a negyediknek hírlapterjesztőirodája van Hatvanban. Most valamennyien szakácsok, kukták, kiségitők. Azt mondják, hogy kissé meleg a konyha, azonban mosogatás után nagyon jól lehet fürdeni a Dunában. Fürdőtrikót valamennyien hoztak magukkal.

A tűzhelyen hatalmas bécsi szeletek sercegetek a zsírban.

– Kétszáztíz wienerschnitzlit nem olyan egyszerű kisütni ezen a vacakon! – magyarázza Grünspann úr.

– S ha maga látná, mennyi krumplit kell pucolni hozzá. S ráadásul az ember mindig elkésik! Hallja, már jönnek is.

Kint az érdi alkonyaiban katonanóta zendül. „Horthy Miklós katonája vagyok, Legszebb katonája”.

Elöl a hadnagy úr ballag, a szalmába fürdött civilruhás, katonasapkás század élén. Valahogy, nagy nehezen megállítja a századot. Jobbra-átot, vezényel, aztán az egészet rábizza az őrmesterre.

– Vacsorázzanak meg! Utána mehet mindenki, amerre lát, – mondja az őrmesternek.

– A nyolcórással megint jön egy csomó pesti dáma.

Mert az asszonyoknak szabad ki-bejárásuk van. Hozzák a cigarettát, a pótélelmiszeradagokat, a tiszta fehérneműt. Éjszakára ott maradnak egy-egy érdi villában az urukkal, vagy a barátjukkal. Kamuti őrmester nem keresi őket. A hadnagy úr még kevésbé. Hiszen a pesti sláger is úgy véli: „Egy kis szerelem kell”.

A sógor azt mondja, hogy vacsorázzunk együtt. Úgy készült, hogy vele eszünk. Már bort is hozatott.

– Megörültél? – mondom. – Én itt civil vagyok. Látogató. Képzeld el mit írnának a 8 órai Újságék, ha kiderülni, hogy munkaszázadnál wienerschnitzlit evett a kormánypárti sajtó munkatársa.

– Nekem az embereimmel kell ennem! – mondja a hadnagy úr. – Ha elmegyek a vendéglőbe, akkor feljelentenek, hogy a századkonyháról ellopom a járandóságot és abból dorbézolok.

– Jó, akkor vacsorázz velük, én majd a vendéglőben várlak.

A kis dunaparti nyári vendéglőben, egyik asztal mellett fiatal, rőthajú gyerek ír.

– Hohó! – kiáltok rá. – Hát te mit csinálsz itt?

– Szolgállok a sógorod századánál. Tömöm a szalmazsákokat.

A fiú debreceni újságíró. Egyik baloldali lap munkatársa volt. Most ő is megkapta a behívót. „Siess! Azonnal! Szalmazsákokat tömni!”

Mindjárt a közepén kezdjük a beszélgetést.

– Tulajdonképpen mi a baj veletek? – kérdezem.

– Semmi és minden! – mondja keserűen. – Ami a bánásmódot, ellátást illeti semmi kifogás. A sógorod azonfelül jó gyerek. Nem kiabál, nem csináltat békaügetéseket. Azt is mondhatnám: finom ember. Úgy vigyáz ránk, mint a kotló a csirkéire. Azonfelül nem is antiszemita. Hiszen látom, hogy direkt sajnál bennünket. Sokszor már a bőrét reszkírozza, hogy minél több kedvezést adhasson nekünk. Ha egyszer kapna egy felülvizsgálatot, egész biztosan degradálnák.

– Akkor hát mi a bajotok?

– Ti ezt nem értitek, mondja a kis vörös. – Itt szüntelenül úgy érzem, hogy megalázzák az emberi méltóságomat.

– A századparancsnok? Az őrmester?

– Nem! Mikor a honvédségnél szolgáltam, sokkal jobban megaláztak. Negyvenszer kellett feküdj csinálni, ha eltévesztettük a lépést. Éjszaka a zugsführer felköltött és az egész szobával kirakatta az ágyakat a hóra. Aztán megint visszarakatta. Hülyeség volt. Szemtelenkedés. Sikantéria. De azt velem együtt csinálták a keresztények is. Érted már?

– Nem értem! – mondom.

– Ezzel szemben itt senki sem szemtelenkedik velünk. Legkevésbé a sógorod. Ha szolgálaton kívül vigyünk, állandóan per „urak” beszél velünk. Ma is velünk tömte a szalmát. Pedig

hadnagy. Ha meglátni egy százados, vagy őrnagy, bizonyosan csúnyán letolnák. És mégis meg vagyunk alázva.

– Mondd meg már végre, hogy miért?

– Egyszerűen azért, mert lehúzták rólunk az egyenruhát. Tudod, ez a civil ruha, fölötté a leventesapkával amolyan gettó félét jelent. Azt jelenti, hogy mi nem olyanok vagyunk, mint a többiek. Mi nem lehetünk hadnagyok, nem hordhatunk önkéntesi karpaszományt. A zsold-könyvünkbe pedig beleütik azt a bizonyos szót... Hát érted már?

– Értem, Gyurka! Viszont ti itt ültök a Duna mellett.

– És nyaralunk a kincstár költségén. – mondja keserűen.

– Itt ültök a Duna mellett és bécsi szeletet esztek. A magyar honvéd kint a Dnyeszternél örül, ha babgulyást kap. Ti szalmazsákot tömtök és azok odakint meghalnak. Ti nyugodtan alusztok az érdi villákban, azoknak a lövészárkokba becsorog a víz. Hát még mindig nem értitek, nem akarjátok észrevenni, hogy titeket egy életbiztosítást kötött a magyar politika. Ez a fiatal hadnagy, ez a babaarcú adótisztviselő nem a maga jókedvéből vigyáz rátok. Neki nem kell félni semmiféle „letolástól”. Neki és minden ilyen munkásszárad parancsnoknak az a kötelessége, hogy megtartsa titeket arra az időre, ha az angolok győznek.

– De kint a harctéren nem így van! – veti ellen Gyurka. – Ott aknát kell szedni, lövészárkot ásni, gépfegyvertűzben lőszeres vonatokat kipakolni és a mellett nem is minden századparancsnok olyan mint a mienk. Vannak, akik kéjelegnek benne, ha valami rosszat tehetnek velünk.

– Vannak jó emberek és vannak rossz emberek. A honvédség rendes, fegyveres alakulatainál is vannak jó parancsnokok és vannak rosszak. Vannak emberségesek és brutálisok. A háború háború marad. Itt a Dunaparton és Oroszországban is.

– De ez nem a mi háborúnk! – lángol fel a fiatalember szeme.

– No látod! Erről is szó van egy kicsit. Ti azt mondjátok: ez nem a mi háborúnk. Akkor, hogy kívánhatjátok a világ bármely hadvezetőségétől, hogy fegyvert adjon a kezetekbe és bedobjon a tűzbe. Ha Amerikába azt mondanák a négerék, hogy „ez nem a mi háborúnk”, akkor az amerikai demokrácia aligha küldené őket a frontra, ha majd belesodródik a háborúba. Ha az amerikai japánok azt mondják majd egyszer, hogy „ez nem a mi háborúnk”, akkor aligha fognak bécsi szeletet, vagy candyt etetni velük Miami-ban!

– Az amerikai néger azonban harcolni fog Amerikáért! – mondja rá a rőthajú.

– Pedig, látod, én úgy tudom, hogy ott is külön fekete századok vannak. Fehér tisztek parancsnoksága alatt. De ha tőled kérdezném meg, hogy ha visszaadnák a karpaszományodat és ha kimennél a harctérre a századdal együtt: mit csinálnál te? Harcolnál?

– Hitlerért?

– Magyarországért! – mondom.

– Ezekért: a nyilasokért, Horthyért, meg a többiekért, akik egyensúlytörvényt csinálnak, akik a fülcimpámat vizsgálják. Soha!

– És ezt mondják a többiek is?

– Mindenki ezt mondja. Minket megaláztak...

– Nem! – mondom. – Csak két érdek külön vált. A tietek és a mienk. Soha ilyen világos nem volt ez előttem, mint éppen most.

– Igen. Mi már nem értjük meg többet egymást! – mondja a fiatalember. – Kár minden vitáért.

Az asztalnál már ott áll a fiatal századparancsnok, s mikor leül mellénk, hosszan nézi a pohárban aranyló bort. Mintha csak Pythia aranygömbjét vizsgálgatná. Vajon mit lát benne? Látja-e ezt a fiatalembert, amint egyszer visszajön Moszkvából, – ahova tényleg átszökött – kezében a géppisztollyal? Látja-e a századot, amelyet egyetlen ember veszteség nélkül ad át majd a háború végén? Látja-e ezeket az embereket, amint üvöltve vádolják a népbíróság előtt és leköpdösik a tárgyalóterem folyosóján? Látja-e önmagát megkötözött kézzel, a fegyencek csikós ruhájában? S tehet-e róla, hogy mindez így lesz?

S vajon ez a lobogószemű, fiatal entellektüel látja-e amazokat? A másik szélsőség túlzóit, akik majd nem beszélgetnek, nem próbálják emberi szóval megvilágítani a gyűlölet tüzétől elvakult elméket, hanem a végső pillanatban, az elkeseredés dühével lövik a Dunába azokat, akik a két érdek harcában a maguk érdekét választották?

Tüzes kerék forog most az emberek szeme előtt. A gyűlölet tüzes kereke, amely nő, gyorsul, pereg, mint az ördög motollája és egyszer elkap majd mindenkit. Innen és túlról állókat. Magával ragad egyszer mindenkit. Gázkamrákba, Andrássy út 60 pincéibe, bitóra, tömegsírba. Van-e még kiút? Meg tudja-e még állítani valaki a gyűlölet tüzes kerekét?

AZ AZÚR EXPRESS

A hegyivadász divíziót felváltották. S ezek a fiúk, akik most itt ülnek körülöttünk az aknaszlatinai kocsmában, egyenesen a pokolból jöttek vissza.

– Mert az eleven pokol az, szerkesztő úr! – magyarázza egy tarpai kuruc közlegény. – Tetű, kosz, vérbajos nők, rongyokba burkolt férfiak, szemecski, vagyis napraforgómag, amit az oroszok rágnak. A fene kér abból a munkásparadicsomból.

– Száz esztendővel visszamaradt népség! – állapítja meg egy tizedes, aki civilben bányász volna valahol Borsodban. – Én nem szégyellem: amíg ki nem mentem a frontra, szociáldemokrata voltam. Nyolc éve pontosan beragasztottam minden bélyeget a tagsági könyvembe. De nekem ezután beszélhetnek az elvtársak Marxról, szabadságról, az orosz munkásjólétről.

S így bontakozik ki szemünk előtt annak a világnak a képe, amelyet nem ismert Nyugat, amelybe mint valami meseországban hittek a szalonbolsevisták és a Nagy Illúzió megszállottjai, a magukra hagyott proletárok. Az entellektüelek a maguk vágyálmait, a proletárok a földi paradicsom illúzióját látták. De a magyar paraszt, a magyar munkás a maga szemével nézett. Ezeket az egyszerű, természetes embereket nem lehet becsapni. Az ő látásukat nem lehet megtevesztetni.

A fiatal zászlós, aki civilben tanító, a cirillbetűs iskoláskönyvet mutatja, amit valahol Dnyepetrovroszk környékén zsákmányolt az egyik iskolában.

Durva, foszladozó, hamar sárguló rotációs papíron mindenféle ábrák. Rikító vörös tankok, géppisztolyok, ágyúk, menetelő tatársapkás katonák.

– Ezt a könyvet – mondja – tanítótársaimnak hoztam. – Nézzék meg mire tanították a szovjet fiatalságot.

Aztán magyarázni kezdi, hogy a szovjet gyerek körülbelül így tanulta az ABC-t. A: ágyú, B: bomba, C: cián harcigáz, T: tank. Csak az Alfa és Omega: Sztálin!

Mert ott a Kárpátok mögött egy csodálatos, kiismerhetetlen világ van. Emitt iparosított Ázsia, amott kolhozparadicsom, egyik helyen modern és félelmetes hadiüzemek, de a szomszédságukban földbe ásott munkáslakások, piszok, szenny, szemét, szolgaság. Áttekinthetetlen világ ez. Bezárt templomok és remegő emberek, akik sírva csókolják össze a szabadító honvédeket és éjszaka rájuk tüzelnek a zsúpfedeles házak tetői alól.

– Egy fiatal orvoskisasszonynak udvaroltam odakint – mondja a karpaszományos örvezető. – Mikor megmutattam neki a budapesti képeket nem akarta hinni, hogy van Lánchíd, Vár és hogy Budapesten is jár a földalatti. Metró csak Moszkvában van! – erősítette. – Mikor megmutattam neki a húgom és az édesanyám fényképét, akkor meg éppenséggel azt hitte, hogy be akarom csapni.

– Ti bizonyosan grófok vagytok! Vagy burzsujok! – mondta és hiába magyaráztam neki, hogy az édesapám középiskolai tanár. – Ilyen ruhája csak a burzsujoknak van. Meg az amerikai milliomosoknak.

– A legérdekesebb a Pjotr esete volt, – mondja a másik közvitéz. – Az autószerelő műhelybe osztottuk be ezt a ruszkit. Valami hadiüzemben dolgozott előbb. Valamicskét értett a motorhoz. Első nap, mikor, vége lett a munkának, nem akart haza menni. Lefeküdt a szétszedett motoralkatrészek közé. Felesége utána hozta a vacsorát. Másodnap, harmadnap sem akart

hazamenni, pedig volt valami lakása. Végre megkérdeztük tőle, hogy miért akar mindenáron a szerelőműhelyben aludni.

– Orosz munkás mindig az üzemben aludni – magyarázta kézzel-lábbal. – Ruszki proletárnak nincs órája. Ha ruszki proletár öt percet késik a munkából, ruszki komisszár nyomban főbelőni. Szibériába küldeni.

Így derült ki, hogy nagyon sok orosz munkás bent alszik az üzemben, ahol a munkaidő 12–14 óra. Nemcsak háborúban. Ennyi volt békében is.

A borsodi bányásztizedes valami igen-igen cifrát mond a szocializmusról. Süssék meg! A tetűjűkkel, meg a szemecskivel együtt.

Egy hajdúsági honvéd – aki Isten tudja, milyen katonai bölcsesség folytán került a hegyi-vadászokhoz – az egyik vinyica-környéki kolhozról beszél.

– A kolhozparaszt együtt lakik a kolhozkecskével. A lakásokban még ágy sincs. A kemencén alszik az egész család. Néha 10–12-en egy sorban. Az egész kolhozon egyetlen kőépület van. Abban lakik a komisszár, intéző, vagy mi a rossz istennyila. Csak azt tudom, hogy a paraszt-nak le kellett térdelni előtte, ha vizitált.

Persze a komisszár nem volt orosz. Abból a fajtából került ki, amely most ott áll az orosz századok mögött és géppuskával, kancsukával hajtja őket a halálba. A fényképeik ott vannak a német illusztrált lapokban. Mindegyik egy-egy Szamuelli. Mindegyik egy-egy riasztó Korvin-Klein típus.

– Miért harcolnak akkor olyan hősiesen? – kérdezi kissé sunyin egyik baloldali lap munkatársa.

– Azért uram, – mondja rá H. A., terebesfehérpataki magyar honvéd, – mert ott jobb meghalni, mint élni. Az életnek nincs értelme.

A baloldali kolléga hallgat. Ezt aligha lehet feltálatni a pesti drukkereknek, akik szorongva olvassák, hogy a koponyákkal való útkövezés lehetőségét egyre keletebbre és keletebbre tolja a félelmetes német hadigépezet.

A fiatal százados, aki barátja, pajtása az embereknek, felteszi helyettük a körkérdést:

– Na fiúk, két liter bort kap tőlem, aki a legtalálóbbs választ adja arról, hogy milyen az orosz rendszer.

A tűzben járt katonák közül mindenki mond valamit. Kultúra nincs. A munkások földalatti odúban és nyomortelepeken laknak a nagy gyárak körül. A templomban szeszgyár van, vagy gabonaraktár. Nincs Isten. A fiatalok elkanászosodtak és fogalmuk sincs róla, hogy van másik világ is.

Végül egy közhonvéd szólal meg.

– Oroszországban nem tudnak mosolyogni az emberek!

– Te nyerted a két litert! – mondja a százados.

Mert ez a lényeg. Az orosz ember arcán meghalt a mosoly. Nem a háború miatt. Sokkal régebben. A bolsevizmus ölte meg. Az állati munka. A rendszer gondoskodik róla, hogy senki se érjen rá semmire. Főként ne tudjon gondolkodni.

– Oroszországban meghalt a lélek!

– Tudod, – magyarázza most már a százados – ez a honvéd találta el jobban, amit én sem tudtam kimondani eddig. Meghalt a mosoly. Ezek az emberek gépek. Egy kicsit állatok.

Munkabarmok. Ha egyszer ezek betörnek Európába, akkor vége mindennek. Ez nem ember többé. Tömeg. Gondolat nélkül, hit nélkül, életkedv nélkül, mosoly nélkül. S ez ellen nincs védekezés. Téríteni nem lehet, mert a papot nem értik. Felvilágosítani még kevésbé, mert azt hiszik hazudunk nekik. Harc! Ez az egyetlen menekvés. Harc a pusztulásig. Harc teljes erővel. Ezt írjátok meg.

Mikor beérkezünk a keleti pályaudvarra, valaki mutatja, épp bent áll az Azurexpress.

– A magyar kormány Franciaországtól drága pénzért megvette az Azurexpresszt, amely Párizs és a Riviéra között közlekedett. Csupa termes kocsik. A nyaralók ezzel utaznak majd Tusnádra. Kövér, kolozsvári, nagyváradi csonkeretesekek terpeszkednek a bíbor-bársony üléseken. Vastag szivarok füstölnek. A Waggon Lits hófehérruhás pincérei Mecsekit és kecskeméti barackot szolgálnak fel az árva üldözötteknek. Az üléseken Népszava, Magyar Nemzet. Gúnyos mosolyok. Ezt a háborút a németek úgyis elvesztik.

A tűzből jött katona utána néz az induló pompás kocsisornak. Vajon nem jobb lett volna ötven tankot venni ennek az árából?

A pirossapkás segédtiszt szalutál a vonatnak, amely – mint írni szokták – méltóságteljesen kigördül az üvegcsarnokból.

– Azurexpress! Kint a fronton pedig halál és halál. Oroszország ahol meghalt a mosoly. Itt Azurexpress! Hova utazol rajta álmok, gondtalanság duhaj hazája. Hova még árva Magyarország?

SZÖVETSÉGET KÖTÖTTÜNK

Néha ott is van „demokrácia”, ahol ezt nem annak hívják. Például itt a Hajdúságon. Aki meg akarja tanulni, hogy mit jelent ez a sokat vitatott fogalom, jöjjön el ide Hajdúböszörménybe, ahova egy kis közvéleménykutatásra ruccantam le. Ezekre a hajdúkra jobban rá lehet hagyatkozni, mint a pesti politikára, a redakciók gerinctelen intellektüelljeire és a politikus urak nagy részére, akik valami grandiózus tehénvásárnak nézik a világháborút. A hajdúság a magyar politikán belül mindig valami ősi, természetes, nemzeti demokrácia különállását jelentette. Már csak azért is, mert itt mindenkinek megvan a soha el nem ismert hajdúnemessége, amelyet még Bocskay adott, amidőn megcsinálta a magyar történelem egyik legszebb telepítését. Nemes ember az utcaseprő, de demokrata a főkapitányok utóda, a polgármester is, mert ő is parasztfiú, mint a többiek: a rendőrkapitány, a tanár urak, a pap, a gyógyszerész. Az én apámnak nagyon megemelte kalapját az öreg talyigás Kovács Antal, mert az apám tanár volt. De az apám még nagyobbat köszönt Kovács bácsinak, mert az öreg talyigás fia az ő tanárkollégája volt. Hány ilyen életsorsról, hány nagyszerű felemelkedésről és tragikus elhullásról beszél az akác városa! Paraszt apák fia itt mindenki. Káplár Miklós csikós volt a Pródon és még legalább hét nagy festőművész él itt. Egy kivételével valamennyi a népből jött. Amellett egy katonanép fegyelmezettsége tölti meg ezt a hajdú demokráciát. Nem hiszem, hogy az angol alsóházban különb gentlemanek üljenek, mint itt a városi közgyűlésen ezek a csizmás magyarok, gazdák, vénkerti napszámosok.

Itt csak a pesti vigécdemokráciával volt baj. Amikor 1919-ben népbiztos lett a nagy liszt-panamák hőse, Rubinstein Benő, Kelemen Győző ügyvéd úr, aki maga is parasztgazda fia volt, felment a nagyhatalmú elvtárs hivatalába.

– Mit akar Kelemen elvtárs? – kérdezte Rubinstein.

– Idesanyám egy kis tojást küldött Rubincsány elvtársnak! – pislantott Győző és letett eléje két tojásgránátot, amely feleslegbe maradt az Isonzó frontról.

– De most oszt pucolják elvtársam, tette hozzá, – mert hogy ez azonnal robban.

Kun Béla vitéze a városháza ablakán ugrott ki, pedig a gránát nem is volt beélesítve.

– Itt mán csak mi kormányzunk ezentúl! – mondta 1920-ban egy vénkerti napszámos bizottsági tag a közgyűlésen.

A szabadságról itt nem kellett sokat beszélni. Itt mindig tudták, hogy kell megvédeni a szabadságot. Mikor Kossuth Debrecenben székel, egy egész ezredet ültet lóra a Hajdúság. Maguk adták az embert, a rüsztungot, de még a nyeret, meg a patkót is. Az első világháború után ezerszáz hősi halott nevét vésték fel a hajdúböszörményi városháza márványtábláira. A földosztással volt ugyanis kis baj, a kommunizmus idején. A szomszédságban Balmazújvároson új apostol ütötte fel a fejét, Pokróc elvtárs személyében, aki úgy vélte, hogy az egész Semsey birtokot és az egész hazát fel kell parcellázni a nincstelenek között. Balmazújvároson tetszett is a dolog, mert ott volt a nagybirtok. Hajdúböszörményben azonban csupa kisgazdák birtokolták a Bocskay által kiosztott földeket. Ennek ellenére azonban a földosztás megnyerő programnak látszott. A hajdúk úgy gondolták, hogy akinek van 5 holdja, kap mellé még ötöt és akinek ötven van az újabb ötvenet kap a meglévő mellé.

– Nagybeszédű ember – mondta valaki Pokróc kománkról. – Hívjuk meg szavalásra!

A következő vasárnap legalább ötezer ember hallgatta a földosztó apostolt. Eleinte tetszett is, amit mondott. Mikor azonban arról kezdett beszélni, hogy a tíz holdas birtokot is el kell venni, oszt' odaadni annak, akinek semmije nincs, kitört a gyalázat. Előbb felemelkedett egy görbe bot. Aztán tíz, aztán száz, ezer, ötezer.

Dobos Nagy Imre a városi dobos hajdú elkiáltotta:

– Usgyé!

Pokróc elvtárs egy mokus fürgeségével leszökölt az emelvényről. Utána pedig ötezer hajdú trappolt, ötezer görbe bottal, mindaddig amíg csak el nem érték a város határát, így aztán a földosztás mindmáig elmaradt. Telepítésre, a túlszűfolt méhkas kirajzására lett volna szükség. Azonban hiába csatáztunk. A felsőház azt mondta: nem!

Most hát a pesti kávéházak után itt volnánk egy kis közvéleménykutatásra. Lássuk hogy is áll az a belső front, amiről olyan sokat kell írni a pesti redakcióban.

A Közép-Kertben, a város szegénynegyedében ülünk Gál Imre uram portáján. Három hold földje van, meg egy kis szőlője a Bodán. Olykor napszámba jár a nagyobb gazdákhöz. A felesége kofálkodik. De a fiuk már hadnagyi rangban szolgál kint a Donnál. A lányuk most végzi a tanítóképzőt és egy év múlva meglesz a diplomája, meg az állása is. Az egyházi iskolában fenntartott hely várja. Most azt kérdezem ettől a szíjasarcú hajdú gazdától, hogy mi lesz ha elveszítjük a háborút. Rámnéz és még ma is hallom a hangját:

– Nem szabad elveszíteni. Mert most már van miért élni!

A magyar élet egy kis darab csodája az, ahogy ez a nincstelen, földtelen magyar, hazatérve az orosz hadifogságból felépítette a családot, a kis földceskét, szőlőt... az életet.

– Nézze, – mondja – csak azért sikerült, mert segítettük egymást. Segített a kormány, amely a kölcsönt adta, a város, amely a fiamat hozzásegítette az ösztöndíjhoz. Dógoztunk, de most már nem éreztük, hogy olyan elhagyott a magyar, mint 1918 előtt volt. Higgye meg, nekünk semmi bajunk a kormánnyal. Visszaszerezték a Felvidéket, Kárpátalját, Erdélyt. A gyerek járhat iskolába, lehet tanító, pap, orvos. Hát most védjük a magunkét.

– Odafele azonban Pesten azt mondják, hogy demokrácia kell, meg az angolok oldalán kell harcolni.

– Mit segítettek nekünk Trianonban? – kérdi Gál Imre uram. – Na látja! Hát most visszaadjuk nekik a segítséget. Ellenük se, de velük sem. Nekünk a muszkával van bajunk. Vagy még inkább a bolsevikokkal. Én láttam őket a krasznójarszki fogságban. Hát én csak azt mondom: ide aztán egy se tegye a lábát.

– Mások is ezt mondják?

– Ezt! – bólint rá Gál Imre uram. Hallgassa csak meg azokat, akik hazajöttek szabadságra. Mind azt mondja, hogy inkább lesz hóttáig szegény napszámos, mint egy napig felszabadított proletár ott a tetők országában. Inkább meghal a Kárpáton, mint hogy ide eressze azt a nyomorúságot.

Igen! Ez nem politika többé. Ez az élet, vagy halál kérdése. És ezt így látja nemcsak a böszörményi hajdú, hanem az egész Magyarország, így látja a nép, amely az újságok hírein, a hazatérők elbeszélésein keresztül, egy új tatárjárás hordáinak dübörgését hallja. Az ősi magyar ösztön, az ázsiai halál elől ezer éve menekült nép tudatalatti veszélyérzete ez. A halál rettentő látomása, amelyet még csak egyetlen nép érez ilyen közvetlenül közel valónak. A finn testvér. A finn „demokrácia”, mint ma mondanák. Roosevelttől a kandalló mellől arról cseveg, hogy a

diktatúra orosz formája nem olyan veszélyes az emberiségre, mint a diktatúra „német formája”. Mennyivel ösztönösebb államférfi ez a szíjas vénkerti hajdú! Mennyivel jobb politikus azoknál, akik most a Törzsökös Magyarok szövetségiben a termékeny lustaság elméletét prédikálják és akik azt mondják, hogy nem kell semmit sem csinálnunk. Semlegeseknek kell maradnunk a halállal szemben. Minket szeret a Magyarok Istene. Nekünk nem történhetik semmi bajunk, és ez a másik látomás még kísértetiesebb. Az első világháborúban alulról veszítettük el az országot. Most felülről akarják elveszteni. Akkor a külvárosi proletárdemagógia zúzott szét mindent. Most a kaszinói demagógok, s a koponyás útkövezők prédikálják a „nem akarok többé katonát látni” dicsőséges elméletét.

És ez a magyar végzet titka. A nagybirtok, a liberális kapitalizmus Magyarországa el fog veszni, akár győzünk, akár nem, mert megingott magában. Nincs többé hite. Most az angol, de rossz esetben az orosz fegyverekkel is hajlandó megmenteni nem a hazát, hanem a „magyar életformát”. A kaszinók pókhálóját és a liberális nagytőke által adott sine curat. Velük szemben most a nép, a paraszt, a katona, a munkás mondja:

– Harcolni!

Mikor ezekről a dolgokról beszélünk Gál Imrével, a magyar nép, a hajdúszabadság hangját hallom az okos, egyszerű beszédben.

– Maga meg ne hallgassék arra, amit a pesti aszfalton beszélnek. Ha írja a cikket, mindig mi ránk nézzen. Mi ránk gondoljon. Oszt higgye el nekünk, hogy vagyunk olyan magyarok, mint akárki más.

– Szóval kössünk szövetséget! – mondom mosolyogva én.

– Nem a nimettel, nem az angollal, nem is a pesti vigéccel! – bólínt rá Gál uram. – Majd én megírom olykor egy-egy levélben, hogy mit gondolunk mi. A nép... Magyarország... Hajdúság... a Vénkert...

Az utolsó levelet azután kaptam Gál Imre uramtól, hogy a minisztertanács elutasította Erdély védelmének gondolatát.

Elvesztünk! – írta. – Csalódtunk... Azokban csalódtunk, akik felül voltak.

Most azonban még messze vannak 1944 őszének árnyai, rémei. Néhány nap múlva ott állunk Kassán. A hatalmas Főutcán tíz és tízezernyi ember. Piros-fehér-zölddel letakart emelvény. A katonazenekar hangjain harsog a Hunyadi induló. Kállay Miklós miniszterelnök most búcsúztatja a kassai hadtestet. Köztük a saját fiát is, aki most indul a doni frontra.

Végre! Talán megmozdul a föld. Hiszen Kállay Miklós ott áll, tőlem három méterre az emelvényen. Mondja a búcsúztató beszédet:

– Én most a magyarság szent háborújába viszem a nemzetet!

És visszafelé utazva, azt mondja az étkezőkocsiban Mezey Lajos, MEP képviselő:

– Az egészet ne vegyétek túlságosan komolyan. Ez a kétszázezer ember, aki most a harctérre megy, nem fog komolyan harcolni. A németek felé bizonyítjuk, hogy jó szövetségesek vagyunk, az angolok felé, hogy még sem harcolunk.

Óh dicsőséges erdélyi politika! Vajon mivel vagyunk jobbak, mint a Molochállam, amely a bálványának áldozatul dobta saját fiait?

A VÁR MESSZE VAN A DONTÓL

A katona számára nincs végzetesebb, mint nem tudni: melyik oldalon áll. Ezt mondja egy lovagkeresztes százados, aki most jött a frontról. Gyakorlatilag e pillanatban nincs is magyar front. A voronyezsi hídfőnél álló magyar hadsereget megsemmisítette az orosz roham és a tél. Nyolcvanhétezer embert elfogtak. Ami ennél is rettenetesebb, a magyar honvédséget valakik nem szerelték fel kellően. A téli ruhákat nem osztották ki. A fegyverzet elégtelen volt, mert a belső front spórolt. A magyar gránát tízszer annyiba kerül, mint az angol, vagy a német.

A liberális nagykapitalizmus meg akarja mutatni, hogy ő az angol nagykapitalizmus barátja. A katona tehát fagyjon meg.

– Kihez tartozunk mi? Melyik oldalon állunk? – kérdezi a lovagkeresztes százados. – Kik a szövetségeseink és kik az ellenségeink? Értsd meg: én nem politizálok, nekem semmi közöm hozzá, hogy ki milyen irányba vezeti az államot. De annyit elvárhatok, világosan mondják meg nekem: ki ellen harcolunk, vagy kell-e harcolni egyáltalán?

– A katona egész életében arra készül, hogy meghaljon ha kell a hazáért. Ez a hivatásos tiszt hivatása. Mi azonban azt sem tudjuk, hogy szabad-e meghalni a hazáért? Nem tudjuk nem követünk-e el valami helyrehozhatatlan bűnt, ha teljesítjük, amire megesküdünk. Itthon harcra biztat a sajtó, a politika, a hadparancs, de ha kimegyünk a frontra, ha végre akarjuk hajtani a parancsot, akkor négy szemközt azt mondják nekünk, – néha éppen a parancskiadók mondják:

– Megbolondultatok? Mit szólnának hozzá Pesten? Mit szólnának Londonban? A parancs arra jó, hogy legyen írásos bizonyíték a németek felé. Pest és az angolok irányában azonban a régi Dienstreglama érvényes: lázasan csoportosítani a semmittevést. Azt azonban senki nem akarja tudomásul venni, hogy a Donnál nem angolokkal állunk szemben, hanem bolsevikiekkel. Odakint, akár tetszik, akár nem, nekünk a német katona a szövetségesünk, ők akik mindent feláldoznak, akik jó bajtársak lennének, megvetnek minket, mert látják a bizonytalanságot, a háború szabotálását, a rongyos, téli ruha nélküli bakát. Azt mondják: segítsen rajtatok a saját országotok. Nekünk éppen elég bajunk van. Épp elég áldozatot hozunk. Erre, mivel saját hazánkat nem szidhatjuk, szidjuk a német – bajtársiasságot. Sokszor úgy látszik: azért küldtek a frontra bennünket, hogy bosszantsuk a német szövetségést.

Igen! A katona dilemmája a legszörnyűbb és legvégzetesebb. Mert a Várban, a Sándor palotában, a Törzsökös Magyarok Egyesületében lehet Kállay-kettőst járni, a fronton azonban csak egy politika lehet: élet, vagy halál? Pedig egyszer már a fiatal Károly királynak egy ilyen front mögötti békekísérletébe bukott bele a monarchia. Most azok folytatják a Sixtus-tárgyalásokat, akik Budaörsnél rálövettek a királyra, mert „gyengekezű volt”.

– Magyarország a harctérre küldött kettőszázezer embert. Ezt tekintsétek úgy, mint a nemzet áldozatát, amelyet meghoz azért, hogy ép bőrrel kerülhessen ki a háborúból – mondja egy sajtótájékoztató is.

– Mi mindent csak félig csináltunk! – mondta 1918-ban Gömbös Gyula.

– Én a magyarság szent háborújába viszem a nemzetet! – mondta a kassai főutcán Kállay.

Most ugyanez a Kállay tárgyalni fog, hogy miként lehet a szent háborúból kivonulni. Vannak, akik azt mondják, hogy a becsületet, a szövetségi hűséget, vagy kényszert nem lehet függővé tenni a harctéri helyzettől. Ezekre mások azt mondják, hogy „nyilasok”.

Az újvidéki partizánakció leveretésének tetteseit megdicsérték. Most keresik őket, hogy lefokozzák és felakasszák.

Az a csodálatos, hogy a hadsereg mégis harcol odakint. Harcol úgy, mint még nem harcolt egy magára hagyott hadsereg. Százával teremnek a hősök, a magyar vitézség, hűség példaadó helytállóí. És a karádikatalinos, színháziéletes, belső frontnak is megvan az ellentétele. A keresztény gyárosok, iparosok, akik most nagyszerű szociális érzéssel rendezik be a gyári étkezőket, megfizetik a munkást, biztosítják a hadiüzemi ellátást, a fiatal kereskedők, akik nagy összegeket áldoznak szociális célokra, a kishivatalnokok, akik példaadó szorgalommal végzik a munkát és mindenek fölött a magyar paraszt, aki nem ingadozik, hanem termel, dolgozik, mert ösztönösen érzi, mi vár rá, ha jön az orosz. A katonák azonban néha megkérdezik:

– Miért halunk meg?

A voronyezsi katasztrófa idején a budapesti lokálokban, a Lipótváros magánlakásaiban és a rózsadombi villákban felbontották a „sztálingrádi pezsgőt” a szegény üldözöttek. Ez a sztálingrádi pezsgő fogalommal vált. Az ordító szibériai buránában, a véres hóban megfagyott tíz és tízezer magyar. Budapesten pedig pezsgőztek, azok, akik a sorsukat, a vágyukat, álmaikat, kötelességeiket elkülönítették a nemzettől.

– Prosit a győzelemre! Mert mi fogunk győzni, akárki győz is!

A katonák pedig újra azt kérdezik:

– Miért halunk meg? Azokért, akik pezsgővel ünneplik hatvanezer magyar halálát és nyolcvanhétezer magyar hadifogságba jutását?

– Majd meglásd, – jövendőli az én lovagkeresztes barátom – a végén minket katonákat fognak odaállítani bűnbakul. Azt fogják mondani, mi nem harcoltunk jól. De lehet itt harcolni? A katonát, ha átmegy az ellenséghez – főbelövik. A politikust, aki ugyanezt teszi – az egekig magasztalják. A politikus, aki áruló, – mint a nemzeti függetlenségi front tagjai – nem lövetik főbe a katonák. Majd ők bitóra húzatják a honvédet, mert harcolni mert.

Az ellentmondás, a kétértelműség, a sehova sem tartozás néha egész különös formában érvényesíti hatásait. A katonák, akik már nem bíznak a felső vezetésben, szükségképpen megpróbálnak mindent maguk csinálni. Olyan dolgokat is, amihez nem értenek: rádiót, színházat, újságot, hadiüzemet vezetnek. Nem jobb lenne ehelyett egy kétértelműségtől mentes polgári vezetés? Egyenes irány? Aztán tessék harcolni!

Vajon tudják-e, akik mindezt csinálják, hogy illúziók után futnak. Van valami biztosítékuk arra, hogy az ország nyugati és nem orosz megszállás alá kerül? Vajon a végső pillanatban nem fogunk-e egyedül állani, mint Rothermere lord állt a kassai főtéren? Lesz még egy Rothermere lord egyáltalán? Vajon a nyugati humanisták nem fogják azt mondani végül, hogy menjünk és kérjünk kegyelmet Sztálintól.

A lovagkeresztes századossal megyünk, megyünk a behavazott budai éjszakában és még ma is hallom a hangját.

– Holnap elbúcsúzom a családomtól, aztán megyek vissza a frontra. Tudom, hogy nem jövök vissza többé, de azt sem kérdezem már, miért halunk meg.

– Mi odakint tudjuk, hogy értelme van a halálnak. Onnan, Keletről nem az élet közelít felénk, hanem a biztos nemzetpusztulás. Odakint csak egy értelme van a szónak és minden szó azt jelenti, hogy a bolsevizmus elpusztítja a világot. Magyarországot. A kultúrát. Mindent elpusztít, ha nem állítjuk meg: a sztálingrádi pezsgőzőket, az optimistákat, az árulókat, az angolbarátokat, a németbarátokat, talán ezt a büszke Várat is.

A Duna fölött hallgat az éj. Egy magyar honvédtiszt felnéz a királyi palota ablakaira.

– A Dontól – hallom a sóhaját – messze van a Vár. Nagyon messze. És talán egyre távolabb.

AZ EGYETLEN ELLENÁLLÓ

Soha többé 1918-at! – mondja a kormányparancs. Erről kell írni, szónokolni. Ugyanekkor a svájci lapokban vidám karikatúrák jelennek meg Kállay Miklósról, amint borjúsájú ingben, lobogó gatyában, kezében fokossal járja – Hitler és Churchill között – a kállai-kettőst. És ezzel a tánccal nem is volna semmi baj. Hiszen úgy beszélnek, hogy a magyar kormány komoly tárgyalásokat folytat az angolokkal arról, hogy miként lehet a háborúból kikerülni. Ha Magyarországot a nyugati csapatok szállják meg, akkor a szovjet veszély elmúlt. S nekünk csak ez a fontos.

Persze Pesten, ahol a pletyka úgy terjed, mint a náthajárvány, a kávéházakban is beszélnek már az ankarai tárgyalások hírét, fázisait, a tárgyaló személyek nevét, állását, útirányát, amelyen kijutottak Magyarországból. Ezzel párhuzamosan folyik a közhangulat átgyúrása. Mindenféle szervezkedések zajlanak arra a esetre, ha az angolok jönnek. Ennek a mozgalomnak különféle árnyalatai vannak. Hősök, gengszterek, szentek és spekulánsok, patrióták és hétpróbás hazaárulók kavalkádja ez. Kik a hősök? Például az ősz Zsilinszky Endre, ő a szabadságharcosok forrófejűségével, a meggyőződött ember puritanizmusával áll szemben, mindazzal, ami német. Az indulatai vezetik. Az indulataitól nem lát. Sokkal fanatikusabb, mint a nyilasok, akiket a fanatizmusuk miatt gyűlöl. Gyűlöl a németeket és ez elég ok arra, hogy összekeveredjék mindenféle emberrel. Nemcsak a hősökkel, hanem a spekulánsokkal is.

„Bandi bácsi” mindenesetre nagy utat tett meg az Áchim-pertől a szélbaliakkal való sugdolódzásig, az utolsó huszárszázadtól, – amelyet ő vezetett haza az első világháborúból – a függetlenségi népfrontig és a Malinovszkihoz írott levélig. Nagy út volt ez a Szózat szerkesztőségétől a Magyar Nemzetig, a fajvédő párttól a Dob utcai titkos félkommunista gyűlésekig, a Szózatban írt „Schulter am Schulter” című vezércikktől a németgyűlöletig. Egy tiszta, igaz ember azonban néha veszélyesebb, mint a szélhámos. Fehér haja zászlóként lobog a csirkefogók, zilált jellemek, befutóra játszók előtt, akik azt mondják: nézzétek! Zsilinszky a vezér. Háta mögött ijesztő figurák csinálják a maguk kis politikai üzleteit, vigécek adják-veszik az országot, a jövőendő hatalmat és spekulálnak az orosz győzelemre. A németellenes vonalat jelenti a Nemzeti Kaszinó, a törzsökös Magyarok Szövetsége, s a kaszinói urak eszmei cinkostársai – a kommunisták. Zsilinszky Endre szlávverű apjával szemben büszkén viseli édesanyja, nemes Bajcsy Mária nevét és németnek tartja a halott Gömbös Gyulát, akinek az anyja volt német származású. Az angolbarát vonaton ott a legitimista arisztokrácia nagy része. Akiket a haza kevésbé érdekel. A haza elveszhet. Az életforma megmarad. A hitleri imperializmust nem nagyon gyűlölök, annál inkább a német nacionalizmus szociális tartalmát. Ha az angolok győznek, akkor megmarad a nagybirtok, ha a németek győznek, akkor itt a szomszédságban nehéz lesz fenntartani a nagybirtokot, a szociális vákuumot is, ha az oroszok győznek? Erre nem gondol senki.

A kevés hős és ritka jószándékúak mögött azonban ott áll egy sötét, bizonytalan csoportocska, az átmentők, a minden rendszerben jók, a magukat átkártyázók. Egyik Károlyi gróf meglátogat a szerkesztőségben:

– Kérem kedves barátom, szerezzon nekem egy három-négyezer pengős Aladárságot – mondja így szóról szóra.

Mondom, hogy magamnak egy telefont sem akarok szerezni.

– Sajnálom, pedig viszonzottam volna, ha majd az angolok jönnek.

A zsidótörvényeknek ezek a haszonélvezői. A keresztény szakembert, a kisembert félreszorítják és osztogatják a megüresedett igazgatósági tagságokat, szerkesztői stallumokat, a lapengedélyeket. Ezek olyan Magyarországot akarnak, amelyben a szocializmus ismeretlen fogalom.

A legveszélyesebb szakma azoké, akik még nem kaptak semmit, de akik mindenképpen lehetnek, ha előbb elpusztul az ország. Sértődött egzisztenciák, ominózus törtető. Egy Sulyok Dezső, akiből Gömbös nem akart igazságügyminisztert csinálni. Most törpe Herostratesként fel akar gyújtani mindent maga körül. Itt van Tildy Zoltán, akinek szeghalmi panamájáról, a református parasztok közönséges meglopásáról egész jegyzőkönyvgyűjteményt őrzök az íróasztalomban.

– Ezt a sötét embert le kell leplezni! – mondom egyszer Hubay Kálmánnak.

– Ki ez a Tildy? Jelentéktelen ellenfél! Nem érdemes vele foglalkozni.

Később ugyanez a Tildy írja alá, mint köztársasági elnök Hubay Kálmán halálos ítéletét.

Aztán itt van Szakasits Árpád, aki kötélrancot jár a legitimista grófoktól a kommunistákig. Később egy Krisztusgyalázó cikkét akarom fejére olvasni. Ijedt tiltakozás. Szakasitsot ne bántsuk. Te nem tudod, hogy a német Gestapónak dolgozik.

A legveszedelmesebbek a második vonalban álló stréber parasztok, a Nagy Ferenc-féle műveletlen, lakkcipős jampecek, akik bedugják a fülüket a magyar parasztfiúk háborús tapasztalatai előtt és a szovjetet várják. Kovács Imre, Pfeiffer Zoltán, Peyer Károly és többiek tulajdonképpen tisztánlátó emberek. Világosan látják, hogy nincs olyan rendszer Magyarországon, amelyben ők képességeik jogán államférfiakká magasztosulhatnak. Hogy azokká váljanak, ahhoz előbb le kell rombolni Magyarországot. Valami nagyon nagy szemétdombon majd lehetnek miniszterek, államtitkárok. Lám, ebből a tökkel ütött Károlyiból egyszer miniszterelnök lett. Miért ne lehetne Nagy Ferencből is?

A törtető mögött ott szervezkedik egy csomó másodrangú hírlapíró, alkoholista színész. Ezek azért ellenállók, mert Kiss Ferenc, Páger Antal, Vaszary Piroska, Muráti Lili, Szeleczky Zita nagyobb tehetségének állanak ellen. Nem tudják elviselni, hogy mások is kapjanak tapsot. Azokat majd fel kell akasztani.

A tömeget, a meggyőződést az egyensúlytörvény által érintett nyolcszázezer ember képviseli, ők az oroszokat várják. Ez érthető, világos. Keresztény koponyákkal fogjuk kövezni az utakat! – üzenték a bolsevista háború pillanatában. S erre a célra alkalmasabbak az oroszok, mint az angolszászok.

Kállay Miklós és a propagandaminisztérium javában íratja velem a „Kik árulták el 1918-ban Magyarországot”. Kiélezni az új népfront ellen. Ez a parancs. Ugyanakkor a cenzúra kitörli a könyv felét. Karádi Katalin, az itatólányból lett sztár, a honvédelmi cenzúra legfőbb védnöksége alatt áll. A kártya és rulettbotrányairól szóló tudósítást hadi érdekből törlik a lapból. A Magyar Nemzet megszámozza előfizetőit. Erre valósággal kitör a hisztéria. Hiszen aki legalacsonyabb számú igazolványt kapja, annak nem lesz semmi baja. Visszakap mindent.

Az 1918-as forradalomig szerte a világon a hősök, a különbek vezették a forradalmakat. Ez azonban a karrierizmus, gyávaság, jellemtelenség, hatalomvágy riasztó összeesküvése, ötszáz ember ügye amihez semmi köze nincs a magyarságnak. Sokkal kevesebb, mint az 1918-as forradalomhoz volt. A felső ötszázak és jellemileg alsó százak új patkánylázadása ez. Olykor hivatalos kormánysegédlet mellett.

A nemzet azonban a térképre néz és látja, hogy a legközelebbi angolszász csapat még Szicíliában van, de a bolsevikiek jönnek Keletről. A Nemzeti Színház Herczeg Ferenc Bizáncát játssza. Milyen kísérteties analógia mindez. A tábornok, aki sértett hiúságból nem akar harcolni, a császári hercegnők, akik Mohamed katonáinak ölézésére várnak, a metropolitán, aki a homoiuzionról vitatkozik. Bizánc ez, Konstantin és Iréne nélkül. De Kiss Ferenc, Giovanni a zsoldos elmennydörgi a figyelmeztetést:

„Ha bebocsátod a szultán követeit és lépésük végigkopog a bizánci kövezeten, királyi almafád egész termését elviheted a félkezeden, felséges Konstantin.”

Ilyenkor estéről estére felmennydörög a taps. Vajon hallják-e ezt a tapsot a kormányzói páholyban? Hallják-e a nemzet népszavazását az antibolsevista háború mellett és vajon fognak-e emlékezni rá?

A cenzúra a színházi kritikából törli a vakmerő idézetet. Herczeg Ferenc is fenyegeti már Bizánc rendjét. Herczeg Ferenc „hungarista” lett?...

A katona harcol a fronton és küzd az élet, vagy halál egyértelműségével. Itt pedig minden csupa, csupa kétértelműség. Csak Mohamed vörösruhás hóhéra biztos, aki majd megjelenik az utolsó felvonás végén.

Kállay Miklós a Magyarországon vezércikket írat Szvatkó Pállal „A feltétlen megadás elve” cím alatt. Kinek adjuk meg magunkat, amikor nincs közelünkben egyetlen ellenséges csapat sem. Ez a probléma. De hát, majd jönnek az angolszászok!

Kissé aggodalmas ugyan, hogy a Népszava és a Mai Nap, a cenzúra fényes segédlete mellett nyilvános vitát rendezhetnek ezen a címen: „Ki fog akasztatni” Parragi György azt mondja, hogy az akasztás a „tory demokrácia” feladata lesz. A háttérben Szakasits, Peyer és a kommunisták maguknak vindikálják ezt a jogot. Szamuelli óta ők már járatosabbak a szakmában.

Szófia bombázása arra mutat, hogy az angolszászok valóban a Balkánon akarnak partraszállni. Különböztetve miért is bombáznák a gyönyörű Szófiát, amelynek cipő- és fogpasztagyarái nem nagyon zavarhatják a demokráciák hadicéljait. Az angolok jönni fognak! Hiszen épp most volt a teheráni konferencia, amelyen a második frontról tárgyaltak Sztálinnal. Közben a pécsi kémelhárító osztály elfogja Sztálin kiküldöttjét, aki Titóhoz igyekszik. Sztálin azt parancsolja a balkáni kommunista vezérnek, hogy a németekkel egyesülve támadja meg a Balkánon esetleg partraszálló angolszászokat.

S ilyen hangulatban egyszer csak azt mondja Kállay Miklós, aki pontos értesüléseket kapott a teheráni konferenciáról:

– Az angolok elmentek. A balkáni partraszállás elmarad.

De ha ez igaz, akkor az angolbarátok, az amerikaibarátok máától kezdve már nem számíthatnak senkire. Ha az angolok nem jönnek, akkor csak Sztálin jöhet. És akkor nincs más megoldás, mint harc a végső lehelletig. Aki mást mond, vagy bolond, vagy kommunista, vagy csak közönséges hazaáruló.

1944. MÁRCIUS 19.

Hogy is mondta csak Kállay Miklós? „Az angolszászok elmentek”. De ha elmentek, akkor miért tart tovább ez a bizonytalanság? Március közepén vagyunk és Budapest tele van újra rémhírekkel és rém jó hírekkel. Az angolok elmentek, de most az a hír járja, hogy mégis jönni fognak.

Churchill kétségtelenül a Balkánon akart partraszállást csinálni. Rooseveltnél azonban nem járult hozzá ehhez. Az angolok tehát elmentek, de mégsem mentek el. Néhányan úgy tudják, hogy egyenesen Washingtonból egy amerikai ezredes érkezett Magyarországra. Rooseveltnél különmegbízottja. Március 20-án Kossuth ünnepély lesz a pesti Vigadóban és az ünnepi beszédet maga Kállay Miklós miniszterelnök mondja.

Ugyanakkor a miniszterelnökségi sajtóosztályon valaki tudni véli, hogy a kormányzó a német főhadiszállásra megy és visszakéri a Varsó környékén harcoló magyar csapatokat.

Ha igaz, hogy Rooseveltnél megbízottja csakugyan Magyarországon van, akkor megeshetik, hogy igazuk lesz azoknak a híreknek, amelyek szerint Kállay Miklós miniszterelnök Kossuth-beszédének időpontjában angol amerikai ejtőernyős csapatok szállanak le a Dunántúlon és Magyarország csatlakozik a nyugati hatalmakhoz.

Egyelőre ezek persze csak a megszokott ellenőrizhetetlen hírek. A Magyar Távirati Iroda szigorúan bizalmas jelentéseiben ott olvassuk Churchillnek egy interpellációra adott válaszát.

– Miért nem bombáztatja Budapestet? – kérdezi egy képviselő.

– Mert a budapesti parlamentben több barátom van, mint az angolban – mutat Churchill az alsóház soraira.

Ugyanakkor a szokásos sajtókonferencián az újságírók felszólítást kapnak, hogy részletesen előre méltassák Kállay Miklós Kossuth-beszédét, amely döntő fontosságú lesz az ország életében.

Szombat van, március 18-ika. A közvéleménygyártás műhelyében már íródik a vezércikk: Kállay hangsúlyozni fogja, hogy Magyarország mindig a nyugati kultúrvilághoz tartozott, annak a nyugati szellemnek szabadságharcát vívta Kossuth Lajos és a magyarság a második világháború döntő pillanataiban is ragaszkodik a függetlenségnek, önálló cselekvésnek ahhoz az ideáljához, amelyeket Kossuth testesít meg. Ha a legitimista mágánások is felfedezték Kossuthot, akkor az angolszászok mégis csak jönni fognak.

Ebben a pillanatban belép a szerkesztő. Arca kicsit sápadt. Azt mondja:

– Hagyd abba! A Kossuth ünnepély elmarad. A kormányzóról rossz hírek jöttek. Egyelőre senki sem tudja, hogy mi baj lehet. Hivatalos jelentés nincs. A kormányzó németországi útjáról egy betűt sem szabad írni. A cenzúra két kézzel dolgozik és kidobál a lapból okosat, bolondot. Valószínűleg a cenzorok sem tudnak már eligazodni.

Éjszaka minden csendes. A város nyugodtan alszik. Reggel hét óra tájban azonban repülőgépek légcavarja mennydörög az égen keresztül. Mi lehet ez? Gyanútlanul bemegyek a Hétfő szerkesztőségébe, ahol vasárnap délelőtt lévén most kezdik a munkát. Ugyanazok a riadt arcok, amelyek Teleki halála idején fogadtak.

– Mi történt? – kérdezem. A kollégák riadtan néznek rám.

– Nem tudod? – A németek hajnalban megszállták Magyarországot.

Az elmúlt két nap eseményei csak napok múlva tisztázódnak, már mennyiben mostanában tisztázni lehet valamit.

Amikor a kormányzó különvonata, a „Turán” Németországba érkezett, mindenkinek feltűnt a kísérők közül, hogy a határokon a szokásosnál jóval nagyobb SS-őrséget csatoltak a vonathoz. A Salzburg melletti kis állomáson a fogadtatás több mint fagyos volt. A kormányzót valósággal, mint foglyot kísérték Hitler elé s jóformán csak annyi időt engedtek neki, hogy letegye a kabátját.

Utána Ribbentrop behozott egy vaskos dossziét, amelyben azok a titkos jelentések voltak, amelyeket a német Abwehr készített Kállay megbízottjainak az angolokkal folytatott törökországi tárgyalásairól. Az egyik „angol” megbízott állítólag német generális volt. A dossziéra ez volt felírva: A magyar árulás bizonyítékai.

Hitler ultimátumszerűen követelésekkel árasztotta el a kormányzót. Rendeljük el a mozgósítást. Totálisan. Szolgáltassuk ki az összes zsidókat. A kormányzó minden pontra, erre is azt felelte:

– Nem!

– Ön át akart pártolni az angolszászokhoz! – mondotta Hitler. A kormányzó felállt és otthagya a tanácskozótermet.

Hitler azonban előzőleg közölte azt is, hogy megszállja Magyarországot. Mindenesetre ez olyan pont volt, amelyre számítani kellett volna a kállai-kettős idején. A protokollfőnökök az utolsó pillanatban is megkíséreltek egy végső tanácskozást, azonban Keitel hűvösen felelte:

– A repülőtémadások megszakították a vonalakat. A csapatok már menetelnek. Most március 19-én délelőtt nem lehet semmiféle telefonösszefüggést kapni a Dunántúllal. A katonaság minden vonalat lefoglalt. A vidéki vonatokkal beérkező utasok mesélik, hogy a németek már elérték Győrt, Komáromot. Ellenállás nincs. Hiszen az sincs, aki erre parancsot adjon. A német titkos szolgálat emberei már hajnalban öt órakor repülőgépeken megérkeztek Budapestre. Zsilinszky Endre az egyetlen, aki ellenáll. Revolverrel fogadja a géppisztollyal rátörő német katonát.

Zsilinszkyre rálőnek, de él. Keresztes-Fischer Ferenc belügyminisztert elfogják, Kállay Miklós a török követségre menekül. Általában, aki magyar hazafias alapon próbált ellenállani, annak veszélyesebb a helyzete, mint az árulók bünszövetségének. A pfeifferek, sulyokok, a nagy ferencek, az árulás bacilushordozói eltűntek. Tildy Zoltánt, a későbbi palástos hóhért Jaross Andor bújtatja el. Szakasitsnak legjobbboldalibb kollégája üzeni meg, hogy hová rejtőz-zék. Vajon hálásak lesznek-e ezért a Tildyek, Szakasitsok, mikor megmentőik állanak majd a kivégző oszlophoz kötözve?

A kormányzó – mondja valaki – meglássátok repülőgépre ül és holnap valahonnan az angol főhadiszállásról vezeti a magyar ellenállást.

Az országba azonban árad befelé a háromszázötvenezer német. Magyarország feláldozta magát egy illúzióért. A mi sorsunk? Istenem, ki törődik velünk? Az ország függetlensége odadobott az angolszász szimpátiáért. Az életforma megszállottjai azt érték el, amitől legjobban féltek.

– Meglássátok – vigasztalják magukat, akik még mindig nem ismerik a tényleges erőket, – a kormányzó menekülni fog.

Igen! De a repülőtereket már megszállottak a németek. A határokon már fegyver őröködik és valaki most szalad fel az utcáról:

– Azonnal jön a kormányzó!

S mikor elsuhan előttünk a jól ismert sötétkék autó, hirtelen összeszorul a szívünk. Mögötte kétméteres SS-katonák, Hitler legmegbízhatóbb testőrei. A kormányzó gyakorlatilag fogoly.

Hogy is mondta Teherán után Kállay:

– Az angolok elmentek.

És a németek itt vannak. Ehhez nem kellett a politikai előrelátás tudománya. De most talán megindul a harc. Harc a bolsevizmus ellen. Életre, halálra, – egyértelműen.

Mert hallga csak, mit mond a BBC-ben Sir Strafford Cripps? Azt mondja: a háború után Sztálin birodalma lesz a legnagyobb és leghatalmasabb Európában. Sztálin fogja nagylelkűen és nemesen védelmébe venni Európa összes kis államait.

SÁRGA CSILLAG

...Nézzünk hát szembe végre ezzel is! Akár hiszi valaki, akár nem, a magyar fajvédő párt – Gömbös Gyula, Zsilinszky, Eckhardt Tibor, vagy a katolikus szellemi vezér, Prohászka Ottokár „zsidóprogramja” pontosan azonos volt Herzl Tivadar programjával.

Gömbös Gyula 1920-ban írta meg a Szózatban, hogy a magyar kormánynak érintkezésbe kell lépni a cionista világszervezetekkel és hazát kell adni egy hazátlan népnek. Akik ezt hirdették, azokat „antiszemita” kiáltották ki. Később Ben Gurion valósította meg a programot. Ha Herzl Tivadarra, vagy a magyar „antiszemitákra” hallgatnak, akkor nincs 1944. március 19.

Ez a program egyébként egy jottányit sem változott. Senki sem akart többet. Aki az úgynevezett magyar antiszemita újságokból ki tud mutatni egyetlen harcra, pogromra, gyilkosságra, vagy akárcsak utcai atrocitásra uszító sort, az megérdemli, hogy valami különleges, sok milliós díjat adjanak neki. Dollárban, aranyban, platinában! Mindegy. A magyarság nem volt soha antiszemita. Amit „antiszemitizmusnak” neveztek, az kizárólag egy védelmi állapot volt, a zsidóság nacionalista, vagy kommunista túlzóival, főként az intellektüellekkel szemben, akik a magyarság, sokszor a kereszténység gyalázásával, a destruktív tendenciákkal sokat ártottak a magyarságnak, de még inkább a zsidóságnak. A kommün 42 népbiztosa közül 35 zsidó volt. A terroristák csaknem kivétel nélkül azok. A munkások, papok, parasztok, katonák 1919-es akasztófáinak árnyékában a magyar nép megdöbbenve kérdezte: mivel érdemeltük ezt? Az 1918-as országvesztésben részt vett zsidók meglepően nagy aránya, a külföldre menekült emigránsok magyargyűlölő propagandája, a rengeteg kihívás ellenére a magyarság jogállamhoz méltóan számolta fel ezt a kérdést, amint a jogrend helyreállt.

Most pedig, amikor bejöttek a németek, egyetlen plakáttal intézik el a kérdést. A zsidókat – lengyelországi példára – gettókba költöztetik. A vidéki zsidóságot a német parancs szerint a német birodalomba viszik. Ki viszi? Horthy Miklós még csak tegnap tagadta meg Hitlernek a nyolcszázezer zsidó kiszolgáltatását.

– Nem! – mondta.

És ez az egyetlen „nem” Magyarország önállóságába került. Rooseveltnél még csak tegnap köszönte meg a magyar kormányoknak, hogy olyan humánusan bánt az üldözöttekkel a megszállásig. A két egyensúlytörvény kétségtelenül létrejött. De hol volt azokban inhumanitás? Azokat a felvidéki, erdélyi zsidókat, akik az idegen uralom alatt hűek voltak a magyarsághoz, kivételezték. A háborús hősokeket, vitézségi érmeseket kivételezték. A pesti vicc azt mondja, hogy kivétel az, akire rá lehet húzni egyetlen rendelkezést. Hogy az ötödik hadoszlop nyilvánvaló tagjaival nem tettek kivételt? Istenem! Mit csinálnának az árulókkal Amerikában? Erről nem szólt Rooseveltnél rádióbeszéde.

Tegnapelőttig mi voltunk Európa egyetlen állama, ahol szabadon, háborítatlanul élt a zsidóság. A németek lengyelországi hadjárata előtt idejött hetvenezer zsidó. Befogadtuk őket. Jöttek a bukovinai zsidók, szlovákiaiak. Ki bántott közülük egyetlen egyet is? Egy hónappal ezelőtt a máramarosszigeti rendőrkapitányság vezetője, kissé savanyúan mondta nekem: három év alatt háromezeröttszázal emelkedett a máramarosszigeti zsidóság létszáma! No és mit tesznek velük? – kérdeztem. – Semmit. Még csak nem is regisztráljuk őket.

Mutasson nekünk valaki egyetlen országot, ahol ilyen nemzeti öngyilkosságig terjedő liberalizmus uralkodik. Svájcban légerekben éltek a menekültek. Svájcban sokszor nem is fogadták be őket. Hozzánk mindenki jött. A szélsőjobbboldaliak azt állítják, hogy Erdélybe csak úgy

özönlenek át a romániai, moldvai zsidók. Miért? Indokolás: itt jobb az élet! Úgynevezett demokratikus országokban is lágerekbe zárták a jövevényeket. Nálunk szabadon mozogtak, üzleteket kötöttek, az Azur-expresszen utaztak és azzal fenyegették a magyarságot, hogy keresztény koponyákkal fogják az utakat kövezni.

Amerikában koncentrációs lágerben élnek a németek, a japánok. Magyarországon 1944. március 19-ig csak a hungaristák voltak internálva. Anglia bezáratta Mosleyt és híveit. Nálunk a baloldali sajtóban szabadon lehetett uszítani az antibolsevista hadjárat ellen. Néhány hete a Mai Nap és a Népszava hasábjain nyilvános vita volt arról: ki fog akasztani? Talán nem mondunk semmi rosszat, ha azt mondjuk, hogy a háborús események, főként a hitlerizmus elleni gyűlölet következtében a magyarországi zsidóság subverzív párttá alakult. Kifelé húzott. Minden tagja! Egyik csupán okosabban leplezte érzelmeit, másik egyáltalán nem is leplezte, hanem tüntetett velük. A budapesti zsidó hitközség akciója: „légy szerény”, néhány okos, világosan látó zsidónak figyelmeztetése volt a túlzók, a hangosak, az útkövezők felé. Negatív azonban mutatja, hogy volt ok a figyelmeztetésre. Hogy Hitlert gyűlölték? Ez emberileg, nemzetileg érthető. De Magyarországon szabadok voltak...

Magyarország 1941-ben saját érdekeit feláldozva megmentette zsidó polgárait. Saját akaratuk ellenére mentette meg őket.

– Mindent vissza fogunk kapni! – hallom ma is a csontkeretes baloldali kolléga hangját.

– Kivéve önt! – válaszol rá egy hűvös diplomatahang.

Ha 1941 áprilisában Magyarország beavatkozik Hitler ellen, mint azt a zsidóság túlzói sürgették, vagy mint újságjaik szuggerálták, tíz nap alatt legyőzik Magyarországot. Lehet hogy hazánk a győztesek oldalán áll a békekötésnél, de ezt már senki sem ért meg a magyarországi zsidóság tagjai közül.

Talán a száműzetésben élnek még azok a magyar zsidó iparmágnások, akik annak idején egyenesen a németek átbecsátása, a jugoszlávok, elleni háború megindítása érdekében vetették latba befolyásukat a kormányzónál, vagy legalább is a kormányzó környezetében. Miért nem jelentkeznek? Miért nem mondják meg, hogy ők is azok közé tartoztak, akik e háborút akarták, mert az egyetlen reményük volt nyolcszáz ezer zsidó honpolgár megmentésére. Időt nyerni. Átvészelni! – mondták akkor. Miért nem jönnek ma és miért nem tesznek vallomást, hogy Magyarország legalább kétszer, ha nem háromszor áldozta fel magát miattuk?

A németeket kezdettől fogva szenvedélyesen nyugtalanította az a nyolcszáz ezer ember, aki a bolsevistaellenes front, a harcoló katona hátában élt. Propagandát csinált, újságjai voltak, gyárai, hadiüzemei, olykor titkos rádióállomásai és külföldi összeköttetései, külföldi bankbetétjei.

– Spionagezentrale von Budapest! A németek egyszerűen így nevezték Magyarországot. A magyar kormány állandóan az ország függetlenségével, a fronton harcoló honvédek életével játszott, mikor bátran és ravaszul bújtatta az üldözötteket.

Abban, hogy a németek most mégis megszállták az országot, nyolcvan százalékos része van a magyar kormány falazó politikájának. Az ankarai tárgyalásokról mindent tudott a német Abwehr és a Sicherheitsdienst. Azt is tudta, hogy ezek nem vezettek semmiféle eredményre. Fel kell tételezni, hogy a németek mégis csak jobban tudták, hogy „az angolok elmentek”. Az ankarai tárgyalásokat ürügyül használta fel Hitler, hogy a magyarországi zsidóságra rátehesse a kezét. A magyar nép függetlenségébe került, hogy védte, rejtegette, humanusan kezelte az ellene is szervezkedőket.

Hát majd meglátjuk, hogyan hálálják meg mindezt, ha visszajönnek Németországból!

A németek kifelé egyszerűen indokolják az egész akciót.

– A zsidók munkát fognak végezni a németországi hadiüzemekben. A német férfiak a fronton harcolnak, a birodalomnak tehát munkaerőre van szüksége. Mint külföldi munkások ugyanolyan élelmezésben és ugyanolyan fizetésben fognak részesülni, mint a német munkások.

A németek azonban most nemcsak a Kállay kormány politikájáért, az ankarai tárgyalásokért állanak bosszút, hanem mindazért, ami 1938 óta történt, vagy nem történt. Az a körülmény, hogy elsőnek Keresztes-Fischer Ferencet, a kormány belügyminiszterét, a zsidóság legnagyobb védelmezőjét, a lengyel, francia hadifogoly tömegek bűjtatóját és a zsidó menekültek őszinte barátját hurcolják KZ-be, szimbolikus cselekedet. Nem az ankarai tárgyalások miatt vesztették el a németek a türelmüket. A tendencia világos. A magyar népen, a kormányzón akarnak bosszút állani. Ez már a pártfanatizmus tipikus dühe. Magyarország az egyetlen ország, ahol nem ők maguk vállalják a „piszkos munkát” – ahogy ők nevezik mindezt. A magyar csendőrséget, a rendőri, polgári hivatalnokokat vezénylik ki.

– Most megmutatjuk Horthynak! – szikrázik a Pestre küldött pártfunkcionáriusok szeme.

A „kompromittálódjunk együtt” későbbi bolsevista elmélete ez. A kormányzónak, ha lenéz a Vár ablakából látnia kell az ő nagyszerű csendőreit, a magyar faj büszkeségeit, amint a németek velük kísértetik a deportálandókat. A vidéki zsidóság elszállításáról a németek filmet vesznek fel. Az áldozatok mögött ott a kakastollas, szuronyos csendőr, a magyar rend büszke és tiszta katonája, aki eddig a Kárpátalján a legközelebbi hitközséghez kísérte a Lengyelországból menekülő zsidót, aki eddig fedezte Keresztes-Fischer nagy dunántúli emberbaráti akcióját. A filmet azonban már német regisseurok rendezik. A magyar csendőr, – épp úgy mint a bolsevik filmeken – „brutális”. A szőke német lány, aki a birodalmi határon teával, kávéval kínálja a deportáltakat a tüchtőség mintaképe. A filmet aztán a németek prezentálják Svájc-nak. Bemutató, újságcikk, Weltwoche és humanizmus!

Hogy mennyire nem ura a magyar kormány ennek a kérdésnek, arra mi sem jellemzőbb, mint a zsidó iparmágnás famíliák 39 tagjának külföldre mentése. A németek a csepeli és egyéb gyárak részvénytöbbségéért vállalják az életmentést. A magyar kormány tagjai, egy Portugáliában megvásárolt képeslapból értesülnek arról, hogy a 39 iparmágnás leszállt a lisszaboni repülőtérre. A német propaganda, titokban még mindig a Horthy rendszer, a kormány tagjai ellen akarja felhasználni azt, amit a németek csináltak. „Látjátok, – mondják – a nagyokat kiszöktették. A kicsiket deportálják”.

De vajon fognak-e valaha filmet készíteni a Szovjetbe hurcolt hatszázezer magyarról? Fognak-e törődni a sorsukkal? Mondhat-e köszönetet Roosevelt utóda Sztálinnak, hogy humanusan bánt velük? És vajon a magyar nép, amely most kenyeret ad az üldözötteknek, amely elrejtí az értéktárgyaikat, vajon mit kap hálából, ha majd egyszer visszatérnek? Leköpi-e majd a Szovjetből szabaduló magyar hadifoglyot s megkérdezik-e, hogy miért harcoltál disznó magyar? Vajon mit fognak kapni a papok, püspökök, egyházak, akik most a pápai, a svéd misszió, a különféle nemzetközi szervezetek menleveleit osztogatják. Péhm József, akiből később Mindszenty lesz? Vagy Ravasz László? És mindazok a papok, szerzetesek, akik most a Rózsák terén tízezzel sorban állóknak osztogatják a menleveleket, kivételezést, akik keresztelnek, vagy hamis keresztleveleket adnak? Vajon értük elmegy-e majd valaki a new-yorki főrabbihoz, vagy Kahána Mózeshez, aki tízezer szerzetest deportáltat egyszerre?

Ami most folyik Budapesten, arról csak egyet lehet mondani: a magyar nép nem akarta ezt!

A Joint későbbi kimutatása szerint a német KZ-ekből percentuálisan és számszerűen a magyar zsidók közül tértek vissza legtöbben. Lengyelország zsidóságának kilencvennégy százaléka megsemmisült. Ha Magyarország 1941-ben beavatkozik Hitler ellen, a magyar zsidóság

kilencvennégy százaléka is elpusztul, így a csonkaország területére az ott lakott hatszázezerből háromszázhatvanezer tért vissza. Tízezreket el sem szállítottak. Tízezrek megmenekültek a munkaszázadokban. Hol van a hétszázezer áldozat, amelyről a propaganda beszél? Ha egyetlen egy halt volna meg, bűn lenne az is. De nem a magyarság bűne. A zsidókat nem a magyarok adták ki nem a magyarok szállították el, hanem a megszállott országból elszállították a német funkcionáriusok. „Nincs jobboldali és baloldali bűn” – írja egy magyar író. Azok, akik elítélik, ami a tengelyországokban történt, Katynról hallgattak. A szovjet koncentrációs lágerekről is hallgattak. Millió lengyel elszállításáról hallgattak, és ez a hallgatás, a nyugati némaság végzetes példa volt. Azt tanácsolta a német pártembereknek, a hitlerizmus túlzóinak: ha ti is úgy, mi is úgy. Ha egyfelől lehet ölni, akkor az nem lehet tilos a másik oldalnak sem.

Ha 1943-ban a Nyugat bátran megbélyegzi a katyni tömeggyilkosságot, akkor egész bizonyos, hogy a német túlzók soha nem mertek volna kegyetlenkedni a zsidókkal. Minden brutalitás, a katyni rémtett nyugati elhallgatása után kezdődött. Nincs jobboldali bűn és nincs baloldali bűn. És nincs kétféle erkölcs. Vagy, vagy! Nem lehet azt mondani, hogy ha erről nem tehetünk, mert ezt a nagy és dicső szovjet szövetséges cselekedte. Mert akkor azt mondja a másik fél: amit a szovjet megtehet, azt megtehetem én is. És valahol, valami nagyon magas német pártbüroban ezt mondta valaki: A zsidóság ennek köszönheti a borzalmas, véres és brutális tragédiáját, amely azonban legalább annyira nyugati szegény, mint amennyire német szegény. Az emberiség szégyene. És ebben legeslegkevésbé a magyarságé.

A németországi KZ-ekről először 1945. május 11-én az angol, amerikai rádiókból hallott a magyarság. Azokról nem tudott senki. Az orosz KZ-ekről, a bennük szenvedő magyarokról, németekről, az eladott kettőszázezer lengyelországi német gyerekről, a magyar gyerekről, aki elpusztult a Szovjetben mindenki tud. És ez nem az emberiség szégyene? Ez nem bűn? A katyni gyilkos fent ül majd a nürnbergi emelvényen és a magyar munkaszázad parancsnokát, aki egy ember veszteség nélkül hozta haza a századot – felakasztják.

De hát most még csak 1944 júniusát írja a naptár, és az üldözöttek azt vágják a magyarság szemébe:

– A magyar nép és a magyar középosztály nem védte meg őket a függetlensége, nemzeti léte, szövetségi becsülete és megbízható hírneve szüntelen veszélyeztetésével. Most már nincs mód a védelemre. Magyarország megszállás alatt áll. A rádió jelenti, hogy New Yorkban Takaró Géza nagytiszteletű úr, szimpátiájának kifejezése céljából feltűzte a sárga csillagot. Vajon feltűzi majd, a hatszázezer magyarért is a keresztet, az angyalos címet? Itt nem lehet szimpátiatüntetések rendezni. A katonák a fronton küzdenek. A bolsevizmus közelít a határok felé. Házaink, templomaink, gyermekeink holttestét betakarja a nyugati bombaszőnyeg. „Nem védtük meg őket”. Már magunkat védeni sincs erőnk. S ha most már csak magunkat védjük, vajon bűn-e az?

Mert ha bűn, akkor bűnösök vagyunk!

A LETÉPETT GYERMEKFEJ

Nem tudjuk, mit sejtenek odaát a tengeren túl ennek a szónak jelentőségéből: Légiriadó! A bolsevisták csak kétszer bombázták Budapestet. Leszórtak néhány kis bombát, nem okoztak semmi kárt, aztán sietve elmentek. Másodszor lelőtték mind a hetvenhat hazatérő gépüket. Azóta nem jöttek.

Most a HÉV soroksári úti végállomásánál hirtelen megszólalnak fejük fölött a szirénák. Körül gyárak, hidak, vasúti átjárók, gáztartályok. Közelben Csepel és a ferencvárosi pályaudvar. Egy földszintes ház pincéjében nyilvános óvóhely. Ha valaki rádob egy nagyobb követ, beomlik az egész. Mégis legalább száz ember zsúfolódik össze benne. Egy német katona kimegy az udvarra, leteszi maga mellé a puskáját, odahívja a ház nagy farkaskutyáját. Egészen mindegy – mondja. – Idekint legalább ez a viskó nem temeti be az embert.

Az emberek kint állanak az udvaron. Egyhangú vélemény: bombázás nem lesz. Miért bombázzanak bennünket az angol-amerikaiak. Hiszen Churchill megmondta: nem bombáztatom Budapestet, mert a magyar parlamentben több barátom van, mint az angolban. Az oroszok nem mernek nappal jönni. Tehát bombázás nem lesz.

Fél óra múlva a soroksári dombok fölött hirtelen apró, kerek fehér foltok jelennek meg. Valaki elkiáltja magát:

– Jönnek az amerikai ejtőernyősök!

A pesti pesszimista azonban azt mondja:

– Pucoljunk lefelé az óvóhelyre!

Néhány pillanat múlva Soroksár fölött feltűnik egy amerikai légiraj. Ezüstfehér óriási gépek szárnya csillog az áprilisi napban. Utána pedig egyszerre megremeg a föld. Mintha óriási acélöklök vernék körülöttünk a talajt, az eget. A léghárítók lőnek? Vagy ez már a bombázás? A következő pillanatban remegni, inogni kezd az egész épület. A pince vasajtáját bevágja egy titokzatos erő. Keserű-édes füst ömlik be rajta és a füst közepén ott áll az öreg német baka. Mellette a farkaskutya.

– Ez bomba volt! – mondja. – Itt esett le húsz méterre.

A németnek és a kutyának semmi baja sincs. A légnyomás azonban összetörte szemüvegét.

Kint újra süvít, újra dörren valami. Aztán fél órákon keresztül zuhog a bomba. Az asszonyok sírnak, imádkoznak. A férfiak sápadtak. Végre valaki jön. Lefúvás!

Kimegyünk az utcára. Az óvóhelyet valósággal körülbombázták. Az úttesten szétgörcbített villamos sínek, eltört lámpaoszlopok, letépett háztetők. Füst. Tűz. Vér.

Az első gondolatunk: vajon mekkora pánik lehetett a városban? És amit látunk az a magyar élet különös csodája. Mellettük egy fiatal asszony megy vassisakban. Kilátszik alóla a lőporfüstös, szőke haja. És ma ráismerünk. Ez Budapest! A hősi város. A suttogó, vicces, örök pánikban élő Budapest, a tűzből, a lángokból felemeli a fejét. Magára ölti a vassisakot és egyszerre a hősök városa lesz! Ha az angolszászok egységet akartak volna teremteni a német megszállás ellen, akkor nem lett volna szabad bombázniuk Budapestet. Ez a város most egybekovácsolódik, hőssé válik és tűrni, harcolni fog. A lelki hatás pontosan az ellenkezője annak, amit mindenki várhatott.

Az édesanyám, aki az édesanya örök aggodásával kíséri minden lépésünket – mikor újra találkozunk – megölel. Nem azt kérdezi, hogy nem történt-e bajunk.

– Ugye nem féltetek? – ez a legelső szava.

A bombaorkánból azonban a magyar nép riadtan kérdezi: Miért kapjuk ezt? A Szent László gyermekkórházát telitalálat érte. Letépett gyermekfejeket gyűjtenek egy ruhás kosárba. A Mária Valéria telep nyomortanyáján százak haltak meg.

Azt már megértük, hogy – a rádió híradása szerint – Takaró Géza nagytiszteletű úr az együttérzés jelképeként felvarrta magára a sárga csillagot. De vajon tiltakozik-e valaki az ellen, ami a gyermekeinkkel történik. Ezek a gyermekek nem nácik, nem hitleristák, nem pronácik. Ezek csak gyermekek. Magyar katona egyetlen egy sem harcol a nyugati fronton. A légvédelmi tűzértségnek rá sem volt szabad lőni a magyar légi térben akadálytalanul röpdöső angolszász gépekre. Vajon milyen indok alapján kapjuk mindezt? Bárdossy papírhadüzenete, amelyet Rooseveltt sem vett komolyan, volna a jogcím erre, ami történik? Rooseveltt csak annyit jelentett be a Kongresszusnak, hogy Amerika hadban áll a magyar – kormánygal. De nem a magyar néppel. A bombákat azonban nem a Sándor palota, nem a kormány kapja, hanem a gyermekkórház, a pesti polgár és nyomortanya. A magyar nép!

Igaz, hogy Hitler valóban bombáztatta annak idején a katonailag védett Varsó teherpályaudvarát, a londoni dokkokat, a Coventry repülőgépgyárat és a Rotterdamban maradt védekező, holland katonai egységeket. Azonban mondják meg nekünk végre, melyik magyar repülő dobott csak egy gyufaszálat is az Empire State Buildingre? Hol harcol egyetlen magyar katona a nyugatiak ellen? Az angolszász gépek azonban jönnek és – úgymint hadicélpontot – a Városliget kellős közepén telibe találják Washington szobrát. A Dunántúlon mélyre ereszkednek az amerikai vadászok és belegéppuskáznak a mezőkön szántó parasztba, mint hadiüzembe! Ugyanekkor a barbár magyarok a dunántúli kastélyokban, Siklóson, a Sigray grófnál őrzik az angol-amerikai hadifogoly repülőket. Ugyanekkor amerikai vadászok lövik az égő gépekből ejtőernyővel kiugró magyar repülőket. Egyik repülő zászlós az ég és föld között kap hetvenkét lövést. Miskolcon telibe találják a vásárcsarnokot.

– Ez a háború – mondják odaát. De a magyar katona nem harcol Amerika és Anglia ellen. A magyar repülők, még Oroszországban sem bombáztak lakó negyedeket. A magyar katona szűkös prófuntját megosztja az ukrán gyerekekkel. Miért bántják hát a mi gyermekeinket, templomainkat? A németek szövetségesei vagyunk! – mondják odaát. Érdekes! Március 19-ig, mikor Magyarország még független volt, nem voltunk a németek szövetségese. Most hogy a németek megszálltak, elvették a függetlenségünket, egyszerre német szövetségesei lettünk.

A magyar nép felnéz a kék tavaszi égre. A repülőgépek szárnyán ott a fehér amerikai csillag. A kastélyokban nyaraló „hadifoglyok” legtöbbször amerikai egyenruha van. Vajon, akik a parancsot adják nekik amerikaiak-e valóban? Morgenthau Kasselből, Baruch Königsbergből, Frankfurter Bécsből... és a magyar nép véres könnyei között is azt mondja: Nem Amerika!

Más kérdés aztán kinek használnak vele? Szófiából most jön haza a magyar követség sajtóattaséja, aki végigélte a bolgár főváros bombázását. A városban, ahol ha jól emlékezem két fogpászt és egy cipőkrémgyárból állott a hadiipar, csak egy-két emeletes házak voltak. Katonai célpont aligha akadt. A bolgárok meg éppenséggel senki ellen sem harcoltak. Hiszen Borisz király maga mondta: „A népem oroszbarát, a hadseregem németbarát, a királynő olaszbarát. Bulgáriában én vagyok az egyedüli angolbarát”, és mikor most Szófiára is ráterül a bombaszőnyeg, amikor a foszfortól égő aszfalton botokkal kell agyonverni az állatkert elszabadult majmait, akkor hirtelen megszólalnak a nagyon csekély számban lévő bolgár kommunisták.

– Nézzétek! – mondják a bolgároknak – a németek itt vannak ugyan, de az oroszok azért nem bántanak titeket. Csak az amerikai „kapitalisták” bántanak.

Roosevelt bombázói nem a demokrácia, hanem a bolsevizmus előtt törik az utat. A bombaszőnyeg nyomán úgy terjed a bolsevista hangulat, mint a gyeptűz. Nemcsak Bulgáriában, hanem Szerbiában is. Belgrádra épp ortodox húsvétkor kerül rá a bombaszőnyeg. Tízezer halott. A szerb nép méghozzá nem is ellenség. A szerbek megcsinálták a Szimovics-puccsot és azzal a hat heti késedelemmel, amit a németeknek okoztak az orosz hadjárat megindítása előtt, körülbelül megnyerték a háborút a Nyugat számára. Jó hírek jöttek a Balkánról – mondta Churchill. Most Nedics valósággal zokog a rádióban, amikor azt kérdezi az Angliában lévő szerb királytól: „Felség! Hogyan történhetett ez?” A szerb kommunisták, Titóék pedig azt mondják: az oroszok nem bántanak titeket. Az oroszok a mi szövetségeseink.

Vajon tudják-e mindezt Nyugaton? Tudják-e milyen hatása van egy ilyen nyugati bombázásnak ott, ahol minden az orosz „felszabadítókra” emlékeztet? Vagy talán éppen ezt akarják, akik a háttérben állnak? Valakik Európát akarják elpusztítani. A kereszténységet. Nem az amerikai repülőket. Nem az amerikai katonákat. Hiszen a katonának parancsolnak. Azt kell megnézni ki parancsol. Háttérben, a függöny mögött.

A német háborún kívül van egy Európa is. Van kereszténység. A kölni dóm, a bécsi Stephanskirche, Monte Cassino, a müncheni Pinakothéka nem hitlerizmus. A debreceni Ispóty-templom nem „nyilas” párhelyiség. De itt az pusztul, ami köbe vésve, pergamentre írva, kőcsipkébe metszve eleven tiltakozás a pártidiktatúra ama része ellen, amelyről azt mondják: új pogányság.

Ez a Washington szobor itt a Városligetben tragikus szimbólum. Valakik Amerikával Washingtont bombáztatják. Kicsodák? Csak sejtjük. De majd mikor egyszer Münchenben, Regensburgban találkozunk Amerika katonáival – az igaziakkal – a romok előtt eltakarják a szemüket és szégyenkezve mondják:

– Ezt nem lett volna szabad! Ezt nem Amerika csinálta.

Vajon tiltakozik-e mindez ellen az a célirányos humanizmus, amely csak a sárga csillagokat látja az egész világbojlásból? A magyar gyereket ki sajnálja? A magyar parasztért kinek vérzik a szíve? Ismét egyedül vagyunk. A Nyugat ellenünk fordult. Vajon miért? Vajon le merjük-e tenni egyszer Bárdossy papírhadüzenete mellé a letépett gyermekfejet? Vagy majd felakasztjuk-e azokat, akik láttak és kiábrándultak?

NÉMETEK KÖZÖTT

Lehet, hogy mások egy másik arcukat látták. Én ezt láttam.

Mindig borotváltak, mindig jókedvűek. A pesti kávéházban együtt ül az átutazó tiszt az altiszttel. A gulyás, a wienerschnitzli ott párolog az orruk előtt, de enni nem szabad nekik. Húsjegyük nincs, valutájuk nincs csak éppen annyi, hogy a sört, bort kifizethessék. Hol vannak a rabló németek? Mi csak akkor látjuk őket, amikor segítenek az amerikai bombák által összeomlasztott házakat kiásni, a halottakat, sebesülteket hordani. A falukon szívesen látott vendégei a gazdáknak, parasztházaknak. Mikor a vendégségnek vége, elfogyott a szalonna, száraz kolbász, a bor, vagy szilvórium, udvariasan megkérdezik, hogy mivel tartoznak. „Nálunk ez nem szokás”. – mondja mosolyogva a gazda. Jó szívvel adtam. Michelék csodálkoznak, mosolyognak. Másnap egy kanna benzint, vagy valami mást hoznak a gazdának. Ez nem a dunántúli német falvakban van így. Ott ahol színmagyarok laknak.

Most, mikor Lajta-Brucknál átlépjük a határt, szőke, hadiszolgálatos német lányok integetnek. Valami nagy újság van. Lobogtatják az újságot. Ma reggel titokzatos, messzehordó fegyverek lötték Londont. Az új fegyver neve V. 1. (Vergeltung 1.)

Amit Pesten senki nem fog elhinni, csodálatos rend és fegyelem a háború negyedik évében. A határon átlépő megkapja az élelmiszerjegyeket. Pontosan annyit, ahány napra a tartózkodási engedélye szól. Bécsben még alig látni több romot, mint Pesten. München az éjjel bombázták, de már helyreállították a pályatestet.

A Taunus sötét erdei között házigazdánk százéves rajnaival vár. Egyébként a koszt ugyanaz, amit a harcoló katona, a munkás, a paraszt eszik. A pesti kaszinó és eszpresszó ezt gyűlöli legjobban Németországban. Szocializmus és rend! Pesten ez elviselhetetlen. Itt nincs fekete-piac, jegy nélkül mért sertéskaraj. Itt valami hihetetlen önfegyellemmel csinálja a háborút egy egész nép. A holtakról, elesettekről kevés szó van. A légiháború! – mondják és ilyenkor megremeg kissé a szájuk széle.

– Látta Pauluskirchét? A müncheni Frauenkirchét, a Pinakothékát?

Valahogy innen közléről más arca van az egésznek, mint ami a propaganda görbe tükreben látszik. Itt nem a párt harcol, hanem a nemzet. A fiatal, huszonnégy éves repülőőrnagy, aki most jött haza a Földközi-tengeri frontról, arról mesél, hogy az utolsó légi ütközetben egy angol vadásznak kifogyott a lőszere. Erre természetesen ő is abbahagyta a tüzelést. „Védetlen emberekre nem lövünk – mondja. Legalább is mi európaiak nem!”

Mennyire különböznek a pesti angломániások a németek határozott angolbarátságától. Ezek nem a skóciai kastélyt, az arisztokratikus életformát tisztelik bennük, hanem a kemény lovagias harcost. Milyen más lenne minden, ha Hesst nem fogatja el Churchill.

– És az amerikaiak?

A lovagkeresztes repülő mosolyog. Kihallgatott Itáliában egy elfogott angol ezredest.

– Mi a véleménye az amerikai szövetségesről? – kérdezte.

– Ugyanaz, ami önnek az olasz szövetségesről! felelte az angol.

Egy este a magyar kérdésről is szó kerül. A fiatal professzor, aki tökéletesen megtanult magyarul, azt mondja:

– Ez a háború egészen más, mint aminek általában látják. Nem a nemzetiszocializmus, nem a demokrácia, nem életformák, nem országok és nem imperializmusok harca ez. A kultúráé és a tömegemberé. A fellázadt embermasszáé, amelyet most kancsukával hajszol Európa ellen a komisszár és amelyet egy másik tömeg segít: Amerika. A kultúra van veszélyben. Az angol, francia, német, magyar, svéd, olasz, szóval az európai műveltség. Ha mi megmaradunk, akkor megmarad mellettünk a magyarok Budapestje, Debrecenje, Pannonhalmája. Ha mi elveszünk, akkor elpusztul mindaz, ami tőlünk Keletre fekszik.

– Ha Németország győz, akkor egyszerűen el fogja nyelni a kis államokat. – Legalább is ezt mondják.

– Németország azonban nem fog győzni. Anglia sem. Vagy a konstruktív erők győznek: rend, tisztesség, istenhit, család, kultúra, vagy a tömegember – veti közbe a lovagkeresztes őrnagy.

– Csak két front van: vagy a bolsevizmus, vagy Európa. Vagy az eltömegesedés és a káosz, vagy a konstruktív szocializmus.

– A háború ehhez a folyamathoz sehogyan sem járul hozzá. Keleten elpusztult egy csomó város. Azt mondják, a németek gyújtották fel, vagy lőtték össze.

– Nézze meg Párizst! – mondja a professzor.

– A német hadsereg megkímélte. Csak annyi kár van benne, amennyit a franciák szövetségeseinek bombái okoztak. Nézze meg Rómát! A barbár hun kiürítette. És nézze meg Monte Cassinot.

– A szocializmus mellett azonban van egy másik arca is az önök mozgalmának! – vetjük közbe. A nacionalizmus. És a német nacionalisták a Dunántúl elcsatolásáról álmodnak. Schwäbische Türkei.

– Lehet, hogy vannak ilyenek is. Azonban a magyar vezetés nem a nacionalizmusunktól fél, hanem a szocializmustól. A pesti bankár nagyon jól megérti magát a német, angol, vagy new-yorki pénzemberrel. A magyar gróf azonban nem az angolok barátja, hanem az angol életé. Ezt mi nagyon jól tudjuk. Látja, mi az angol faj barátai volnánk. A rendező erőké. Nézzék meg különben, melyik a legnémetellenesebb párt Magyarországon!

– A szociáldemokrata!

– Nem! – ellenkezik a német professzor. – A magyar hungaristák, ők a nacionalizmusuk miatt féltékenyek a mi nacionalistáinkra. Gondolja, hogyha megnyernénk ezt a háborút, akkor kedvünk és erőnk volna még Keletnémet államokat csinálni? Hódítani? Különben is, minél inkább vesztesre áll a háború, annál inkább előtérbe nyomul a párt. Minél inkább közelebb volna a győzelem, annál inkább előtérbe kerülne a Wehrmacht, a német tudós, a művész, a diplomata. Azok az emberek, akiknek Angliában hisznek. Anglia nélkül sem így, sem úgy nem lehet újjáépíteni Európát.

A Taunus felett szállnak az amerikai repülőgépek. Az erdők tele vannak leszórt ónforgáccsal és Frankfurt negyvenöt százaléka már romhalmaz. Nem a német nácizmusra hullanak a bombák. A löszeres vonat robog a sínen. A front áll. A V. 1. lövi Londont. Testvérháború! – mondják szomorúan a németek. A templom itt is rom, és ott is rom lesz, ha nem sikerül kiegyezni, vagy győzni. Európa pusztul el. A kétezeréves kultúra, amelynek talán ezek a végnapjai. A bátrak, a konstruktív emberek itt és amott elesnek a frontokon. A háború fordított kiválasztása érvényesül. A gyávák, a szabotőrök életben maradnak. A kisebb értékű ember, a tömeg elszabadul egyszer. Ez a probléma. Ezért nem tarthat sokáig a háború. A kultúremlerből tömeg lesz. A helyhez kötött családból feloszlott embermassza. Ez a vég!

A professzor egy német költőnőnek az első világháború után írott versét idézi. A címe England. A ballada a német-angol testvérpár beszéde. Egymáshoz szól a két nép, két európai kultúrfaj megrendült szavaival keresi az egyetlen kiutat. Megértés! Béke! Legalább a konstruktív erők között.

„Dann ruft Gott selber vom Dach der Welt
bis zum äussersten Meer
Heute noch einmal der Weisse Mann,
und dann nimmermehr.”

Igen! Ez az utolsó esély. Európa nem látja önmagát, se Pestről, se Párizsból, talán Londonból sem. A bomba, ami lehull nem Hitlert pusztítja, nem a párthelyiséget, Sztálint segíti és a templomot zúzza porba. A párt már itt is maga mellé szólítja a legveszedelmesebb szövetségest: a tömeget. A Rommeleknek fölébe kerekedik a pártfanatikus és dilettáns, aki semmit nem lát abból, ami a hallgató, komoly európeerek, családapák, képzett katonák, mérnökök, családanyák forradalma volt a tömeg fölött – a rendért.

Éjszakánként pedig ezer repülőgép jön a semleges Svájcra keresztül. Európa meghal. Ami hősiesség, szépség, nagyság volt benne, azt a propaganda majd összekeveri a pártharcok, a tömegember és dilettáns bűneivel, baklövéseivel és épp azt gyalázza meg, ami Európa volt benne.

Valahol újra a határ közelében, ukránok ekhós szekerei vonulnak. Végtelen sor. Menekülő nép. Gyerekek, férfiak, asszonyok. Valamikor így jöhettek Kuthen kunjai a Kárpátokon belül lévő Európába a tatárok elől. Az egyre előbb nyomuló bolsevik seregek elől vándorútra kél egy nép. Németországot keresik? Nem. A rendet. Európát. Eljönnek a saját hazájukból, hogy ne legyenek szolgák.

Az új tatárjárás menekültjeinek első hulláma ez. Mit tudsz te erről, gögös Napnyugat, Sztálin szövetségese! Lajta-Brucknál szétlőtt szekerek, véres gyermekek, holttestek fekszenek az országúton. Amerikai repülőgépek géppuskázták a menekülő ukránok oszlopait. A holttestek, véres rongyok között csukaszürke katonák forgolódnak. Mentőautók állnak az úton.

Minket újra várnak az aratásra készülő magyar mezők. Béke. Rend. Fegyelem. Ez is egy darab Európa még.

Hegyeshalomnál az első magyar újság. Súlyos harcok a Kárpátok előterében.

Pesten a József körút sarkán egy csomó ember állja körül az újságárus standot, amelyen a déli lapokat árulják. Most jönnek a bevásárlásból. A csillagos házak lakóinak ilyenkor lehet a vásárcsarnokba menni. Zöltség, hal, friss cseresznye van a cekkerben és hallom, amint az egyik széles vigyorral mondja:

– Nem tart már soká! Jönnek a felszabadítók!

A tatár jön. Az európeerek a tatárt várják. Idehaza vagyunk – Magyarországon!

A ROMÁNOK ÁTALLTAK AZ OROSZOKHOZ

Ha dátum szerint meglehetne állapítani, hogy Magyarország melyik napon veszett el, mindenkinek mást mondana. 1941. április 2., amikor Teleki öngyilkos lett? 1944. március 19., mikor a németek megszállták Magyarországot? 1944. október 15., mikor a kormányzó le akarta tenni a fegyvert?

A történelem alighanem egy más dátumot fog megállapítani: 1944. augusztus 24.

Románia, Bulgária letették a fegyvert. A Sándor palotában órák óta tart a minisztertanács. A portás azt mondja: „A miniszter urak veszekednek. Verik az asztalt”. Végre valaki lejön, az arca halálsápadt és azt mondja:

– Elvesztünk! Két hét múlva itt van az orosz!

A minisztertanács tagjai közé bombaként csapott le a hír, hogy éjszaka a románok átálltak az oroszokhoz. A bukaresti német követ vadászott. Az Abwehr csődöt mondott. A Kárpátok déli hágói pedig védtelenül állanak. S a minisztertanácson nyomban azt mondja a két legpolgárabb miniszter, Reményi-Schneller és Szász Lajos:

– Azonnal be kell nyomulni Dél-Erdélybe! A honvédség szállja meg a déli szorosokat és védjük magunkat addig, amíg Nyugatról beérkezhetnek az angolszászok.

Igen. Most itt van a nagy pszichológiai pillanat. Ezt a kényszerből és kelleetlenül viselt háborút most lehetne átváltoztatni szabadságharcra. Ehhez a németeknek semmi közük. Erdély a miénk, a Kárpátok ezer év óta a magyar védővonal. És a Kárpátokat, ha véges-végig magyar kézben vannak a hágók, meg lehet védeni, még most, az utolsó pillanatokban is. Hiszen – és ezt kevesen tudják – az Árpád vonal a Kárpátalján és a Horthy vonal a visszacsatolt erdélyi részen, a világ legkülönb erődítményrendszere. A Kárpátalján, Vereckén, a Tatárhágó, Körösmező környékén minden ház álcázott bunker. Egész falvak vannak, amelyek csupa acél és betonerődítményt rejtenek. Erdélyi kirándulásaim közben magam is láttam a sziklába vágott erődöket, tankcsapdákat, az útelzárók végtelen sorát. Ha Dél-Erdély és az Ojtózi szoros is magyar kézen van, akkor még a gyengén felszerelt magyar honvédség is megállíthatja az új tatárjárást. Hiszen a Tatárhágót már hetek óta tartja kisbárnaki Farkas Ferenc hadseregcsoportja. Sztálin a legjobb ezredeit és a „felszabadított” ukránokat küldi rohamra. Tizenhatsoros hullámokban. Egyetlen nap alatt ötezer bolsevikit vérzik el néhány magyar gépfegyver előtt.

– Tehát be kell nyomulni Dél-Erdélybe! – mondja Szász Lajos.

Vörös János vezérkari főnök, ez a karrierista áruló, azt mondja nem lehet, mert nem áll rendelkezésre elég fegyveres erő.

– Jöjjenek be a vezérkari előadók! – verik az asztalt a miniszterek.

Pár perc múlva az Észak és Dél-Erdélyi vezérkari előadókra zuhognak a kérdések:

– Milyen román erők állanak Dél-Erdélyben?

– Harminckilenc zászlóalj nehéz fegyverek nélkül.

– Milyen a román csapatok hangulata?

– Lelövdözik a tisztjeiket és egész századok szöknek.

– Milyen magyar erők szükségesek Dél-Erdély megszállásához?

– Elég a kolozsvári, szegedi, sepsiszentgyörgyi helyőrség, az Észak-Erdélyben lévő erők, a határ menti csendőrség és rendőrség.

– Ha megszálljuk az Ojtózi szorost, mennyi ideig lehet tartani a Kárpátokat?

– A háború befejezéséig! – hangzik a válasz.

Most, a mohácsi csata évfordulója előtti napon, itt van a nagy történelmi pillanat. Azok, akik eddig nem akartak harcolni a Donnál, mert messze van, és akik gyűlölettel nézték a német megszállókat, most egy új szabadságküzdelem hangulatában cserélnek meggyőződést. Egy öreg marxista nyomdászunk azt mondja:

– Megint csak önként jelentkezem a frontra. Erdélyért harcolok én is.

Körülbelül ezt mondja mindenki. Az erdélyi induló híg operettmuzsikája most egy új szabadságharc hősi riadójává változhatik.

„Édes Erdély itt vagyunk!
Érted élünk és halunk!”

Valakik azonban azt mondják, hogy Erdélyért nem szabad meghalnunk, nem támadhatjuk meg Romániát, mert ez nem „fair” dolog. Erdélyt elvenni „fair” dolog volt. Visszafoglalni nem fair. Az életünket védeni úgy látszik nem „fair” dolog.

– Ha a románok megtámadnak, akkor majd visszatámadunk! – mondja valami magasabb bölcsesség. – Ha megszállnák Erdélyt, akkor erősebben bombáznák Budapestet.

A felsőházi Magyarország, az öreg csákyások Magyarországa most a budapesti épületeket félti. A birtokok, a nagybirtokok Magyarországa, még mindig abban reménykedik, hogy az életformát meg lehet menteni, a haza elvesztése árán. Ez a Magyarország most pusztul el, és ez a pusztulás végérvényes és tökéletes. Ennek a magyar rendszernek nincs és nem lesz fel-támadása. Megingott önmagában, megingott saját hitében. Vége.

Ha nem szálljuk meg Dél-Erdélyt – veri valaki az asztalt a minisztertanácson, akkor az Ojtózi szoroson betör az orosz. A T34-esek ellenállás nélkül fognak a Alföldön végigrohanni.

Az utcákon már kint van a hatalmas piros-fehér-zöld plakát. Rajta egy kis magyar tank, amely kúszik fel az erdélyi hegyekre. S alatta ott van a vérző ország csatariadója.

– Fel a Kárpátokra!

Itt a minisztertanácson azonban azt mondja a külügyi előadó, hogy „legfelsőbb helyen” rejtélyes üzenetet kaptak. Az üzenet valahonnan Nyugatról jött. Magyarország ne védje meg Dél-Erdélyt. Magyarországot később meg fogják jutalmazni. Igaz ez az üzenet? Vagy csak kitalálta valaki? Vörös János azt mondja, hogy a Kárpátok védelmére nincs erőnk. A pécsi páncélos hadtest viszont itt cirkál Budapesten. Azt mondják: német puccs ellen védi a Várat. Az életformát. Ki védi Erdélyt?

– A németek egyetlen rendőrezreddel tartják a brassói repülőteret.

– Miért ne küldhetnénk a segítségükre egy sepsiszentgyörgyi magyar zászlóaljat? – kérdi Szász Lajos.

Az életforma képviselői azt mondják, hogy mindez nem „fair”.

Rejtély, valami iszonyatos és kísérteties rejtély ez. Új Mohács és új Zápolyák. Várjuk meg lábhoz tett fegyverrel, amíg elgázol az új Szolimán. Hiszen a Kárpátokon belül még nincs egyetlen orosz sem. A muszkák még legalább ötszáz kilométerre vannak az Ojtózi szorostól. Hát most kívánják tőlünk, hogy áldozzuk fel magunkat és dobjuk oda egy ezeréves országot?

Csak azért, mert nem akarunk unfairek lenni. Dehát ez a Kárpát nemcsak magyar védelmi vonal, hanem európai is. Az a magyar honvéd, aki meghal nemcsak a maga ezeréves földjét védi, hanem talán az egész Európát, a Földközi tengeri angol flottabázist és talán a Rajna keleti partját. Ha mi kitartunk, akkor egy év múlva nem lesz Ausztriában orosz zóna.

A szabad Magyarország és az osztatlan szabad Európa hal meg itt ma egy észvesztő rejtélyért. Ojtóznál nem a németeket védnénk. Ojtóznál nem fog harcolni egyetlen angolszász katona sem. Az angolszászok még valahol Párizsnál küzdik előre magukat és nekik az volna az érdekük, talán a világ érdeke is, hogy ne Keletről omolják össze Németország, hanem Nyugat felől és Európának minél nagyobb darabja kerüljön a kultúrnépek megszállása alá.

Itt van a nagy pillanat, amikor megmenekülhetünk, amikor újra szolgálatot tehetünk a nyugati világnak és most azt mondja a minisztertanácson elhangzó parancs:

– Dél-Erdélybe nem nyomulunk be.

Feláldoznánk magunkat Nyugatért és Nyugat megtiltja az áldozatot. Akik meg akarták védeni, akik itt most kétségbeesett elkeseredéssel verik az asztalt – azokat épp e minisztertanács miatt végzik ki majd, mint háborús bűnösöket.

– Elvesztünk! – mondja egy sápadt arcú katona, aki szinte tébolyodottan jön le a minisztertanácsról. Magyarország veszett el s talán egy darab Európa veszett el.

A Sándor palota falán ott a plakát:

„Fel a Kárpátokra!”

De a valóságban már más van a plakátokon. Már ott van Erdély, a civilruhás öreg székek, a határőrök, akiket legázolnak Sztálin tankjai, melyek akadály nélkül jönnek be az Ojtózi szoroson. Ott látni már a meggyalázott nagyszalontai nőket, a falhoz vágott magyar csecsemőket. Ott van már a jövő: az Alföldön keresztül özönlő orosz páncéloscsorda. Ott van a honvédség, amely mikor a románok mégis megtámadnak, az utolsó fergeteges rohammal elfoglalják Aradot. Ott a tatárhágói csoport, amelyet csak október közepén hátulról tudnak kifordítani, felgöngyölíteni az oroszok, bizonyosságul annak, hogy a Kárpátokat időtlen időig tudtuk volna tartani.

„Fel a Kárpátokra!” és valami üzenet, valami láthatatlan kéz lefogta most a magyarság kezét.

– Elvesztünk! – mondja a minisztertanács résztvevője, aki ott hal meg majd a kivégző oszlophoz kötve.

De valahol egy külügyminisztérium irattárában meg lesz még valahol az a chiffre jelekkel írott üzenet, amely úgy szólt, hogy Magyarország ne védje magát, mert az igazát meg fogják védeni mások. Sztálinnal szemben is. Igen valahol van egy váltó, egy ígéret. Talán éppen ott az Atlanti Charta szomszédságában. Dátuma: 1944. augusztus 24. Valahol megvan. Washingtonban, vagy a Downing Streeten. A világ lelkiismeretében. És talán ezt a címet írták rá: Szabad Magyarország!

1944. OKTÓBER 15.

Vasárnap délelőtt. Kedves régi barát jön hozzánk a feleségével. Kissé titokzatosak. Véletlenül jöttek. Az asszonyok kimennek a konyhába s a jóbarát, akivel együtt töltöttük gyerekkorunkat, hirtelen a politikára fordítja a szót.

– Nézd, a kommunista földalatti mozgalom halálra ítélt. Nem okos dolog itthon tartózkodnod. Jobb, ha vidékre mégy! – tanácsolja. Az ebédlőben szól a rádió, de mi nem figyelünk rá. Inkább a barátot hallgatom, aki óvatos formában példálózni kezd.

– Ki tudja, meddig marad helyén a kormányzó. Azt beszélik le akarják tenni a fegyvert. Lehet, hogy abban a pillanatban letartóztatják az egész jobboldalt.

Ebben a pillanatban felcsapódik az ajtó. A konyhából a két asszony rohan be:

– A kormányzó hadparancsát közvetíti a rádió.

Egy remegő hang máris olvasni kezdi:

– Magyarország leteszi a fegyvert!

Napok óta sejteni lehetett, hogy valami készül. Ilyen gyors döntésre azonban nem számított senki. Néhány nappal ezelőtt a képviselők nemzeti szövetsége Lakatos miniszterelnöknél járt, megkérdezte tőle. Igaz-e, hogy a kormányzó legnagyobb titokban megadásról tárgyal? Igaz-e, hogy le akarja tenni a fegyvert az oroszok előtt? Igaz-e, hogy ezerháromszáz politikus, szellemi ember letartóztatására listák készültek. Lakatos Géza azt felelte: mindez nem igaz, és most a rádió azt mondja: mégis igaz! Az utcákon izgatott emberek csoportosulnak. Pesti kisemberek, a józsefvárosi sörözők, házmesterek, lakók. Nem viselnek zöld inget. Egyszerű polgárok, kisemberek. Mégis egyértelműen kiáltják:

– Lehetetlen! Vesszenek az árulók!

A nemzet, a névtelen, közvetlen közelből fenyegetett nép úgy látszik nem akarja a becsstelen halált. Az utcán piros-fehér-zöld karszalagos nemzetőrök, a Lakatosék által életre hívott megadási gárda tagjai sietnek ismeretlen célok felé. A német csendőrség, a Hotel Wien előtt gépfegyvereket rak ki az utcára. Ugyanekkor egy zöldinges fiatalember siet felém:

– No most kinyírjuk őket! – kiáltja. – A sárgacsillagos házakból egyszerre tízezrek özönlenek az utcára. Győztünk!

Magyarország elveszett, tehát ők győztek! A körúton egy csomó fegyveres fiatalember siet gyalogszerrel és egy másik kiáltás hangzik:

– A hatalmat akarjuk!

A hungaristák! Most úgy érezzük, hogy lényegében nekik volt igazuk. A forma, a módszer elválasztottak tőlük nagyon sok jó magyart. A felvidéki válság idején ők képviselték a maximumot. Képviselték a nemzet kritikáját. Viszont a Felvidékért tüntető tömegük nagyon kétes elemekből állt. A szentek és hősök mellett ott menetelt a csöcselék. Nem volt felemelő és megnyugtató látvány. Mikor ezt megírtuk a Függetlenségben, Hubay Kálmán azzal válaszolt a Magyarság hasábjain:

– Tessék tudomásul venni, mi nem Nemzeti Kaszinót szervezünk, hanem mozgalmat.

Hubay Kálmán tiszta ember volt. Jó magyar. Kitűnő szerkesztő. Sérelmet szenvedett ember volt és azonfelül az a magyar típus, amely nem szenved a jogtalanságot, hanem visszaüt, még

ha az életébe kerül is. Mikor egy cikke miatt elbocsátottak a Függetlenségtől, mert a cikk nem tetszett Darányi Kálmánnak, felállt az asztaltól és azt mondta:

– Most megmutatom nekik!

Ha 1848-ban élünk, ő is ott ül a Pilvaxban és szabadsághős lett volna, így a szélsőjobb oldalra ment. Szálasi Ferenc a Csillagbörtönben ült és a mozgalmat ezalatt Hubay Kálmán dinamikája sodorta előre.

A mozgalom most itt masíroz az utcán. Tragikus órán, végzetes pillanatban fogja kezébe kapni a hatalmat. Akkor, amikor a hatalomból már csak az ódium, a teher juthat neki. Mégis, most mikor a falakon felvirul a plakát: „Sztálin, vagy Szálasi?” – akkor a nemzet azt mondja:

– Nincs más menekvés!

És mi, akik tíz, húsz, huszonöt évig álltunk egy másik zászló alatt, megroskadunk a tragédia, a kiábrándulás súlyától. Mindent lehetett volna! Semlegesen az öngyilkosságba rohanni, meghalni az angolszász illúzióért, százszázalékban odaállani a német oldalra. Mindent, de mindent megtehetett volna „a szegedi Magyarország”. Egyetlen egyet nem tehetett. Hogy Sztálin előtt lerakja a fegyvert.

Mikor augusztus 25-én a Lakatos-kormány jött, mindenki azt mondta: Lakatos katona, tehát mégis csak harcolni fogunk. Hiszen a tatár már döngeti a Kárpátok kapuit. A Lakatos-kormányban azonban ott ültek a régi Tisza párti öregek, jogászok, reakciós aggok és kúriai tanácselnökök. Tehát mégis csak megadjuk magunkat. Augusztus 25-től október 15-ig mindössze hat hét telt el. A bizonytalanság nagyobb volt, mint valaha. A kétértelműség még annál is nagyobb. Az orosz már betört a védtelenül hagyott erdélyi hágókon, mire mégis csak megtámadtuk Romániát.

Huszonnégy órára visszafoglaltuk Aradot, aztán elvesztettük Kolozsvárt, Nagyváradot, Debrecen. Menekülők hada érkezett Erdély felől. De most legalább a köd egy része eloszlik. Akik azt mondták, hogy az „orosz is ember”, most a saját fülükkel hallják.

– Nyakunkon a tatár!

– Meggyalázták a lányom, az asszonyom!

– De hát akkor miért nem védjük magunkat! – ordít fel a maradék nemzet.

A régi Magyarország, fáradtan mondja: későn van. S a mozgalom, amely most a Keleti Arcvonal bajtársaival egyesülve rohan az utcákon azt kiáltja:

– Védjük meg Magyarországot!

A Tatárhágó még áll. Debrecen környékén még tombol az óriási páncélos csata. Guderian vezérezredes vezetésével több ezer német és orosz páncélos, irtózatos karusszelje rohan végig a Hortobágyon, az összelőtt, eleső, újra felszabadított városokon s ebben a tűzorkánban most ég hamuvá a nyugati illúzió utolsó foszlánya. Majd napok múlva megtudjuk, hogy a nyugati hatalmak az oroszokhoz utasították a kormányzó kiküldötteit. Moszkva október 16-án reggelre várta a választ. A feltételek között szerepel, hatszázezer magyar, az élő jóvátétel kiszolgáltatása. Nem! Ebbe nem mehet bele a „szegedi Magyarország”. Ezt az egyetlen feltételt nem teljesíthetjük.

– És most mégis! Magyarország leteszi a fegyvert. Dél előtt ifjú Horthy Miklós Lukács Béla lakásán fogadta Tito kiküldötteit.

– Mi a Gestapótól vagyunk! – mondják hirtelen a Tito kiküldöttek.

Skorzeny Ottó jön. Lövöldözés. Ifj. Horthy Miklóst egy szőnyegbe csavarva elviszik. A Várban koronatanács. Lakatos Géza nem írja alá a kormányzó hadparancsát. Mindegy! Vigyék ellenjegyzés nélkül a Stúdióba. Olvassák fel. A speaker, háta mögött revolveres katonákkal, olvas. A hangja remeg. Magyarország lelke is remeg. A frontokról jönnek vissza a katonák. Nem! Ezt nem tehetjük soha.

Délután három óra tájban, a Szentkirályi utcán sietek végig. Egyik ablakból hangszóró üvölti Vörös János hadparancsát. A kormányzói hadparancsnak nem kell engedelmeskedni. Egy fél óra múlva vad lövöldözés.

– A németek lövik a Rádiót.

A németek elfoglalták a Stúdiót. Bedobtak egy kézigránátot és a harcnak vége. Most már percről percre hangzik a Vörös János-féle hadparancs. Dálnoki Miklós Béla vezérezredes a hadipénztárral átment az oroszokhoz. Az utcán tankok, német „királytigrisek” vonulnak, magyar motorosok állnak a Rákóczi úton végig. Kinek fog engedelmeskedni a honvédség? Kinek a nemzet?

S akik október 15-ét végigéltük a tűzből, zavarból, káoszból egy tanulságot viszünk majd magunkkal. Egy politikai rendszer, kormányzati forma, akkor pusztul el, mikor már senki sem akad, aki meghaljon érte. A kállai-kettősnek ez a vége. Nincs Magyarországon egyetlen ember, egyetlen kegyelmes titkos tanácsos és egyetlen árva közbaka se, aki meghaljon a megadási parancs teljesítéséért.

A rendszer, – ezt mi látjuk legjobban, akik hozzá tartoztunk – elpusztult. Vége. Nincs tovább! Belülről ingott meg. A lelkekben halt meg. Megölte az illúziókergetés. A nemzetnek nincsenek már illúziói és azt mondja:

– Harc! Becsületes halál!

Felhívom a miniszterelnökségi palotát, ahol egy rokonom teljesít szolgálatot. A felesége jelentkezik.

– Mi történt? Mi újság? – Síró női hang feleli:

– Nem mondhatom meg. Rettenetes dolog.

Utólag tudjuk meg, hogy ezekben a pillanatokban mond le a kormányzó. A Várudvaron német páncélosok állanak. Állítólag a testőrség parancsot kapott, hogy védje a téglákkal eltorlaszolt Szarvaskaput. A Királytigrisek belőnek a téglahalmazba. Géppisztolyos SS-ek írtatták alá a kormányzóval a lemondási okmányt, vagy ő maga írta alá a lépcsőházban s dobta oda Veesenmeyernek? Talán nem is ez a lényeg. A nemzet mond le a rendszerről, amikor egy tagja sem akar meghalni érte.

A rendszert az erdélyi politika rendítette meg. A kormányzó végzete magyar végzet. A Nyugatban bízott és Nyugat Kelethez küldte. Hitler „szövetségese” volt és most Hitler fogatja el. A rendszer felett egy régi prófécia mondja a gyászbeszédet. Gömbös Gyula szól a túlvilágról:

– Mi mindent csak félig csináltunk!

A rendszer félig a Hitler szövetségese volt, félig az angoloké, félig a németek barátja, félig az oroszok ellensége, félig reformer, félig konzervatív, félig „feudális”, félig szocialista, félig tekintélyállam, félig demokrácia, félig liberális, félig nacionalista, egészen magyar, de félig keresztény.

Este nyolc óra tájban kinyitjuk a rádiót, amely hirtelen friss indulókat kezd játszani. Aztán egy izgatott hang mondja:

– Beregffy vezérezredes jöjjön Budapestre!

Beregffy? Ki lehet ez?

Utána újra indulók. Egyszer csak felharsan a betiltott muzsika, a hungarista induló:

„Riadó hangzik, testvér, hallod-e?

Sorakozó! Sorakozó!”

Kint valahonnan ágyúdörgés hallatszik. Majd a speaker mondja:

– Szálasi Ferenc hadparancsát közvetítjük!

EGY VÁROS BÚCSÚZIK

A falakon plakát: mindenki tartozik bevonulni 45 éves korig. Másnap új plakát: a bevonulás elmarad. Néhány nap múlva újra plakát. A főváros férfilakossága köteles elhagyni Budapestet. Negyvennyolc óra múlva plakát: vissza az egész! Soroksárról az orosz ágyúk belőnek a Ludovika elé. A Gellért szálló elé ebéd közben ledobnak egy orosz repülőbombát. A város tele van menekülőkkel. A városon át ijesztő torzonborz alakokat kísérnek. Ázsia népszemete, a géppisztollyal ellátott barbár itt menetel hadifogolyként a körúton. A suttogó propaganda azt mondja: ezek partizánok. Budapestre elitcsapatok jönnek. A háztetőkről ismeretlen tettesek lövöldöznek.

Az új uralom rossz előjelek között indul.

Egységes, határozott vezetést várt a magyarság és most kétségtelen kapkodás folyik. De vajon melyik kormány, melyik hadseregpáncsnokság tudna ilyen viszonyok között rendet teremteni?

A régiek azt mondják az újakra: Hja, persze dilettánsok! Odaengedték-e azonban valaha őket, ahol megtanulhatták volna a kormányzás művészetét, a tisztább, európaibb hangot? Hiszen az állástalan diplomásnak azt mondta a Goldberger Magyarország, mikor Hóman Bálint be akarta őket telepíteni a gyárakba, bankokba:

– Itt a pénze fiatalember. Fogja a nyolcvan pengőjét és menjen. Ne lássuk itt a nemzetgazdaság szent és titokzatos sekrestyéjében, ahol mi csinálunk numerus clausust – a magyarok ellen.

Sokan azt mondják, hogy az újakkal baj lesz, mert fanatikusok. Persze, hogy azok! Egy rendőri fanatizmus, a Hetényi Sombor-féle politikai osztály pofozta és gumibotozta őket fanatikusokká. Csak gumibotokat kaptak a tegnapi Magyarországtól, amelynek egyetlen komoly szégyene volt, és ezt Sombor Schweinitzernak hívták.

Hogy vannak közöttük, akik egy párturalom nyers kiváltságának tekintik a hatalom kötelességét? De vajon van-e most idő arra, hogy valaki félreállítsa a Röhmöket? A forradalmakat, rendszerváltozásokat sehol a világon nem csinálták kaszinótagok.

És egyszer majd mondani fogják azt is, hogy akadtak köztük olyanok, akik bevérezték a kezüket. Igaz. De a vezetők legalább most megpróbálnak ezek ellen harcolni. Annyival is inkább, mert kiderült, hogy a Sombor-féle rendőri bölcsesség egész sereg nyilvántartott kommunistát épített be a mozgalomba. Ezek a lehangosabbak és legveszélyesebbek.

Azonban látjuk-e végre a másik oldalt is? Azt a nyolcvan-százezer főnyi 17–18 éves fiatalembert, akik a nélkül, hogy a hungarista mozgalom tagjai lettek volna, vagy akár csak egy pillanatra is szimpatizáltak volna velük, most beállanak a Hunyadi páncélgránátos hadosztályba, a Görgey Arthur divízióba. Ez a forradalom! A fiatal Magyarország, az egyenes gerinc, nem alkuvó becsület népszavazása az apák ellen. Ez a halál küszöbén a nemzet vallomása. Azt mondja: ezt kellett volna csinálni! Az első naptól kezdve! Nem elnyomni az anti-bolsevista harcra kész energiákat, hanem felszabadítani őket a küzdelemre és a védelemre.

Most aztán itt vannak az „átvételők”, a múlt maradékai, akik egy csodálatos hisztériával akarják a nemzeti összeomlásból és kötelességteljesítésből kivonni saját bőrüket. A szerkesztőségekben, október 16-án reggel többen előveszik a nyilaskeresztes párt tagsági igazolványát. A másik zsebükben a kommunista, vagy szociáldemokrata pártigazolványa van. A gerinctelen, elvtelen újságíró, a sodródó intellektüel úgy látszik kikapcsolhatatlan veszélyességi tényező

minden változásban. Vannak, akik Budára akarnak költözni, mert Budán nem lesz ostrom. Az orosz tiszteli a nemzeti történelem emlékeit. A budai átvészelők, nagyjából jólsituált kapitalisták viszont Pestre jönnek, mert ott hamarabb találkozhatnak a bolsevik felszabadítókkal.

Eközben a Népszínház utca sarkán, a Simplon kávéház előtt apró magyar páncélos áll. Katonák, motoros járőrök, hungarista-karszalagos emberek.

A Népszínház utca háztetőiről ismeretlen tettesek lövöldöznek a békés utcai járókelőkre. Nem a németekre. A magyar civilekre. A páncélosból olykor visszalőnek. Szabályos ostrom. Végül lehoznak három fegyveres fiatalembert. Szökött munkaszolgálatosok. Ha most megbüntetik őket, azt mondják majd: tömegmészárlás! – És felakasztják majd a rendőröket.

A József utcában is lönek. Egy romház tetejéről leszedik a partizánokat. Mit csinálnának velük, ha Amerikában lövöldöznének egy ostromra készülő város polgáira?

Pontosan ugyanazok csinálják ezt, akik október 15-én délután két órakor Sztálint éltetve vonultak ki az utcára. A Lakatos-féle megadási gárda fegyverei hozzájuk kerültek és most a civilekre lövöldöznek velük, így akarják előre megfélemlíteni a halálba induló várost.

Az új rendszer azonban egy tekintetben kétségtelenül messzebb lát a réginél. A rendelkezésre álló minden erővel folytatja Budapest polgári kiürítését. Nyugatra települnek a gyárak, a fontosabb hivatalok, minisztériumok. Egész hatalmas üzemeket szerelnek le és szállítanak a Dunántúl, Németország felé. Sopronban székel majd az országgyűlés és Kőszegen a miniszterelnökség...

Itt aztán újra kitör a suttogó propaganda:

– Aki elmegy Budapestről, az soha többé nem térhet vissza. Aki magára hagyja a várost, hazaáruló. Elvégre az orosz is ember.

Valami csodálatos pszichózis folytán épp azok maradnak itt, akik semmi esetre sem lehetnek kedvesek a bolsevisták előtt. Százak és százak ülnek majd börtönbe egykor, mert elhitték, hogy a bolsevizmus megváltozott és hogy a pesti üldözöttek a nemzet hű fiai.

Egy város meghal. Egy város búcsúzik. Soha sem ismerünk már rád többé, gondtalan, virágos, cigányos, vicces, léha Budapest! (A Margithíd, egy szerencsétlen véletlen folytán november 4-én felrobbant.) A Dunában fognak heverni büszke hídjaid és holttesteket temetnek majd a parkjaidba, ahol eddig csak a kannák virágoztak izzó vörösen. Meg fogsz halni mosolygós, szerelmeskedő, orgonailatos város, de majd egyszer, nagyon sokára, mikor eljön a feltámadás, csak az erényeid fognak feltámadni és a bűneid nem.

Vajon nem jobb volna-e meghalni és ide temetkezni a romjaid alá?

A parancs azonban azt mondja, hogy menni kötelesség. Onnan a maradék országból, a német birodalomból fog majd szerveződni az új hadsereg, új ország. Onnan indul meg a nagy offenzíva, amely ezeket a szakállas partizánokat, az ázsiai szifilisz hordozóit kiszorítja a Kárpátok mögé.

Van-e még erre remény? Vagy minden álom, fantazmagória, valószínűtlenség lett már itt a légibombák zuhogása, a partizánok lövöldözése, az átvészelők és rettenthetetlenek harcában. Mire lehet még számítani?

– A németek bevetik a titkos fegyvereket!

Valahányszor a háború rosszul áll, úgy merül fel a titkos fegyverekről szóló hír, mint az utolsó lapís refugii. Néha azt kell hinni, hogy az egész nem más mint egy óriási blöff, egy hihetetlen

méretű propaganda fogás, amely arra irányul, hogy a katonákban és a civil lakosságban tartsa a lelket. Máskor viszont képtelenség nem hinni, hogy vannak. A V1, a V2 után még kilenc új fegyvernek kell lennie. Magasállású katonák, a kormány bizalmi emberei, civilek, akik Németországban jártak egytől egyig megesküdnék rá, – négy szemközt is – hogy látták ezeknek az új fegyvereknek a gyárait. Napok alatt fogják eldönteni a háborút.

Valaki esküszik rá, hogy Bécs fölött már látta az új rakétamotoros gépeket.

– Csalás! Hazugság! – mondja a másik.

Félévvel később majd Németországban fogunk találkozni velük, amint a friesheimi erdőben éppen felrobbantják őket a visszavonuló német csapatok. Voltak és vannak-e titkos fegyverek? S az összeomlás, a fegyverletétel hajnalán halljuk majd a BBC magyar adásában azt, amiről azóta sem beszélnek a nyugatiak:

Ezt a háborút az utolsó öt percben nyertük meg, – mondja a londoni híradás. – A németeknek készen állottak azok a fegyverei, amelyekkel lelőhettek volna minden repülőgépet és azok is, amelyekkel lőhették volna New Yorkot.

A második világháború legnagyobb és legizgalmasabb titka a titkos fegyverek problémája. Vannak-e egyáltalán és ha vannak, elkészülnek-e idejére? Hiszen most már világos, hogy az utolsó öt percért folyik a versenyfutás és talán azoknak van igazuk, akik Magyarországot meg akarják tartani erre az öt percre és az azután következő évszázadokra is.

„KORMÁNYZÓI KÉZIRAT ÉRKEZETT”

Éjszaka két óra tájban hirtelen megszólalnak a Citadella légelhárító ütegei. Mi ez? Légiriadó, zavaró repülés? A sziréna nem szólt, az udvaron nem kolompoltak. Akkor miért ágyúznak? Kimegyek a sötét utcára, amelyen egy lélek sem látható. A Baross utcán azonban égnak a villanyok, jár a villamos, ágyúk, szekerek vonulnak végtelen sorokban. A villamoskocsikban fegyveres honvédek, sebesültek ülnek. Az újságárus azt mondja, hogy ezek a frontról jönnek. Visszavonulók. De hát hol van most a front? Soroksáron!

A Baross kávéház előtt szürke taxi áll. Benne a sofőr cigarettázik.

– Miért ágyúznak? – kérdezem tőle.

– Az oroszok Soroksáron vannak. Délre itt lehetnek! – mondja olyan közömbösen, mintha a világon semmi köze nem volna az egész üggyhöz.

A hír lehet igaz is, nem is. De ha nem igaz, miért lőnek a Citadella ütegei? Reggel meg fogjuk látni. A tisztelt Ház reggel választja meg az új államfőt.

Mikor kimegyek a körútra, a Népszínház utca sarkán sóspercet árul egy ember. Közben egy német ezred vonul végig a körúton. Ceglédre jöttek vonaton. Ceglédet kiürítették. Most Soroksáron fognak harcolni. Németek! Akárhonnan jönnek mindig frissek, simára borotváltak és mindig tudnak mosolyogni.

Egyébként kiderül, hogy az orosz az ejtőernyős hadosztály állította meg. Ha ezek az elszánt fiúk nincsenek, akkor már a körúton vannak Sztálin páncélosai. Mindezt azonban már a Ház folyosóin mondják, ahol teljes nyugalom uralkodik. „Előreszaladt ék” – mondják a szakértők. Nem lesz semmi baj. Ez már újból a másik pszichózis. Minket szeret a magyarok istene, nekünk nem lehet semmi bajunk. Az orosz nem állt meg a Kárpátoknál, de megáll Soroksáron, ez egész bizonyos.

Azért mégis úgy érezzük, hogy ez az ünnepélyes ülés, talán utolsó búcsú a tisztelt Háztól. Klub és folyosó! Mikszáth, véderővita és most Soroksáron az orosz. A padok közt Tisza alakja rémlik, amint egy másik világháború messzijéből mondja: „Ezt a háborút elvesztettük!” És ezt is elvesztettük? Trianon gyásza borong az üléstermen és zokogásba fült Himnusz énekelnek a képviselők. Aztán Csákyt hallom, amint az ülésteremben felcsattan a hűvös diplomatahang. Versaillest elfoglalták.

„És ezeket a fegyvereket, amelyek ma Európában dörögnek Versaillesben és Trianonban töltötték meg”.

Óh tisztelt Ház! – most fel kellene állani valakinek és elmondani, hogy e kupolák alatt szakadt meg a magyar lélek. Mikor mindig csak a félmegoldásokig merészkedtünk, mikor mindig félkézzel csináltunk békét, háborút, szociális reformot, amikor minden csak kompromisszum volt. Gömbös Gyula alakja ragyog egy pillanatra a gótikus ívek alatt. A Dunán szállnak a fekete varjak, a halált vijjogó sirályok. Hogy is jövendölte 1918 októberében; „Egy államférfi vagy csináljon háborút, de akkor tegye azt egész szívvel lélekkel, vagy ne csináljon semmit”. Egyfelől harctérre küldeni az embereket, másfelől békét prédikálni a bársonyszékből, nem lehet. Itt bukott el a magyarság harca. Itt szakadt ketté a lélek. Merjünk magyarok lenni! És nem mertünk magyarok lenni! Hiába ajánlotta Teleki.

Se háború, se béke. Se semlegesség, se harc! És most Soroksáron az orosz.

A parlamenti büfét és trafikot kinyitották. Ez a legfontosabb kérdés. Sztálin befutott ékje Soroksáron állomásozik és itt a parlamenti büfében még van francia konyak, Porter sör, száraz kolbász, tepertős pogácsa. A trafikban pedig Symphoniát, Virginiát, Memphiszt kapnak a képviselő urak. A rendszerváltozás csak annyiban észlelhető, hogy a régebbiek, a kormánypárt tagjai most előre tesséklik a fiatalokat, akik csizmában, zöld ingben, egyenruhában jöttek el. – Parancsolj, kérlek alássan! – mondja az egyik idős honatya a fiatal államtitkárnak. – Most ti vagytok hatalmon.

– Szó sincs róla! – kérlek. – Te vagy az idősebb kegyelmes uram!

A nemzeti egység tehát alakul. Legalább is itt a trafikosztásnál. Különböző az orosz Soroksáron van. A bíborszőnyeges folyosókon hirtelen megszólalnak a csengők.

– Az ülést megnyitom! – mondja Tasnádi Nagy András.

Pillanatnyi csend. A baloldal sorai üresek. Egyik vitéz honatya, a régi kormányzó pártból a karzaton helyezkedett el, mint megfigyelő. Ez a múlt. Ez a lélekhasadás. Ha fordul a kocka, mégis jelen voltam, kérlek alássan. Ha pedig másként fordul, akkor én részt se vettem az ülésen, csak a karzatról néztem.

S most újra halljuk Tasnádi Nagy András hangját.

– Jelentem a tisztelt Háznak, hogy kormányzói kézirat érkezett.

A teremben szinte érezzük, hogy befütyül a burána szele. Jeges csend. Némáság, óh régen, még csak egy hónappal ezelőtt is, mi volt itt, ha ugyanezt jelentette Tasnádi Nagy András.

– Kormányzói kézirat érkezett! Hogy pattant talpra a többség! Kigyúltak az arcok, véresre tapsolódtak a tenyerek. Marci bácsit szinte le kellett fogni, hogy az emelvényre ne rohanjon a lelkesedéstől. Régen mindenki úgy érezte ilyenkor, hogy az Isten az ő kezébe adta a tárogatót és lelkesedésében most fel kell kiáltson a halottakat. Most a voronyezsi szél hidege szorítja össze a szíveket. Óh, aki elmentél, Nagyúr, most szeretném ha látnád tegnapi szolgálodat. Milyen némák az ajkak, milyen hidegen fegyelmezettek a tegnapi lelkesedők. Nincs, aki már éljentsen kiáltson nevedre.

Ez a borzalmas, hogy egyetlen egy sincs! Pedig ez a huszonöt év mégis csak egy negyed magyar század volt. Szeged. Sasföld katonák. Ellenforradalom. A szabadtéri Fővezér, a kommunisták által legázolt Budapesten. Hiszen a kép még itt van. Itt van a falon a freskó. Emlékeztet, vádol, figyelmeztet, és előttünk életnagyságban itt vannak azok is, akik talán ezen a freskón modellezt állottak, akik ezt a huszonöt esztendő végéig csinálták, hibáival, dicsőségével, szépségével és tévedéseivel együtt. Itt vagyunk mind, mind, akik láttuk, akik veled mentünk, akik hittünk és lelkesedtünk. Sírtunk Trianonban, sírtunk, mikor a fehér lipicai paripa bevágott Komárom, Kassa, Nagyváradi főterére. Hol szakadtunk el, hol szakadt meg a lélek?

Egyszer majd jönnek a történetírók, a tudósok, akiknek nem fojtogatja torkát a sírás. Majd ők hűvösen, tárgyilagosan elmondják: „mindenki bűnös volt és senki sem”. Majd tanúságot tesznek az unokáknak, hogy nem a Horthy Miklós, nem a Szálasi Ferenc, nem a Hitlerpártiak és Hitler ellenesek tragédiájának zárójelenete ez. Magyar végzet. Nem tudtunk választani. Nem tudtunk hova állni. A Nyugat magunkra hagyott. A Kelet ellen harcoltunk és a Nyugat dobta ránk a bombákat. Nem mi hagytunk el téged, huszonöt magyar esztendő. Európa hagyott el minket. És Európa hagyta el ezeket a fiatalokat is, akik most azt mondják, hogy elhagyottan is harcolni kell Európáért. Az ördöggel, a halállal. Hiszen Soroksáron van az orosz. Úgy látják, hogy soha, soha nem lett volna szabad elhangzania annak a fegyverszüneti parancsnak. A bolsevik pestis előtt nem lehet letenni a fegyvert. Csak meghalni lehet. Hátha nekik van igazuk?

Ami ma örültségnek látszik, holnap talán ragyogó történelmi tett lesz. A pesti hidak alatt már ott az akna. Ma azt mondják, gazság, öt, tíz év múlva, talán egy emléktábla lesz a hídon: Itt állította meg Ázsiát a magyar katona!

A jegyző már olvassa a kormányzói kéziratot. Az elnök már hirdeti az eredményt. A képviselőház egyhangúlag Nemzetvezetővé választotta...

Most már felviharzik az éljen. Kint szól a légiriadó. Az orosz Soroksáron áll. A Várból kerékpáros csendőrök rohannak a front felé. És a lelkeket megint elkapja valami vak remény. Hátha most? Az utolsó pillanatban? Az utolsó ütközetben? Vagy majd csak a hontalanságban, a bitófán, vagy a Vár és a Parlament romjai alatt?

Mi az igazság? Mi a jövő? Bizánc sorsa ez? Bizáncé, amely nem akart harcolni s ahol már csak az idegen zsoldos tudta kiáltani: Minden nemzet akkor hal meg, mikor megásta a maga sírját. Vagy valami más ez? A feltámadás kezdete? Vagy sokkal inkább a mártíromságé? Mert a bitófák alatt már nem lesz meghasadt lélek, kétértelműség.

„FELSZABADÍTÓK”

Gyula bácsi, egy öreg dunántúli polgár ma azt mondta: Minek harcolni? Elvégre az orosz is ember. Szinte már magunk sem hiszünk az érzékszerveinknek. Ha az oroszok rémtetteiről érkezik hír, azt mondják: „német propaganda”. Az ország ebben a babonába pusztult bele és ezen fog elveszni a maradéka is. A nyugati gondolkodású ember külön módon reagál az oroszok rémtetteinek hírére: „Ami hihetetlen az nem is igaz”.

Most azonban azt jelentik, hogy a körülzárt Budapest felmentésére indított offenzíva részben eredményes volt. Mert Székesfehérvár, Lepsény, Enying újra szabad. Gyerünk hát nézzük meg mi az igazság. Újság már nincs, rádió alig. Az újságíró legfeljebb a honvédtudósító század bulletinjei, vagy a négy-ötezer példányos vidéki lapokká zsugorodott Függetlenség, Új Magyarország számára ír. Menjünk, bár a behavazott utakon minduntalan elakadnak az autók. Hó, rengeteg hó esett három napon át, és a hóba belefúl a Pest felmentésére indított offenzíva is.

A Dunántúl a világ legkülönösebb arcvonala. Tihanynál a mólón behavazott kerti ernyők alatt ülnek a német és magyar őrszemek. Az orosz aknát lő Tihanyra, de a villák előtt nyugodtan sepergeti a havat egy öreg pesti bíró. Siófok nyugati felében oroszok ülnek, a Sió csatornán innen magyarok. Lepsény táján előre küzdi magát egy halálraszánt magyar hadseregcsoport.

Mikor berobogunk Lepsénybe, valami halálos levertség fogad. Az emberek olyanok, mint az eldorongolt kutyák. Itt nem a háború járt, hanem Ázsia. A mongol volt itt. A tungid terror. Pedig orosz elit katonák voltak. A Sztálin gárda tagjai. Éjszaka kinyitották a templomot, az Oltáriszentséget kivették a szentségtartóból.

– Láss a Krisztusotok! – ordították a „felszabadítók”. Aztán ott a templom kövén gyalázták meg Lepsény asszonyait és leányait. Aki ellenállt, agyonlőtték. Köztük egy 65 éves asszonyt is. „Ázsia” – borzong meg az egyik pap.

Vajon tudják-e a nyugati rádiók, amelyek felszabadításról beszélnek, hogy mi történik a halálba hulló Magyarországon? Ázsia! És ezt nem érti senki. Mikor megindult a magyar-német támadás, az egyik falu lakosságát árokásásra rendelték ki az oroszok. A fagyos földben nem ment a munka. Az oroszok azonban hihetetlen gyorsasággal megásták a lövészteknőket. Különleges kiképzést kapnak erre. Az orosz gyakorlótéren felállítják a legénységet és szemben velük a géppuskát. „Ásni!” – adja ki a parancsot a tovaris. Aki húsz perc alatt nincs kész a lövészteknővel és nem bújik abba bele, azt lekaszálja a géppuska. A gyakorlat második menetében csak tizenöt percet adnak és az utolsóban mindössze tízet. Lepsény alatt huszonhét öreg parasztot öltek így meg Ivánék. De ez nem háborús bűn.

A legszomorúbb élmény Enying, a Festetich grófok birtoka. Minden ember mezítláb, vagy rongyokba burkolt talpakkal ácsorog a havon. A birtok legszegényebb mezőgazdasági munkásairól is lehúzták a csizmát a „felszabadítók”. A református lelkészt pörére vetkeztették és órákig kergették a havon, a tizenöt fokos hidegben.

– Valami szórakozás csak kell a katonáknak! – mondotta az orosz parancsnok. A nők közül csak azok menekültek meg, akik elbújtak a krumplis és répás vermekbe. Három hétig laktak ott. Kinek a lába fagyott meg, kinek az arca. Akik nem tudtak elbújni, azok valamennyien tetvesek és szinte mindnyájan nemibajosok. „Elvégre az orosz is ember”.

Késő délután érünk be Székesfehérvárra, az ősi koronázó városba. Itt, az utcákon folyt a páncéloscsata. Kilőtt orosz és német tankok hevernek a város körül és a külváros utcáin.

Kiégett üzletek, összelőtt házak, feldúlt királýsírok. És a város polgármestere csaknem sírva mondja el, hogy Fehérvár asszonyainak, leányainak hetvenöt százalékát erőszakolták meg az oroszok, tizennégy éves kortól hatvanötig. Különösen az apácákra vadásztak nagy kedvteléssel. A gyógyszerészeket levetkőztették és meztelenül hajszolták őket a havon. Közben egy német orvoság nevét üvöltöttek: „Sulfamid! Sulfamid!”

Valamennyi orosz beteg. Most betegek a magyar nők. Ötszázat már elszállítottak a győri kórházba, de még ezrével vannak a súlyosan fertőzöttek. A város orvosi bizottságot szervezett, amely kéri az egyházakat, hogy bizonyos feltételek mellett járuljanak hozzá a magzat-elhajtáshoz. Sok nő lesz öngyilkos. Orvosság nincs. Hiába dugták el az oroszok elöl a nőket. Jött velük egy harminc főnyi, magyarul beszélő bőrkabátos csoport. Szökött munkaszolgálatosok. Ezeknek jutott eszükbe, hogy sáncásásra kell kirendelni a nőket. Ott gyalázták meg őket a lövészárokban.

A városházán felismer egy fehérvári munkás. Nagy marxista volt. Most félig sírva mondja: „Magának volt igaza; a házam kirabolták, az abroszokból kapcát csináltak, azt ordítózza a fülemben, hogy piszok burzsuj vagyok, mert abroszom van. A két lányomat megfertőzték”.

– Az orosz is ember? – kérdezem. Az öreg kommunista egyszerre odarohan egy magyar tiszthez:

– Fegyvert adjatok! Ha visszajönnek, legalább dögöljünk meg tisztességesen.

Valaki azt mondja, hogy Móron megölték Paulini Bélát. Mire odaérünk öreg este van. A haditudósító század fotográfusai már a kész fényképeket mutatják. Paulini Béla a pesti harcok elöl móri házacskájába húzódott feleségével. Az oroszok meglepték őket, és az idős hölgyet tíz orosz katona, férje szeme láttára meggyalázta. A magyar csapatok már holtan találták Paulini Bélát és feleségét. A katonaorvos azt mondja hogy nagyon erős mérget ittak mind a ketten.

S most a fényképekről ránk néz Paulini Béla halott arca. Eszünkbe jut a tegnap. Ott megy a Gyöngyösbokréta élén, ő, aki újjá teremtette a magyar népművészetet. Ott hajlong a szabadtéri színpadon, mint a Háy János szövegírója, Paulini Béla! Szegény, amolyan igazi magyar költő volt. Keletről jött nyugatos. Kuruc baloldali egyben angolrajongó. Egy túlságosan progresszív szatírája miatt Bethlennek majdnem becsukták.

Ritkán láttam csalódottabb arcot, mint amilyen most a fényképről tekint ránk. Paulini Béla a másvilágon már látja a valót. „Kultúra! Felszabadítás! Ne harcoljatok!” S a Gyöngyösbokréta szépségeiről most rángatja le a szájráncú szoknyát a barbárság. Oltárról a szentséget, bölcsőből a csecsemőt és a koporsóból a halottat is, hogy keresse csontujján a karikagyűrűt. El fogják-e hinni egyszer Nyugaton, hogy ez így volt? Meg lehet-e írni még valaha a meg nem írt riportot? És ki jajgat a téli éjszakában? A halott Paulini Béla: a megölt magyar kultúra lelke, vagy a fehérvári marxista munkás? Hullott angyal, tört szív, örült lélek? Vert hadak, vagy vakmerő remények?

– Fegyvert! Fegyvert! És haljatok meg, mert Európa kapujában itt van a mongol!

Valaki felcsavarja a rádiót. S a rádió azt mondja: „Jaltában konferenciára ülnek össze és határozni fognak Magyarország felett is”. A beteljesedett magyar sors felett.

NYUGATÉRT MINDHALÁLIG

A kőszegi evangélikus gimnázium egyik termében most adják ki a miniszterelnökség hivatalos jelentését: „Az ország szíve megszűnt dobogni. Az ország szív nélkül él tovább” – Budapest elesett.

És most még egyszer utoljára robog velünk az autó a Bakony erdői között. Farkasgyepűn az iskolaszanaszatóriumban magyar hadseregearancsnokság székel. Talán itt megtudják mondani, hol vannak, akik Budapestről kitörtek az ostromgyűrűből. A német Wehrmacht 12.000 emberről beszél? Hol vannak?

Végre kiderül, hogy a győri kórházban van összesen négyszáz német és valahol tizenhét magyar. Végre, egyheti utazgatás után felületesen sikerül összeállítani a pesti ostrom történetét. A kórházi ágy mellett ülve, halálborzalom árnyékában meglátjuk azt, amit az ország nehéz óráin sokáig hiába keresett ez a nemzedék. Budapest a virágos város, a bohém, suttogó, vicces, cigányozó Budapest, most az utolsó órán felnőtt a világtörténelem horizontjára. Bizánc, Nándorfehérvár, Bécs, Varsó! A világtörténelem nagy, döntő csatái hasonlíthatók most arra, ami a magyar fővárossal történt.

– Budapest meghalt, de talán megmentette Európát!

Ez az ötven nap döntő volt a második világháború történetében. Később egy magyar tábornok mutatja az európai térképet.

– Karácsony estjén zárták körül az oroszok a magyar fővárost. Akkor, az angol-amerikai csapatok pontosan ugyanott álltak, ahol a háború 1939-ben kezdődött: a Maginot-vonalnál. Az oroszok akkor kezdtek előre törni Breslau felé. Budapest és a Rajna között légüres tér van. Katonai vákuum, amit már a németek sem titkolnak. Pókhálóróvékony elhárító vonal a Dunántúlon. Aztán Balatonfüredtől a Rajnáig semmi. Az osztrák-bajor Volksturm ócska flintákkal. Ha Budapest és Breslau nem áll ellent, akkor Ausztria és Németország Keletről omlik össze. Az orosz páncélosok tíz nap alatt a Rajnánál vannak és ott találkoznak az amerikaiakkal. A németek Nyugaton még jó erőben voltak. Az ardennesi offenzíva a budapesti ostrommal egy időben folyt, sőt majdnem sikerült is. Sztálin a jaltai konferencián jelentette be Budapest elestét. Azonban február 10-én, nem tudjuk, lett volna-e konferencia Jaltában, ha az oroszok január 10-én a Rajnánál lehettek volna, ha Budapest ostroma nem tartja fel őket. Ez esetben nem konferenciáztatnak sokat, hanem egész Európát kérik az amerikaiaktól.

– Az orosz nem merte volna megtámadni a nyugatiakat! – ellenkezik valaki. A tábornok egy csomó kihallgatási jegyzőkönyvet mutat. Orosz tisztek, altisztek, közkatonák, politrukok egyértelműleg vallják:

– Ha a németet legyőztük, megyünk a nyugatiak ellen.

Lehet, hogy Sztálin nem kockáztatná meg ezt a lépést. Sztálin ismeri a maga ötödik hadosztópát, amely a nyugati szövetségesek legfelsőbb vezetésébe is be van építve. Az orosz közhangulat azonban új háborúra készül. A hadsereg mindezt így tudja. A tisztek erre készítik elő a katonákat. Budapestet százötvenezer magyar, német tartotta ötven napig. Két millió orosz kötöttek le. A Vörös Hadsereg legjobb csapatait. Ezek közül négyszázezer esett el, vagy sebesült meg. Az anyagveszteség behozhatatlan. Ha ez az ötven nap nincs, az orosz előőrsök nem csak a Rajnát érik el, hanem a Brennert, esetleg Milánót, Rómát. Sztálinék elkövették a legnagyobb stratégiai hibát. Ha ezt a százhusz hadosztályt, – az ostromot kerölve – Nyugatra küldik, akkor már Kölnben vannak, így Budapest Nyugat Sztálingrádjá lett.

– Vajon nemcsak önmagunkat vigasztaljuk-e? Vajon nem megint valami magyar legendát akarunk kitalálni?

– Nézzétek – mondja a külügy egyik diplomatája, aki melleleg egy szombathelyi üzletben ütötte fel hivatalát, – Európa most a rollóhúzás előtt áll. A németek már csak azért harcolnak, hogy a nyugatiakat valahogy elválasszák az oroszról. Az ardennesi offenzíva egy végső, kétségbeesett tüntetés volt. Mikor megbukott, akkor nyomban előnyomult az a német irányzat, amely a nyugatiakkal keresett békét, szövetséget Kelet ellen. Göring, az angolok reménytelen szerelmese még talán hiszi, hogy az utolsó pillanatban felülkerekedik a belátás. A németek tehát nem ok nélkül védték Breslaub és mi a németekkel együtt nem hiába védtük Budapestet.

Később majd olvassuk valahol Nyugaton egy bujdosó lapban Hindy Iván vezérezredes utolsó nyilatkozatát, aki azt mondja a körüzárt Budapestben.

– Buda szerepét most Budapest viszi a történelemben. És Buda mindenkor keleti végvára volt Európának, a keresztény civilizációnak, amelynek egy tetemes részével az események tragikus alakulása folytán ma papíron szemben állunk. Budapestet védeni fogom, amíg élek és eszközeim lesznek hozzá.

Azok, akik a harcot vezették így látják. A tűzből, füstből, ágyúdörgésből, a repülőbombák zuhogásából és a véres bukásból kirajzolódik az örök magyar arc. A nyugati hivatástudat. Magunkat már nem tudtuk megmenteni. De Európát a bolsevizmustól még – igen!

Vajon Európa, a Nyugat, Amerika látta-e legalább ugyanennyire a keresztény civilizáció végveszélyét, amikor, – még az ostrom ideje alatt is – amerikai repülőgépek bombázták a vörös horda által ostromolt várost? Vajon hálások lesznek-e egyszer Magyarországnak, akik Jaltában ott ültek Sztálinnal? Vajon meg fogják-e tudni, elismerik-e valaha, hogy egy kis nemzet mit áldozott Nyugatért és mennyire világosabban látta a jövőt, mint a nagy államférfiak. A kétkelő ország, Muhi és Mohács nemzete az utolsó pillanatban felmagasodott újra a véres, löporfüstös európai horizont fölé. A politika kis lókupeceivel szemben megtalálta az európai hivatást. A szuttogóból Szent György lovag lett, az átvészelőből hősi halott.

A marosvásárhelyi, pécsi, soproni katonaiskolások, a 16–18 éves fiúk megszöktek intézeteikből és fegyveres szolgálattételre jelentkeztek. Az apák, mint Dálnoki Miklós Béla, letették a fegyvert. A fiúk ott harcoltak Budapest védői között. Ott véreztek el a rettentő, ötven napos harcban. Harc házról-házra, harc emeletről-emeletre. Az orosz áttör, a légvédelmi folyosókon küzdi előre magát. A zálogház tetején működő légvédelmi üteg még a bekerítés után napokig harcol, míg elesik mellőle az utolsó ember. A hidak, a gyönyörű pesti hidak beleomlanak a Dunába, amelynek piszkos hullámain holttestek úsznak lefelé. Egy csendőrtisztnek nyolc napjába kerül, amíg a Múzeum körútról át tud törni az Irányi utcába. A vizet a Dunából hordják. Emberek ötven napig ülnek a pincében. A táplálék legtöbbször egy marék bab, vagy lóhús, amit onnan vágnak ki az utcán heverő döglött lovakból. Ahol pedig elfoglalnak egy-egy légvédelmi pincét, ott jönnek a szifiliszes felszabadítók és sorra gyalázzák az asszonyokat. A megfertőzöttek százával ugranak le a romházak kormos, kiégett csonkjairól.

Régi jó Budapest, – aki morogtál, ha nem volt finom az eszpresszó kávé és a főúr nem tudott Brittanica szivart adni, – régi jó Budapest hol vagy? A romok felett nem a Zerkovitz sláger szárnyal már. Hősök éneklük a partizánlelkű Európa és új, jobb évszázadok felé:

„Pajtás, előre, még öt perc az élet!”

Csodálatos rapszódiaja ez a halálnak, élni akarásnak, a bukásnak, megtisztulásnak. Felemelkedés a kávéházak látóköréből, a nándorfehérvári bástya magasságába, ahonnan Dugonics magával rántja a halálba a barbárt. Fel újra az európai Magyarországhoz, Békefőtől Szent

Györgyhöz, Hacsek és Sajótól fel újra a Hunyadiakhoz, és ami dicsőség benne, még sincs nevekhez kötve. A névtelenek eposza ez! Budapesté! Magyarországé!

Majd lesznek, akik azt mondják, hogy Budapestet fel kellett volna adni. Mennyi magyar életet lehetett volna megkímélni, is valaki elmeséli majd:

– Újpestet harc nélkül ürítették ki a magyar és német csapatok. Mikor Budapest elesett, Újpestre mentünk ki egy ismerős családhoz. A város ép volt, A romok hiányoztak. Az ismerősök jó ennivalóval, hetek óta nem látott kenyérrel fogadtak.

– Mégis jó volt feladni Újpestet! – szólít meg valaki az újonnan érkezettek közül.

Abban a pillanatban egy fiatal asszony ájultan fordult le a székről.

– Ezt még sem kellett volna mondani! – szólalt meg a házigazda.

Így tudtuk meg, hogy Újpestnek csaknem egész férfilakossága hiányzik. Ahogy bevonultak az oroszok nyomban kivezényelték őket a Margitsziget ostromához. A befagyott Duna jegén tűz és vasviharban kézzől-kézre kellett adogatniuk a lőszeres ládákat. Aki megmaradt, elvitték Szibériába.

Mikor fogja megtanulni Napnyugat, hogy a szovjet halállal nincs alkuvás. Nem lehet egyezkedni, nem lehet senkinek magát megadni. Mi a magunk bőrén végig próbáltuk a szovjettel való érintkezés minden formáját. A diplomáciai viszonytól a hősi halálig. A végeredmény mindig egy. Mindig ugyanaz. Halál. Csak egy a kérdés: becsstelen, vagy becsületes halál?

Budapest nemcsak a Nyugat egy részét mentette meg. A magyar hősiesség becsületét is, amelyet 1944 augusztusában elhomályosított a déli Kárpátok fegyvertelen feladása. Mikor Nándorfehérvár felszabadult, Európaszerte megszólaltak a déli harangok és szólnak azóta is az egész világon. Most, mikor az új Nándorfehérvár elesett, Nyugat rádióinak furcsa orrhangja a szovjet győzelmet ünnepli. Majd jön a tollnok, aki meggyalázza a hőst, jön a hóhér, aki bitóra húzza a mártírt, jön a Halál, a szovjet felszabadító, aki Szibériába hurcol civilt, nőt, gyereket. Hiszen újra itt van egy repülőfelvétel. A kárpátaljai utak megint tele vannak a Szibériába hurcolt magyarok kísértetiesen kígyózó tömegeivel.

Mohács után Európa csak hallgatott. A megmentett Nyugat most az arcunkba köpdös. Csak a Vár, a hidak, az ostromlott házak alól mered ki egy csontkéz. Csak a néma tettek ordítják: Európa ébredj!

FÜTYÜL A SZÉL KÖSZEG FELETT...

Heteken belül újra ott leszünk az ezeréves határokon! – hangzik a legfelsőbb hely hivatalos március 15-iki üzenete.

– Honnan ez az optimizmus? Vagy újra csak ígéretről van szó?

Ezúttal úgy látszik, hogy mégis csak többről és másról. A németek ezernél több óriási „király-tigrist” hoztak a nyugati frontról. Ez már a göringi politika. Kelet ellen védekezni. Csupa 180 centiméteres, magas szőke fiúk ülnek a páncélosokon. Mind fiatalok. Szinte gyerekek. Dán, norvég önkéntesek. A Wikinghadosztály és a VIII. nyugati hadsereg fele. A haditerv megértéséhez nem kell stratégának lenni. Budapest eleste után az oroszok Keletporoszország és Berlin irányába vonták el csapataikat. Magyarországon csak szedett-vedett, rabló, szétszúllott orosz erők maradtak. A magyar nép sanyargatására túl sokan, azonban harcra, védelemre kevesen. Az ezer tank, a magyar gyalogság támogatásával egy-kettőre végigrohanhat az Alföldön, hátába kerülhet a Keletporoszországi szovjet erőknek.

Hát még mindig van remény?

A beavatottak, a hungarista vezetők tele vannak bizalommal. Holnap indul a nagy offenzíva. Holnap, holnapután azonban néma csend. Csak az angolszász repülőgépek jönnek szakadatlan rajokban Olaszország felől. Aztán egyszerre valaki azt súgja, hogy a nyugatiak felgyújtották az offenzíva számára készen álló lőszeres vonatokat. Benzin nincs több, egy liter sem. Az ezer páncélost fel kell robbantani, a nélkül, hogy a nagy támadás megindulhatna. A Vértesben egy magyar hadosztály letette a fegyvert és a támadt résen jön, árad az orosz.

Magyarország elveszett és elveszett Európa is. Tíz benzines vonaton múlt az egész, vagy valami máson? Így még maradt volna remény, hogy az összeomló olaszországi német fronton keresztül az angolszászok jönnek. Most az orosz jön. Már a sárvári menekülők szekerei zörögnek Kőszeg utcáin keresztül. Az enyingiek, feherváriak, pápaiak jönnek, akik nem akarják még egyszer leányaikat, asszonyaikat az oroszok kezében hagyni.

Az illetékes helyeken az offenzív tervek helyett újra előveszik a kiürítési terveket. A magyar menekülők, mint a harmadik birodalom vendégei találnak elhelyezést Bajorországban. Feltevére, ha lesz szállítási eszköz. A menekülők vonataiba belegéppuskáznak az alacsonyan szálló Mustangok. Gyerekek, asszonyok halnak meg. Ezek már az új háborús bűnösök. Az a bűnük, hogy el akarnak menekülni az orosz barbárság, az asszonygyalázók, a csecsemőgyilkosok elől.

A kőszegi utcán a menekülők szekerei állnak. Rongyos napszámosok, az enyingi gróf cselédjei mesélnek a megszállás alatti napokról. A kőszegi polgár pedig legyint:

– Az orosz is csak ember!

A bolsevizmusnak ez a legnagyobb ereje. A vakhit, hogy az orosz is csak ember. Ma még nem akarja tudomásul venni senki, amit később egy svájci író lát meg. „Emberek, állatok, oroszok” – mondja.

Mikor a délibáblátók még mindig a szovjet ember ember voltában reménykednek, a magyar búza ismét szétválík a konkolytól. A gerinctelen hivatalnok, rothadt entellektüel, a stréber paraszt és a tudatlan most megfordul. Aki minden rendszerben jó volt, majd jó lesz most is. Szeretném én látni azt a kormányt! – mondták. Hát majd most látni fogják!

– Kérlek alássan a nyugdíjam nem hagyhatom itt nekik! – mondja egy öreg méltóságos.

– Az éri birtokomat háromszáz holdig biztosan meghagyják! – véli egy tiszántúli ismerős, aki hirtelen felfedezi magában a demokratát.

– Én kisember voltam! – hangoztatja egy miniszteri titkár. – Biztosan visszakapom az íróasztalom.

A józan eszűek azonban jönnek.

– Én jártam Oroszországban! – mondja egy közhonvéd. – Nekem nem kell a bolsevizmus.

Lassan hát búcsúzunk Kőszeg! Magyar meseváros, kőszegi barokk! Az utcákon itt-ott még feltűnnek a régi ismerős arcok. Szekér, ló, autó után fut mindenki. A honvédelmi minisztérium pakol. A miniszterelnökség útra kész. A Margitvonalat, a Rábát már nem lehet tartani, de majd a birodalmi határon, vagy a Semmeringnél biztosan megáll az orosz. Valaki a jaltai térképet mutatja. Bajorországba kell menni. Ez a rész amerikai megszállás alá kerül. Az amerikaiak nem fogják bántani a magyarokat. Kossuth, Washington, szabadság, demokrácia! És soha sem lehet elfelejteni azt az ősz professzort, aki most nézi a térképet s azt mondja:

– Én az angolokhoz megyek. Amerika nagy és hatalmas, a jó amerikai típus a jenki szereti a magyarokat. De biztosak vagytok ti benne, hogy Amerikát amerikaiak vezetik? Morgenthau, Baruch, Frankfurter. Én mégiscsak az angolokban bízom.

A kőszegi utcán patakokban folyik a vérvörös bor. A polgár eddig aranyért sem adta oda katonának. És most be kell verni a hordók fenekét. Jön a tatár. Itt van az orosz. A ruszin munkaszolgálatosok sapkából isszák a bort és éltetik Sztálint.

Valahol a Kálvária úton egy kis villában most búcsúzom a régi baráttól. Az oldalán revolvertáska és mosolyogva mondja:

– Engem nem fog megkínózni valami szökött munkaszolgálatos.

Most sokan gondolnak erre. Minek élni? De majd ott az osztrák hegyek között szembenéznek a győztes Nyugattal. Gyűlölet, tudatlanság, elfogultság és Európa nemismerése. Vigécek, egyenruhás hóhérok amerikai csillaggal szaladgáló európai gyilkosok, ötödik hadoszlop. És akkor majd felkődlik egy másik út. Nem a menekülése, hanem a hosszabb, nehezebb, igazabb út. A mártíromsága. Akkor majd megindul az új magyar vértanuk menete az akasztófa felé s aki most utoljára felém mosolyog, elkiáltja a kivégző oszlop előtt.

- Ügyész úr! Utolsó kívánságom: ne kössék be a szememet.

Ne kössék be a szememet! Európa, világ, emberek! Erről van szó! Ne engedjétek bekötni a szemeteiket.

A kőszegi apácazárda földszintjén lesötétítve, üresen áll már a kis nyomda. Ez az utolsó éjszaka Magyarországon. A tördelő asztalon gyertya ég. Mellette két német katona valami cigarettapapíron és magyar szüzdohányon osztozik. Itt a nagy szalmásüveg alján maradt még egy kis törköly. Töltsük ki, nézzünk bele a pohárba, mint Pythia az aranyömbjébe. Múlt, jelen, jövő. Népügyész úr! Ne kössék be a szemem! Lássunk. És csináljuk meg a végső számadást!

SZÁMADÁS

Polónia a bronzhajú lengyel lány áll a volóci határon és fölötte kárpáti szél zokogja a Kossuth látta végzetet:

– Lengyelország csak angol és francia szimpátiákra támaszkodhatott és Lengyelország nincs többé. Magyarország sincs többé és sokáig Európa se lesz.

A világtragédiát mi kis statiszták nem befolyásolhattuk volna, akármelyik oldalon állunk. De legalább azt volna jó tudnunk, hogy mi magyarok hol vesztettünk utat. És az orosz Raták aknaviharján keresztül most újra Gömbös Gyula szellemhangja szól: Mi mindig, mindent csak félig csináltunk.

A nemzeti és szociális Magyarországnak csak egyik fele valósulhatott meg. Az országot, népet, a vezető magyarokat tiszta és nemes nemzeti meggyőződés vezette. Ami a most elvesztett Magyarországon jó volt: antibolsevista állásfoglalás, a hithez, hazához, népi hagyományokhoz, a fajtához való ragaszkodás, a nemzeti kultúra művelése, a nemzeti szellem megtisztításnak akarata, a barbár trianoni diktátum elleni küzdelem, jó volt. Tehát egyszer fel fog támadni. Azonban, amíg a nemzeti ideálokhoz ragaszkodtunk, amíg Trianon ellen küzdöttünk, addig elhanyagoltuk a koreszme másik felét. Egy szociális, vagy ha úgy tetszik nemzeti irányú forradalom elmaradt. Mindegy lett volna, hogy ezt a jobboldal, vagy a független kisgazdapárt, vagy az egészen szélső jobb robbantja ki. De jönnie kellett volna.

Meghasonlottunk. Kétfelé szakadt a lelkünk. A nemzeti gondolatnak nem volt teljes tartalma, amíg a magyar nemzet egy része három millió koldusból állott. Ahol hitbizományok vannak, ott a nemzeti szó nem jelent nemzetet. Ahol a liberális kapitalizmus élhet és virágozhat, ott a kereszténység csak a templom hűvös hajójába zárt dísznövény. Ahol a nagybirtok mellett egypengős napszámok vannak, ott nem illik Krisztusról beszélni.

Szociális forradalom kellett volna, hogy igazán nemzetiek és antibolsevisták lehessünk. Kiseperni a kaszinót, a bankot, a gyárat, a bankkapitalizmussal szövetkezett földbirtokos koalíciót és egy földdel, tulajdonnal, Istennel, hazával rendelkező nemzet másfélmillió hadseregével kimenni a frontra 1941 júniusában.

Ami utánunk jön, nem lesz „demokrácia”. Magyarországon nincsenek demokraták a szó svéd, finn, vagy svájci értelmében. A demokráciát eddig hazaárulók csinálták. Károlyi Mihályok. Ezután is azok csinálják majd. 1918-ban cseh szurony. 1945-ben bolsevik szurony. Egyszer talán majd UN bajonett s világállam, amelyben gummigerincű magyar demokraták fogják végrehajtani egy titokzatos földi hatalom parancsait.

Valahova tartoznunk kellett volna. És mondjuk ki végre: nem tartozhattunk volna máshoz, mint az antibolsevista szocialista és nemzeti irányzathoz, így mint egy elvetélt szociális forradalom emigránsai fogunk szétszóródni az idegen csillagok alatt. De a forradalom nemzeti és antibolsevista része félig mégis megvalósult. Az utolsó pillanatban.

Óh bronzhajú Polónia, lásd nővéredet Hungáriát, amint Budavár fölött kibontja az Árpádok lobogóját és fellép a bástyára, hogy a jövő számára megteremtse az új ideált az egyértelmű, szociális és nemzeti megújítást. A száz százalékot! Ez már a forradalom. Az elmaradt, hősi nemzeti revolúció, amelynek már nincs ideje szociális programokkal bíbelődni. Ennek már csak meghalni van ideje. De mégis forradalom. A katonaiskolás gyerekek fellázadnak az apák ellen, akik letették a fegyvert és meghalnak helyettük. A csendőr, a rendszer leghőbb katonája fellázad a megadók ellen és tizenötezred magával odatemetkezik a romok alá. Forradalom ez,

olykor a forradalom zűrzavarával, kilengéseivel, dilettantizmusával, de mégis forradalom. Semmi kétség, akik átvették a hatalmat nem hasonlítanak azokhoz a német forradalmárokhöz, akik 1918-ban megszállták a császári palotát és tovább vezették a kettős könyvet a császári udvartartás pincében talált élelmiszerkészletéről. Körülzárt városban, mint egykor a párizsi kommunárdok, de harcolnak, hogy még öt percig legyen Európa, amelyet a kétlelkű tegnap eladott a nemzetközi kalmárnak.

Óh, szép hűgunk, kedves Polónia, aki elvesztél, nézd most a halálban egyesül majd mindegyik Magyarország: a tegnapi, mai és holnapi is. A bitóra együtt lépnek a szegedi Magyarország és a késői nemzeti forradalom képviselői. Az a magyar rendszer, amely egy illúzióért és önmaga hatalmának védelméért Budapestig engedte jutni az ázsiai halált, a színházi életes une eademque nobilitas, a hitbizományos, lipótvárosi Magyarország, a közénk ékelődött idegen erő Magyarországa nem fog feltámadni többé. De ez a Hungária, amely a mártíromságban és a hősi halálban újra egyesült, a hősök és mártírok Magyarországa, feltámad. Nem lesz olyan az arca, amilyenek mi láttuk. Nem hord majd színes inget, talán a szavai tisztábbak lesznek, a hangja egyenletesebb, de a halál egyértelműsége, a hősiessége, alkudni nem tudása megadja majd neki a jogot, hogy megcsinálja az igazi forradalmat. Az igazit. Együtt azokkal az otthoniakkal, akiket a bolsevizmus pokla tanít meg arra, hogy a bolsevizmussal nem lehet alkudni.

A vér és a mártíromság elmossa majd a régi ellentéteket. Isten veled hát Kőszeg! Mi elmegyünk innen. Egy jogunk van még arra hogy éljünk, egy kötelességünk: megőrizni a hősök emlékét. Vinni, hordozni az eszményt, a hitet, hogy a most összeomló Európát, egyszer, talán nem is sokára, nem a komisszár, nem a kalmár, hanem a hős, a tisztesség, az istenhit, a halálig tartó hűség fogja feltámasztani.

Messzi, messzi vándorút lesz ez. Talán Amerika, talán Brazília dzsungelje, Argentína pampája, Ausztrália sivataga. Kinek a bitó, kinek a nyomor és mindenkinek a hontalanság, és ezen a végtelen úton majd sok mindent mondanak nekünk. Azt mondják majd, hogy bűnösök vagyunk, mert védtük a hazát, és nem felelünk. Azt mondják majd, hogy higgyük és gondoljuk azt, amit a világpolgárok parancsolnak, és mi nem fogjuk hinni. Azt mondják: törjünk meg, legyünk árulók, lakájok, átkozzuk meg a magyar vitézséget, és mi nem fogjuk ezt tenni. Azt mondják majd, hogy okoljuk magunkat mindenért, mert nem voltunk reálpolitikusok és akkor is védtük a magunkét, mikor már minden reménytelen volt. És mi várni fogunk, amíg azt mondják: nekünk volt igazunk.

Sok mindent fognak nekünk mondani. Azok, akik magunkra hagytak, akik elárultak, lebombázták városainkat, azt fogják mondani: nem okosabb lett volna mivelünk harcolnotok? S akkor majd rádmutatunk Polónia hűgunk. Miben különbözik a sorsunk a tiedtől? Azt mondják: jobb lett volna idejekorán letennünk a fegyvert, és mi majd azt kérjük: szabad-e Románia? Bulgár zászló leng-e a rilai monasztir ormán? Azt mondják: egyáltalán nem kellett volna harcolnunk, és mi azt kérjük: mi van Csehszlovákiával? Azt mondják majd: demokratának kellett volna lennetek, és mi azt kérjük, mi lett Keleteurópa és a Baltikum demokrátaival? Hol van Masaryk, Maniu, Mihajlovics, Petkoff? Hol van a Prímás?

És azt mondják majd: emberebb embernek kellett volna lennetek. Negyedszer is fel kellett volna áldoznotok magatokat az üldözöttekért. És mi azoktól, akik ezt mondják, megkérdezzük majd: hol van a balti államok népessége, hol vannak a magyar hadifoglyok, miért hiányzik harmincmillió békehalott és rabszolga Európából? Azt mondják majd és azok mondják, akik destruálták a szabadság fogalmát, hogy nem voltunk elég szabadok, és tőlük, ha nyílt, vagy titkos cenzúrájuk megengedi – megkérdezzük majd: hova tettétek a világ szabadságát, a nemzetek függetlenségét? Bűnösök vagytok! – vágják a szemünkbe a foszforbombák vallásának prófétái. S akkor azt mondjuk:

– Magyarország nem bűnös volt, hanem áldozat. A Ti áldozatotok!

S végül azt mondják majd: megígérjük nektek a szabadságot, ha jó „demokraták” lesztek. Akkor majd azt mondjuk: nemcsak szabadságot akarunk, hanem függetlenséget is. Mert a hősök ezért is haltak meg Budapest romjai között. Ez a mi forradalmunk, egyedülvalóságunk, múltunk, feltámadásunk vérrel megszentelt célja és értelme. Ezért megyünk és vándorolunk a világban, hogy egyszer majd ne csak szabadok legyünk, hanem függetlenek is.

Kint az éjszakában már indul egy régi teherautó. Rajta a Szent Korona, a kard, a jogar. Az ország függetlenségének jelképei. Hull már az aknaeső és jön a hajnal.

– Itt van az orosz!

A kőszegi bencések templomában szól a harang, bent gyóntatnak a papok. Palástos Madonna, takarj be minket, akik elmegyünk innen.

A határon egy öregember ássa a földet. Magyarország utolsó rögét. Hiszen csak ennyi maradt már. Egy véres rög, amit majd betesznek a koporsóba, a fejünk alá, hogy ott is rólad álmodjunk, hősök megdicsőült Magyarországa.

Feledhetetlen, szent hazai föld!

AZ UTOLSÓ HAZAI KARÁCSONY

Különösebb fővárosa aligha volt még Magyarországnak, mint Kőszeg. A miniszterelnökség az evangélikus líceum néhány termét foglalja el. A sajtófőnök a hivatal berendezéséhez maga hozza le a padlásról a bútorokat. Az altiszt telefonszolgálatot tart éjszaka és ott alszik bent a miniszterelnökség közepén felállított vaságyon. A honvédelmi minisztérium a Hunyadi főreálban van. Ez már valamivel előkelőbb hely. Az apácák zárdájában együtt étkeznek az ezredesnek és a katonai sofőrök hozzátartozói. A Függetlenséget két sebtében felállított szedőgépen szedik, a lap már nem jelenik meg Budapesten. Rádió nincs, ha a híreket meg akarjuk hallgatni, akkor ki kell menni az autóba. Annak van rádiója. Később egy Hell-gép jelenti a világgal való összeköttetést.

A kőszegi Korona kávéház, ahol egykor békés polgárok alsóztak, most a világ közepe lett. A tegnapi és mai Magyarország minden ismertebb személyisége ad egymásnak találkozt. Az országgyűlés Sopronban van. A miniszterek Csepregen laknak. A Nemzetvezetőnek most építik a bunkert a Szabó-hegyen.

Olykor, ha elmegyünk a Jurisics vár előtt, eszünkbe jut: vajon mi lesz ebből a kis barokk városkából? Vajon itt áll majd meg a keleti áradat, vagy ez már az utolsó állomás? Búcsú az elvesző hazától?

Lehet-e itt még valami remény? Hiszen az orosz már Kiskőszegnél ájtott a Dunán. A front egy része már ideát van a Dunántúlon, de Budapest felé még szabad az út. Szombathelyen harmincezer vasúti kocsik van egymásra torlódva és a vasutasok, katonák már nem tudnak eligazodni köztük. Ha egy bombatámadás jön, akkor odavész az egész Budapestről kihozott ipari anyag.

A Felvidéken, Gödöllő táján még folynak a harcok. Magyar és német csapatok tartják az arcvonalat, amelyet egyre hátrább és hátrább szorít egy félelmetes erő. Azonban a katonák azt mondják, még nincs elveszve semmi. A magyar hadsereg élelmezési létszáma még mindig kilencszázezer fő körül mozog. A németek próbálják megadni, ami még a sok oldalon igénybevett Birodalomtól telik. Páncélosok érkeznek, nagy csapatszállítások folynak Budapest felé. Tehát remény még van. Mert, ha a magyar gyalogságot be lehet vetni a német páncélosok mellett, akkor az orosz még mindig megállítható.

Csak a nyugati légifölény félelmetes. Délelőttönként, ha megszólalt a sziréna, ötszáz, ezer gép húz el a fejünk felett. Mennek Wiener-Neustadt felé és a határokon áthallatszik, amint a föld reng a bombázások alatt. Remeg a levegő. De nemcsak az ipari negyedek kapnak a bombaesőből. Az egykori büszke császárváros is tűzben, füstben áll. Egy évezred csodálatos gazdag kultúráját temeti most a porba a légiháború, amely különben teljesen egyoldalú. A légelhárító ütegek még lönek. A német vadászok azonban már nem szállanak föl.

– Majd tavasszal, – mondják. Mikor egyszerre fogják bevetni a 25.000 új rakétás gépet.

December elején még egyszer fölmegegyek Budapestre. Húsz nap alatt a város arca teljesen megváltozott. Köd van. Esik. Az utcákon sorban állnak az emberek. Most árusítják ki az üzleteket. A Várból csendőrök rohannak a frontra, a körutakon német királytigrisek vonulnak és a hidakon órákig nem lehet átmenni. A rádió már nem szól, a lakihegyi nagyadót elfoglalták az oroszok, légiriadó nincs. Olykor megjelenik egy német jelzésű gép, amelyet a románok zsákmányoltak a német hadseregtől. Ledob egy-két bombát. Az emberek azonban

mennek tovább. Az amerikai bombázás megszűnt. A lakosság azt hiszi, hogy az amerikaiak már nem segítik az oroszokat. Vagy teljesen átengedték Magyarországot a bolsevikieknek.

Az „átvészelők” teljes üzemből vannak. Most már egyre felismerhetőbb a cél. A propaganda minél több magyart akar az orosz gyűrűbe bezáratni és kiszolgáltatni a bosszúnak, amelynek boszorkánykonyhái már javában rotyognak. Szegény Gáspár Jenő, a Sajtókamara főtitkára maga mondja:

– Aki elhagyja Budapestet, az soha többé nem jöhet vissza!

E bölcs tanács miatt legalább száz újságíró került börtönbe, akasztófára, Gáspár Jenőt pedig tíz évi fegyházra ítélik. A lapok már alig jelennek meg. Néhány ember lézeng a szerkesztőségekben. Akik október 15-én a nyilaskeresztes igazolványt mutogatták, most a szociáldemokrata párttagsági könyvet veszik elő. „Nekünk nem történhet semmi bajunk!” Ezek már felszámolták magukban a háborút. Majd szolgálják az új rendet, ami jönni fog és felakasztatják régi kollégáikat, akikkel együtt dolgoztak. Kezdünk tanulni a jövő számára. Most kezdjük újra látni, hogy sok mindent másként kellett volna csinálni. A gerinctelen entellektüel vesztette el az országot és megtartani azok fogják a magyar jövőt, akik most vagy elmennek és a bujdosást választják, vagy a toll helyett a Mannlicherrel védelmezik meg ideáljaikat.

Éjszaka egy magánlakásban alszom, a régi jóbarátnál, aki majd autóján visszavisz Kőszegre. Azt mondja sietni kell, az orosz újra átjött a Dunán. Mikor kimegy a lakásból még egyszer végignézi gyönyörű könyveit:

– Ezeket se látom többé! – mondja. S itt, a ködös decemberi hajnalon érezzük meg először a halál lehetőségét, az elmúlást, amelynek ágyúit most tompán dörrennek bele a budapesti ködbe. Egy város meghal, hogy feltámadhasson.

Az Est, a Körút, az Incze Sándor – az una eademque nobilitas, a sztálingrádi pezsgőzők Budapestje most majd szembenéz azzal, amit akart, amit keresett és meg fog kapni a szovjet halál alakjában. Aki kényelmét nem akarta felcserélni a nemzeti kötelesség teljesítésével, aki egy kávéért eladta az elvét, a sodródók, átvészelők, álforradalmárok és áldzsentrók Budapestje eltűnik most a ködben, a légó pincék mélyében. De a másik Budapest, a magyar főváros, Budavár utóda most születik meg Pesten és Budán.

Mert elérkezett az óra. János jelenéseinek látomása teljesül és nincs átvészelés. Mi látjuk, hogy nincs. Ázsia itt áll Soroksáron! Ázsiát Európára szabadította a nyugati kalmár. Amerikai fegyvert emel ránk a mongol és Chaim Weizman bombái hullanak a keresztény templomokra. Ebbe a harcba nemcsak mi pusztulhatunk bele, nemcsak Németország, hanem a keresztény kultúra és az egész fehér emberiség, amely vad testvérharcban önmagára szabadította a bolsevizmust és mögötte Ázsiát.

Nézd, itt Dunaalmáson, valaki leszállít a autóról. A kihallgató tiszt előtt ott áll egy ferdeszemű kirgiz. Oroszul beszél. Ruhája rongy. Minden ízében remeg. Neki azt mondták, hogy a fehérek agyonlövik a színes katonákat. Nem a németek, nem a magyarok. A fehérek! De hisz az oroszok is fehérek. Nem! – tiltakozik. – Azok bolsevikiek.

Vajon mit szólna ehhez a vallomáshoz a Fehér Házban Roosevelt, vagy még inkább Churchill, akinek talán van valami távlata, mikor Ázsia felé tekint. Valahonnan a kísérteties múltból, egy magyar katolikus pap próféciáját hallom. A nyugati zsidó egyszer húsz milliós keleti sereget szerel fel, hogy megvalósítsa a világuralmat és elpusztítsa nyugatot. És most az amerikai Lehmanok, Morgenthauk odanyomják a Sztálin kezébe a dollárcsekket, a milliárdokat, a Dupontgyártású géppisztolyokat:

– „Kést a kezetekbe és romboljátok le a civilizációt!” – kiáltja az alkonyati sötétben át Barbusse.

Kísérteties látomás ez. Az őrnagy előtt ott reszket a kirgiz. Nem akarja elhinni, hogy a fehérek, akik nem bolsevikiek, őt nem lövik főbe, hanem elküldik a hadifogoly-lágerbe.

– Kik vagyunk mi? – kérdezi a tolmács útján a tiszt.

– Németek! – mondja a kirgiz.

– Soha sem hallottál Magyarországról?

– Én csak azt tudom, hogy a germánok ellen harcolunk.

– Mit tudsz arról, hogy mi lesz, ha véget ér a háború?

– Nem ér véget. Akkor megyünk tovább! – mutat nyugat felé.

– Kik laknak ott? Milyen népek?

– Nem tudom! Gazdagok. Kapitalisták. Sok arany, sok nő. Sok ennivaló.

– Milyen emberek?

– Fhérek! – mondja csökönyösen a kirgiz.

Milyen végtelenül leegyszerűsödött a marxista program, a lenini tanítás. Mintha Jókai nihilistái vonulnának végig Európán, a Jövő század regényének egyetlen program javai:

„Megyünk, hogy megigyuk borod,
Megyünk ölelni asszonyod,
Megyünk elvenni aranyod!
Hurrá!”

Hallod-e fehér ember? Hallod Washingtonban, Londonban, Párizsban? Hallod? A kirgiz katona most vallja ki a te halálos ítéletedet.

Az autó befut Kőszegre. Nemsokára karácsony lesz. Anna néniéknél már ölik a disznót. Itt a bolthajtásos szobákban még béke van. Európa. Otthon. A Pali puli visítva üdvözlöl és aztán ölembe hajtja a fejét.

Karácsony lesz. És karácsony éjszakáján olyan Kőszeg, mint egy cukorból, habból faragott meseváros. Millió kristálytishta csillag ragyog az égen. Telihold és behavazott házak, óh kőszegi barokk, csakugyan ez volna az utolsó otthoni karácsony? Hiszen nézd, nézd a Jézus Szíve templomában és a kőszegi palástos Madonna előtt együtt térdel már a maradék ország. Talán amiről húsz éve álmodtunk, most megvalósul. Nincs többé rang, cím, talpnyalás. A közbakák és a kegyelmes asszonyok, katonasofőrnék és ezredesnék együtt térdelnek a Te nagyságos színed előtt, Mária. Ha mi egyszer visszamehetünk innen, akkor már egy új lelkű ország tér vissza. Azt mondják rá pogány, istentelen. És Te látod betlehemi kisdéd, hogy ott térdel a jászolod előtt. Azt mondják átkos Isten nélküli ország ez, mert védi a hazáját, védi a bölcsődet, a kőszegi barokkot és szabadságról álmodik az ázsiai rabság közelében. A világ szabadságáért vérzik Budapest, Keszthely, Fehérvár alatt.

Ugye kőszegi karácsony, visszatérhetünk egyszer. Megújultan, győztesen, mint igazi testvérek? Ugye nem huny ki a betlehemi csillag fénye?

S másnap délelőtt a magyaróvári rádió világgá kiáltja a hírt. Budapestet bekerítette az orosz. Budapesten ez volt az utolsó karácsony. Többé nem a háromkirályok fehér csillaga, hanem a vörös csillag világít a Várhegy fölött.

A C. I. C. ZSOLDOSAI

Az eldugott hegyi faluból egy napon leutazom Passauba. Köd szítal a lebombázott, feldúlt Európa fölött. A város tele van menekülőkkel. Lengyelek, magyarok, kiutasított svábok, románok, bolgárok. Mintha Keleteurópa minden nációja itt adott volna egymásnak találkozót. Amerikai katonák. Jugoszláv hajósok. Magyar folyamőrök fegyver nélkül. Német rendőrök megbilincselte „párttagot” kísérnek. A kávé házban pockingi feketések, akik aranyat árulnak, női testekkel és emberfejekkel kereskednek.

– A néger sergentynek egy klassz kis német nőt liferáltam! – meséli az egyik magyarul. – Két karton cigarettát kerestem rajta.

Egy magyar újságíróval találkozom. Most jön ő is a hegyekből. Még mindig az 1943-as otthoni pszichózisban él.

– Tudod ezek a megszállók mégis nyugatiak, – magyarázza. – Mindig vasaltak. Jókedvűek. Mindig humánusok. Ott a bajor erdőben különben nem is találkozunk velük.

Sötétedés után bekopogok a magyar iparügyi minisztérium egyik vezető tisztviselőjéhez. Mikor meglát elsápad.

– Mit keresel te itt? Tűnj el azonnal. Rajta vagy a háborús bűnösök listáján.

– Mit csináltam én?

– Cikkeket írtál, s ezzel meghosszabbítottad a háborút.

És nyomban mond egy csomó nevet. Ismerősöket, barátokat már hazaszállítottak. Mutatja a képet. Otthoni újság, írók, színészek, politikusok megbilincselte kézzel állnak a repülőgép mellett.

– Kicsodák adták ki őket?

– Az amerikai C.I.C. – Aztán a magyarok, akik a zsoldjukban dolgoznak. Sombor-Schweinitzer és a többiek.

– De hiszen nem csináltak semmit!

– Persze, hogy nem csináltak. De azért felakasztják őket. Tűnj el, amíg nem késő.

Hajnalban mondja valaki, hogy az újságíró ismerősömet az utcán elfogták. Valaki, akinek egy nagyobb sikkasztásáról leleplező cikket írt, felismerte. Most „háborús bűnösként” hazaviszik.

Hogy is mondta csak néhány órával ezelőtt: Ezek a megszállók mégis nyugatiak. Kultúremberek. Humánusak. Ezek nem oroszok, kérlek. Nézd meg milyen fényesre van pucolva az utolsó közbaka cipője is. Csokoládét esznek, Camelt szívnek. A félcipőjük egészen olyan, mint egy otthoni Salamander, amelyet még mi is hordtunk tavaly ilyenkor.

A nyugati álmodozó azóta ül egy börtönben. Mindenki ül, aki a civilizációt összetévesztette a kultúrával, a nyugati demokráciát a kereszténységgel. A keleteurópai entellektüel, aki esténként az angol rádiót hallgatta, aki Roosevelttel kandalló melletti csevegéseiből merített lelkiert, aki az amerikaiak partraszállását várta Fiumében és aki csillagos amerikai zászlót hímeztetett a feleségével, most szembenéz a valósággal. Az antibolsevista Keleteurópa szembetalálkozik Nyugattal, amelyben hitt, bízott, amelyért feláldozta önmagát.

Ez a végső és halálos kiábrándulás. Ez nem Anglia, talán nem is Amerika. Ez a jószándékú nyugati tömegember, amelyet azonban nem demokraták és nem humanisták vezetnek, hanem az élen ugyanazok a profilok nyüzsögnek, amelyek a szovjet vezetés jellemzői. Egy céltudatos bosszú, gyűlölet prófétái öltöznek be a demokratikus egyenruhákba, és a tengerentúli dilettáns az európai káosz sötétjében nem tudván eligazodni, most összezúz maga körül mindent, ami még megmaradt. Riasztó tájékozatlanság mindenütt. Az otthoni orosz dúlásokra legyintenek: Germán propaganda. Valaki meséli, hogy Szent István-napra kért engedélyt. Kidobják. Mikor uralkodott az a Szent István? 1001-ben. Az lehetetlen. Akkor Amerika még fel se volt fedezve. Ezt a tájékozatlanságot vezeti egy nagyon is tudatos, nagyon is tájékozott ötödik hadoszlop.

Vajon ezt vártad, te szegény Keleteurópa?

Itt Passauban mesélik most, hogy a kormányzót Nürnbergbe vitték. Vajon mit érezhet most Horthy Miklós a nürnbergi cellában? Az ő illúziói omlanak szét most legkeservesebben. Hiszen a legbecsületesebben ő gondolta mindazt, amit Keleteurópa gondolt. Levélváltások Roosevelttel. Tengerészbarátság. Vadászat a walesi herceggel. Szembeállítás Hitlerrel. Teleki a ravatalon. Az angolok jönni fognak. Az angolok elmentek. Március 19., október 15. Hitleri börtön, és a végén Nürnberg! Nyugat lovagjára ránéz egy Szamuelli-pofa. Ez a szembenézés a hideg zuhany. Az álmok, a délibábok vége. Ezért az illúzióért halt meg Középeurópa?

A salzburgi Camp Marcusban már készen állanak a bilincsek s a repülőgépek, amelyek majd hazaviszik Szálasi Ferencet. Valaki elhitei a rabokkal, hogy az amerikaiak leszámolnak az oroszokkal. Nem hazaviszik őket, hanem hazahívják. A fogolytáborban még kinevezik az új kereskedelmi minisztert. Mi ez? A kajánok viccelődnek. Pedig más történik. Középeurópa, nem akarja elhinni, hogy Nyugat így eladhassa. Nem! Nyugat nem lehet rossz! Nyugat nem lehet a bolsevik halál szövetségese.

Bárdossy László, aki már Svájcban van, visszafordul. Középeurópa legműveltebb, legártatlannabb főjét nem bánthatják a nyugatiak. Az utolsó pillanatig reménykedik, hogy az angolok, az amerikaiak nem engedik kivégezni. Aztán odaáll a bolsevisták hóhérai elé: „Isten! Szabadítsd meg ezektől a banditáktól Magyarországot!”

Vajon csakugyan jobb a nyugati ötödik hadoszlop, mint maguk az oroszok? Igaz itt nem veszik el az aranyórákat, nem hajtják el az állatokat, nem tüzelik fel a biedermeier bútort. A nőket két csomag cigarettáért veszik meg, egyenesen a keleti menekültek lágereiből. Ez a hivatalos árfolyam. Egy-egy európai tudós, művész fejéért négyszáz dollárt kapnak a C.I.C. kopók. Himmler Márton „amerikai ezredes” szökött munkaszolgálatosai Wlassov anti-bolsevista kozákjait géppuskával terelik be a vagonokba, hogy kiszolgáltassák Sztálinnak. Az utolsó golyóval, amellyel még Nyugatért akartak harcolni, most a saját koponyáikat lövik keresztül a szerencsétlenek. Wlassovot kiadják Sztálinnak, hogy nyilvános és ünnepélyes akasztást rendezhessen a keleti szövetséges. Drazsa Mihajlovicsot, majd felakasztja a másik szövetséges: Tito. Maniuért, aki egy államot alapított a nyugati demokráciák barátságára senki se tiltakozik. Tisót, a katolikus papot felakasztják. A pápa hiába emel szót. Úgy látszik Nyugaton is kell a példa. Egy akasztott pap mindig jó ómen megalapítandó demokráciák számára.

Iszonyú színjáték ez! Pokoli hajtóvadászat. A bolsevisták elől menekült észtek egy csapatát hazaküldik a bolsevik akasztófára. Miért menekültek a németekhez? Haljanak meg! Biztosan náci. A balti államok számos menekültje asszonyostól lesz öngyilkos. Nem akarnak Szibériába menni.

Fedák Sárít egy passau-i uszály matrózfülkéjéből hurcolják haza. Kiss Ferencet elfogják, megbilincselik. Dohnányi Ernőt amerikai egyenruhába öltöztött lókupecsek hajszojják. Hogy is

mondta Dohnányinak a Collegium Hungaricum suszterből lett vezetője 1945 telén: „Cigányokra, muzsikuskokra nincs szüksége az új államnak”. Orsós Ferencet, az európai hírű törvényszéki orvosprofesszort halálra keresik. Ott volt Katynban. Megállapította – svájci, svéd, holland kollégáival együtt –, hogy az oroszok mészárolták le a tizenegyezer lengyel tisztet. Orsós tehát „náci”. A tanúkat kell megölni! – mondja az új erkölcs. A gyilkosok bírói talárban ott ülnek a nürnbergi emelvényen a nyugati kultúra bírái mellett.

Ó, művelt Nyugat! Hollywoodilag kulturált szabadság! A bolsevikiekről legalább mindig tudtuk, hogy kicsodák. Nyugatról valami egészen mást vártunk. A szabadság, humanizmus, demokrácia lobogói, a propaganda és az államférfiak hallgatásának összeesküvése mögött azonban a világtörténelem legnagyobb embervadászata folyik most. A náci pártfanatizmus által elkövetett bűnöket elítéli Nürnbergben és ugyanekkor a nyugatiak megismétlik pontosan ugyanezeket a bűnöket.

Mert a potsdami megállapodáson, amelynek alapján mindez történik, ott van Truman elnök aláírása. Prágában kiszúrják tízezer német sebesült szemét és a mészárosok horgára akasztják a 4–5 éves gyermekek testét. Märisch-Ostrauban egyetlen napon 275 asszony menekül halálba a meggyalázások elől. A nyugati propaganda hallgat. A látható és láthatatlan cenzúra elhallgattatja a lapokat. Az újvidéki partizánok elleni akcióról üvölt a humanista sajtó. De vajon ki tudja, hogy ugyanezen az Újvidéken a vágóhídra viszik a magyarokat és ott végzik ki őket százával, mint a marhákat.

Óh, dicsőséges Napnyugat, ki büszke vagy a demokráciára és a humanizmusodra! Nagy Napóleon nyolcezer embert lövetett agyon Jaffában, hogy ne kelljen élelmezni őket. Nem bűntették meg háborús bűnösség címén. Hallottunk egyet mást a búr anyákról, akik elpusztultak a gyermekeikkel együtt, mert búrok voltak. Mi nem hittük mindezt és legyintettünk, mint most a csinos amerikai tiszt legyint a borzalmakra: német propaganda! Most azonban mégis hinni kell.

Huszonöt millió embert büntetnek meg párthoz való tartozandósága miatt. Tizenöt milliót utasítanak ki és rabolnak meg mindenétől, mert egy fajhoz tartozik. És minderre egyetlen mozdulattal legyintenek azok, akik elátkozzák a fajelméletet: Németek! Ugyanazok teszik ezt, akik saját, harcoló katonáikkal nem hajlandók egy helyiségben tartózkodni: Négerek! – mondják.

És itt vagyunk mi Középeurópaiak, akiknek egyetlen bűnünk, hogy nem vagyunk hajlandók bolsevistává válni. S azoknak, akik 1944 tavaszán titokban az amerikai lobogókat varrták, azt vágják szemükbe a C. I. C. kopói: „a magyarok mind nácik”. Egyik honvéd tisztnek, aki az amerikai repülőket bújtatta, szökni segítette azt mondják „fasiszta”. És ez elég jogcím arra, hogy elvegyék maradék pénzét. A magyarok mind nácik!

– Most már sajnálom, hogy nem voltam az! – mondja az egyik magyar.

A Camp Marcusban összegyűjtött szellemi embereket, írókat, politikusokat, egyetemi tanárokat, színészeket odadobják az Andrássy út 60. vérebeinek. A német KZ-ekből kijönnek az üldözöttekkel együtt a közönséges büntetések és az utóbbiakból polgármestert, város- és országvezetőket csinál a nyugati tájékozatlanság. Akik nem csináltak egyebet, mint valami pártegyenruhában gyakorolták a keresztényi erényt, segítették a kibombázottakat, menekülteket, azokat elviszik 45 évi munkatáborra.

A jótékonyság, a humanitás a bosszú eszközévé vált. Az amerikai kaszárnnyakban ládászámra dobják ki a pulykacombokat, mazsoláskenyereket, félkonzerveket. Valaki megtiltja, hogy a kaszárnnyakból elvigyék a maradék élelmet. Petróleummal leönteni és felgyújtani! Itt Regensburgban az utca másik oldalán lévő menekülttáborban éhen halnak a gyermekek.

Aki a bolsevista megszállás alatti országokban élt, nem kaphat UNRA ellátást. Az UNRA áruit a fekete piacon árulják, akik a KZ-ekből kiszabadultak, vagy Brooklyn legsötétebb negyedeiből jöttek felszabadítónak. Briliánsokat vesznek érte. Nőket vesznek. Rabszolga-vásár humanista takaró alatt. Az I.R.O. pedig majd jön és megtapogatja Keleteurópa szellemi elitjének izmait, megnézi a fogsorait, mint a lónak és a humanista konzul legyint: jó favágó lesz Ausztráliában. Kissé öregecske, de kígyóvadásznak, vagy vasúti munkásnak beválik Brazíliában.

Mindennek már semmi, de semmi köze Hitlerhez, a háborúhoz. Ez már a demokrácia. Ez már a Nyugat. Atlanti Charta! Humanizmus. Csevegés a kandalló mellől. Kísérteties folyamat ez. Eltömegesítés, a társadalmi rétegek, erkölcsök gigászi felfordítása. A kollektív büntetés, bosszú, a kétféle erkölcs mélybe nyomja a jókat és magasba löki az alja embert, az árulót, feketést. Nem azt pusztítják ki, ami az európai mozgalmakban bűn volt és tévedés volt, hanem azt ölik meg, ami jó volt. A faji stemplizés Potsdamban megmarad. A kollektív büntetést elítélik a nürnbergi törvényszéken és folytatják Washingtonban. A sajtó szabadságról és demokráciáról ír – de cenzúra van.

A propaganda elítéli, hogy Hitler 92 egyetemi tanárt elmozdított állásából. A demokrácia ürügyén elmozdítanak 9.700 egyetemi professzort, tanárt és munkatáborba zárják a falusi tanítók ezreit. Nyugati humanizmus! Demokrácia! Vajon észreveszed-e, hogy a bolsevizmusnak nyitogatod az utat, mikor megölöd a bolsevizmus ellenségeit, megbünteted a tömegeket, üldözöd a konstruktív társadalmi erőket és nihilistákat csinálsz hívő keresztényből, felbontod a családokat és proletár rabszolgának szolgáltatatsz ki egész nemzeteket?

Fölötted a végzet, rajtad az ítélet! Sztálin, a te nagy és dicső szövetségesed mondja:

„Európa ellen nem kell háborút indítanom. Európa feloszlik önmagától”.

Az optimista azonban csalja önmagát. A Nyugat nem lehet rossz. A Nyugat egyszer észreveszi, hogy nem az ötödik hadoszlop a szövetségese, hanem mi, akik hiszünk a hősiességben, a konstruktív társadalmi erők érvényesülésében. Hiszünk Istenben.

Gutenberg ősi várában lelkigyakorlatot tart egy hazulról elüldözött nagyszerű, magyar katolikus pap. Szétvert, hazátlan magyarok, írók, tábornokok, tisztviselők hallgatják áhitatos lélekkel. Imádkozni még szabad, Európában is. Jöjj hát szétüldözött, lefejezett nemzet. Térdelj le itt a messzi Nyugaton, ahonnan egyszer Szent István vitte a keresztet.

Aztán a lelkigyakorlat közepén hirtelen autósziréna. Jeep! C.I.C. Háborús bűnösöket keresnek. Gutenbergban sok magyar gyülekezik. Gyanús. Szerencsére az előrelátó német lovag hátsó kijáratot is épített a várára. Gyerünk! Az udvaron ott áll a jeep. A folyosókon C.I.C. profilok, Morgenthau-boyok keresik a bűnös keresztényeket. A jeepen a tavaszi szél lengeti a – szabadság zászlaját.

– De hát mindez megváltozik egyszer! – mondjuk egy franciskánus szerzetessel, akivel együtt megyünk el Gutenbergből.

Mert múlik az idő, mennek az évek és a hazátlan Columbusok elindulnak megkeresni a másik Amerikát. Mert bizonyosan megvan. Nem a Rooseveltté, nem a Frankfurter Félixé, hanem a Washington és a Lincolné, nem a newyorki internacionalista tömegé, hanem a Mayflower utasainak unokáié. Túl az álmokon és a propaganda mennydörgésén keresztül egészen bizonyosan lennie kell egy Amerikának, ahol a pionírok szelleme él, ahol Henry Ford az ideál és ahol nem Hollywood méri a kultúra fokát, hanem a Harvard-egyetem és a Carnegie Hall. Van egy másik Amerika, amelyet mi magyarok láttunk, szerettünk, amely megölelte Kossuthot és befogadta egymillió vérünket. Theodore Rooseveltt Amerikája, amely látta még a mi népünk

nagyságát, hivatását, Amerika amely nem írta alá Trianont és amelynek követe Sir Montgomery olyan átérzéssel szólt a mi elveszett keresztény nemzeti Magyarországunkról. Igen! Valahol megvan Amerika az alkotó ember, a regulátorok hazája, amely a világ legnagyobb ipari organizációját teremtette meg, Amerika, amelynek templomai és katedrálisai vannak. Amerika, amelynek katonafiai hősök, lovagiasak és nemesek, mint egy Mac Arthur.

Valahol van egy Amerika, amely az európai kultúrember elfogulatlan szövetségese, a konstruktív erők segítőtársa. A Morgenthauk uralma mögött van egy Amerika, amelynek semmi, de semmi köze nincs ahhoz, amit velünk és Európával csináltak – Amerika nevében. Nekünk ezt az Amerikát kell megkeresnünk. A bolsevisták, a tömegember ellenségét. A világ reményét. Lehet ez is elnyomott, mint mi vagyunk. Lehet ma még nem ez vezeti saját birodalmát sem. De nekünk, akik üldözöttek vagyunk az antibolsevista gondolat miatt, ez az antibolsevista konstrukciójú igazi Amerika, a megalkuvás nélküli, konstruktív, keresztény Amerika az egyetlen reményünk, egyetlen szövetségünk.

Ez az Amerika létezik. Csak meg kell keresni. Hiszen a kikötőben már szólnak a hajósípok, feltűnnek a Manhattan felhőkarcolói, öt évvel a háború után, – íme – van feledés, béke. Hiszen, nézd, nézd már tartja a fáklyáját Washington Amerikája, és a kikötőben egy C.I.C. profil, az odaáti egyenruhás Morgenthau-boy azt kérdezi:

– Mit írt maga tíz évvel ezelőtt?

Az aktatáskájából kihalász egy hosszú papírt. Ráírja az amerikai koncentrációs láger nevét. Ellis Island O.R.F. És aztán egy évig, vagy kettőig a rács fölött tartja a fáklyát a Szabadság-szobor!

A MÁSIK AMERIKA

Amerika előszobájában, az ellis-islandi óriási csarnokban egy gyapjashajú, csontkeretes fiatal-ember végigmér bennünket. Szamuelli Tibor nézhette, vagy Péter-Auspitz Gábor méregetheti ezzel a zöld szemmel a prédát. Mr. William Flyegelman a többi hasonló Flyegelmannokkal, a Katz Dáviddal, a Danielsohnnal együtt inspektor. Most ő határozza meg, hogy kinek van joga arra, hogy Washington Amerikájába betegye a lábát. S a tengeri szél, amely egyenesen a Szabadságszobor irányából jön, a nyúlketrecszerű rácsokon át, most a fülünkbe súgja: „Harcoltál, küzdöttél. Jutalmul most megkapod érte a kitüntetést.”

A jovialis öreg rendőrőrmester nyakadba teszi a táblát. Rajta egy hosszú szám. Aztán Jupiter lámpa, reflektor. Otthon szegény Szinnyey Merse Miklós fényképezte így a betörőket, mielőtt elesett Budapest védelmében a bolsevisták elleni harcban. Az asszony nyakába is táblát tesznek. Újabb fénykép.

– War criminal! Háborús bűnös!

Az asszony is, a magyar honvéd is, akit később hoznak a hajókról, a litván harcos, az ankarai német sofőr, a miskolci Baross-szövetségi tag, az öreg kaunasi postafőigazgató, akinek az orvos receptre írja fel a szabadságot, hogy meg ne haljon a Szabadságszobor árnyékában.

Az udvariasság határtalan. Lakkozott körmű rendőrnök – nylontáskába rejtett piciny Browninggal – kísérik az étterembe a háborús bűnöst.

– Kósert parancsol, vagy rendeset? Választhat. Ez itt a kóser dining room.

Stílszerűség kedvéért a tréflit választjuk. Egyébként központi fűtés, DP koszt után amerikai étkezés, tengerre néző szoba. Ablakán rács, ez egy kissé megtöri a Szabadságszobor fáklyafényét, amely ötszáz méterről pontosan idevilágít. Szemben a Manhattan felhőkarcolói. Fél négyzetkilométer területen egy millió ember dolgozik. Kint szédületes hajóforgalom. Olykor csatahajók, vagy a Queen Mary, újabban szürke DP hajók vonulnak el az ablak előtt. Ez Amerika!

Közben odakint elszabadul a sajtópokol. Az ember csak most tudja meg, hogy mi minden volt otthon. Vértől csepegő fogú farkas. Kilenc millió zsidó haláláért felelős fenevad. Mr. Walter Winchell egyenesen azt mondja, hogy én ötlettem meg azokat az amerikai repülőket, akik kacsapecsenyén éltek a Sigray kastélyban s most bizonyára meglepetve értesülnek a rádióból, hogy milyen barbárok voltak velük szemben azok a magyarok. Kint már masíroznak a Jewis War Veteránok, az Antidefamation League hősei, s közben, a látogatóteremben kedves jó emberek hajolnak az ember füléhez. Körülbelül úgy mint otthon, ahol Sztálin szuronyai villognak.

– Mi nem tehetünk semmit. Roosevelttől óta ők az urak Amerikában.

Már mint a Flyegelmannok. Mert ez is Amerika. A honvédszabótól azt kérdezik: miért nem ment orosz hadifogságba? A litván harcostól, hogy miért nem harcolt Amerika oldalán. Az észt miniszteri tanácsostól, hogy miért menekült a mi ellenségeinkhez, a németekhez? Aztán, mikor hat hónap múlva a bürokrácia kegyesen engedélyezi a kihallgatást, a rácsok mögött még egyszer megjelenik az elsüllyedt Atlantisz sötét árnyéka. Mintha csak most ébredne fel Rip van Winkle. Egyszerre itt van mindaz, ami mérgezett, rombolt, elárult, mocsárba vitt, megfojtott.

Az amerikai lobogó árnyékában magyarok „vallanak” a magyar ellen. Peyer Károly, Pfeiffer Zoltán, Eröss János és Sombor-Schweinitzer József, Beregi Oszkár, a megrokkant Oszi. Ma ők a „magyar nemzeti bizottmány”. Ma ők az „amerikai kormány” tanúi. A kísérőzenét

Rákosi unokaöccse által megszervezett kommunisták szolgálatják. Bolsevikiek tüntetnek a bevándorlási hivatal előtt. Este Walter Winchell üvölti bele a mikrofonba: Out with him! Ki vele! Ki mindenkivel, aki a kommunisták ellen harcolt. Vagy adjon egy nyilatkozatot Herbert H. Lehmann szenátornak, hogy mindent megbánt. Mindent visszavon. Akkor lehet edénymosogató. Hiszen a vád, ami marad, valóban szörnyű. Az amerikai repülők 1944. április 16-án telibe találták a budapesti Washington szobrot. S aki szerényen tiltakozott Washington kibombázása ellen, az háborús bűnös. Akik a repülőket küldték a Washington szobor felé, azok ma is az amerikai hatalmat jelentik: Morgenthau, Frankfurter, Lehmann.

Az ő nevükben vallja Peyer Károly, hogy a „Horthy rendszer fasiszta diktatúra volt, amelynek során százezreket öltek még, köztük többszáz amerikai repülőt” s amely alatt hét és fél millió pengős vagyont keresett egy Peyer Károly nevű szakszervezeti vezér.

Az amerikai zászlót meglebegteti a hudsoni szél. De talán nem is hudsoni szél ez. Otthonról jön – a vörös vihar! Véres szél, keserű orkán. Hozza az anyák sóhaját, a parasztok átkait, a proletárok verejtékét, az anyák könnyét. A tolmács nem fordítja, hisz nem is hallja, amint újra Gömbös Gyula hangja mondja:

– Mi mindent csak félig csináltunk!

Nem fojtottuk meg a vörös hidrát, nem tömtük be a Conti utca, Dob utca, Erzsébetvárosi Kaszinó Aeolus barlangjait, a Peyerek torkát, futni hagytuk a Kéri Pálokat. Mi mindent csak félig csináltunk.

És most a Hudson felett fúj az otthoni szél. A keleti burána. A vörös vihar. Tépi szaggatja a magyar álmokat. Szétűzi a délibábokat, amelyek után futottak politikusok, fanatikusok, fantaszták és balekok, új kossuthisták és megsápadt DP-k.

A hudsoni szél és a doni burána ma még ugyanaz a vörös vihar. Odaát, ha megmondod az igazat elvisz az ÁVH. Itt ha hazudnak rólad nem tudod cáfolni, ha nincs tízezer dollárod a bírói költségre. Ott a terror dirigálja a sajtót. Itt a pénz. Televízió, rádió, sajtó végeredményben ugyanabban a kézben van, mint túl a vasfüggönyön. És mindkét sajtó azt mondja a Tömegnek: ne láss! Mi szépen bekötjük a szemedet: szocializmus, demokrácia, úttörők, vagy baseball mérkőzés, szovjet film, vagy Hollywood. Mi gondoskodunk a szórakoztatásodról, hogy ne legyen alkalmad meglátni ugyanazt a világhatalmat, amely a Kreml és a Wall Street falai között ül. Szabadság? Igen! Hiszen Washington keresztény utódjáról meg lehet írni a Daily Newsben, hogy ő a „little stupid Harry”, de próbálj egy hangos szót kiejteni a Lehmannok, a Morgenthauk ellen, vagy a Kaganovicsok ellen. Odaát akasztófa. Itt éhhalál, kiűzés, egzisztenciamegvonás vár rád. Testvériség! De vajon csakugyan testvér-e a néger, aki hamarabb volt őslakó, mint a bevándorlók túlnyomó többsége? Egyenlőség! De próbálj meghívó nélkül bemenni Sea Gate, ahol morgenthauista milliomosok luxusvilláit őrzi az ír rendőr. For christians only! – mondja az egyik klub tilalmi táblája. „Keresztényeknek tilos a bemenet!” – hirdeti a Jewish Club szerény felirata.

A vörös vihar itt is ugyanazt a nótát fújja, mint túl a vasfüggönyön.

A sajtó azt mondja: ne láss! De az elviselhetetlen, hogy mi, akik onnan Keletről jövünk, mégis csak látunk. Hiszen ebben az egyetlen Babelben három és fél millióan élnek azok közül, akik Oroszország gettóiból hozták a viláгурalmi fanatizmust, akik Szamuelli terrorcsapatának tagjai voltak, akik ott nyüzsgöttek, mikor kiirtották a cári családot és akik a pénzt adták Trockij hatalomátvételéhez. A New York Times büszkén írja, hogy egyedül New Yorkban két millió kétszázezren beszélnek jiddisül, és a vörös viharuk ők voltak az elindítói, ők a hangadói mióta világ a világ. Egy gigászi Terézváros és monstruózus Király utca ez, kaftánok nélkül és rókaprémek kalapok nélkül, de lehetetlen szabadulni attól az érzéstől, hogy mint a lodzi,

varsói, budapesti sikátorokból, egyszer innen is előlépnek ugyanazok az arcok: a Jagodák, a Kun Bélák, a Kaganovicsok, a Szamuelliek.

Hiszen megszázsorozódott arányok között ugyanaz a progresszív szellemű zsurnalizmus, ugyanaz a merkantilizmus, ugyanaz a gátlás nélküli kizsákmányolás uralkodik, amely mindezzel elindította a vörös buránát. A luxuriózan berendezett klubokban ugyanazok az arcélek rajzolódnak ki, amelyek összehajoltak a cárok, a Tiszák, a Stürghök meggyilkolására, vagy amelyek a Kreml falai között uralkodnak szent Oroszországon. Néha még személy szerint is ugyanazok. Bábel falai között az öreg Kéri Pál hörgi átkait minden ellen, ami „reakciós”. A kommunista pártok, fedőszervezetek élén újra csak ők hirdetik a világkirályság progresszívebb formáját: a bolsevik rendszert. S Amerikát sem fogja megmenteni a bolsevizmustól a magas életstandard, ha Amerika nem tudja megmenteni magát ötőlük: a föld savaitól.

Amerika erős és hatalmas. De vajon nem volt-e nagy a római impérium, a portugál, a spanyol világbirodalom? Nem volt-e félelmetes hatalom a cárok birodalma? S vajon ki látott jobban: Rooseveltt, aki hatvannégy tanácsadóját közülük választotta, vagy Jefferson, aki azt mondta az alkotmány szövegezésekor, hogy Amerika számára ők a legnagyobb veszély? Egyarcú milliárdosok és egyarcú atomkémek. Egyarcú bankárok és egyarcú kommunistavezérek? Vajon van-e világbirodalom, amely kibírja őket? Róma, Spanyolország, Portugália, Oroszország belepusztultak.

Tizenhét hónap után, mikor szabadon járunk a felhőkarcoló Bábel palotáinak aljában, mégis megtaláljuk a picinyke zöldellő oázist. Amerika régi magyarjait. A lapjaikat idegenek írják, a pénztárcájukat végigfosztotta minden szent ügy és minden szélhámosság. Ezek az öreg amerikaiak azonban minden csalódás, minden távolság, minden félrevezetés ellenére megmaradtak jó magyaroknak, Sokszor jobbnak is, mint mi magunk, akik szeretjük hinni, hogy harminckét év vörös viharában mindent megtanultunk a magyarságból.

Ahogy a Rosenfieldek kontrollján, az IRO dob utcai jenkijein keresztül idementették a hontalanokat, ahogy segítették őket, ahogy a hónuk alá nyúltak, az maga a magyarságnak, az összetartásnak egyik legnagyobb csodája. Pedig őket, amikor jöttek, nem várta senki. Rajtuk nem segített senki, csak a két dolgos kezük. S őket nem is Rákosi üzte el, hanem a keserű magyar szegénység. Még a nagybirtok árnyékából jöttek, vagy sokan még azokkal a kívándorló hajókkal, amelyek az eszlári per után igen megteltek magyarokkal. Még sincs bennük harag, megbántottság a régi hazával szemben. Pedig ők még nem látták, nem ismerték a Zöld kereszt, a társadalombiztosítás, az ONCSA, a munkásnyugdíj Magyarországot, amely akkor kezdett kicsírázni, mielőtt ránk tört a vörös vihar. És azt a Magyarországot hozták el, amelyet otthagytak. Úgy hozták el, ahogy akkor volt és úgy őrizték meg amilyennek ők látták.

A garázsban már új Cadillac áll, de a falon még ott vannak a régi Kossuth képek, a vitrinekben valamelyik Iparos Dalkör zászlószalagjai, a könyvasztalon a revíziós album, vagy az ezeréves Magyarországról valami nagyon szép és drága díszkiadvány. Ahol összejönnek, a Verhovay Egylet vacsoráján, vagy máshol, még a régi irredenta nóták sírnak, a régi pártás, pruszlikos, piros csizmás primadonna ropja a csárdást. A szívekben, az emlékekben és a lelkek mélyén él az old country, amely épp úgy elveszett nekünk, mint az ő számukra is. És hogy mi az amerikai szív, az amerikai magyar barátság, hűség, kemény jellem, azt csak én tudom, aki most búcsút intek egy szép régi brooklyni ház minden lakójának és gondolatban megsímogatom még a Blackie kutya bozontos, buksi fejét.

Odaát senkiben se csalódtam! S talán ez a legtöbb, amit a bujdosó vándor elmondhat Amerika magyarjairól. A másik kérdés, vajon nem fognak-e csalódni azok, akik onnan várnak mindent: életet, szabadságot is? Az erősek, a pionírok, a harcos kemény nagyszerű magyarok, akik még mindig vannak vagy hatszázezeren, egy napon elmennek és eltűnnek, mint ahogy egyszer mi

is el fogunk tűnni idegen sírhantok, vagy otthoni temetők akácai alá. Lesz-e aki úgy tud kiáltani az ócountryért, ahogy ők kiáltottak 1938 szeptemberében? Jók lesznek-e erre a DP-k, akiket most nem érdekel más, csak az első autó és elfelejtik sorstársaikat, akik ott maradtak a bajor padlásszobában, a kietlen lágerekben? Elválik egyszer.

Pedig ennek a magyarságnak nincs más reménysége, mint Amerika. S ha egy sokat csalódott tollforgató mondja el, talán kétszeresen igaz ez. A másik Amerika! Amely most küzd azért, hogy betömje a vörös viharzók száját, a Jewish War Veteránok és az Antidefamation Leaguek őrző derviseinek Jerikói trombitáit. Ott volt a másik Amerika, amikor az Ellis Islandi szabadság után, végre valóban szabadon, láthattuk Mac Arthurt, az öreg sast, aki hét millió ember ujjongása közt úgy vonult végig az East River Driveon, mint valamikor a római hadvezérek. Nem heroldok jártak előtte, hanem filmriporterek, nem aranykorona volt a fején, hanem egyszerű, lapos, amerikai tábori sapka, nem „heilt” kiáltottak az öreg kikötőpatkányok, hanem csak úgy könnyedén, amerikaiasan odaszóltak a rakpartról: Helló Mac! Helló öreg sas! Hát csakugyan megjöttél? Hiszen Téged és titeket vár a világ. Az amerikai munkás, a német munkás és talán ott... ott valahol messze a vasfüggöny mögött Gál Imre uram.

– Helló Mac!

Eljött-e már az idő? A becsületeseké, a hűeké, a rettenthetetlen katonáké és az egyszerű dolgozók napja? Kinyúlnak-e egyszer a kezek az East River Driveon is? Vagy Morgenthau hatágú csillaga fog világítani továbbra is a Manhattan felett? Ez a világ jövője és ez Magyarország holnapjának kérdése is. Leszünk, vagy nem leszünk?

És mert lenni kell és harcolni kell, amíg van remény, most búcsúzzunk szépen, öreg brooklyni ház. Apa az apám helyett, testvér a testvér helyett. Barát és hős! Magyar és amerikai. Számomra te maradsz mindig és örökké az álmok országa: – Amerika!

State Islandról már indul a szürke Liberty hajó. Fedélzetén kétezerkétszáz amerikai fiú. Katonák. Jönnek, hogy fiatal arcukat szembeszegezzék a vörös viharral, hogy örködjenek a hof-i határon, vagy ott Szentgotthárd közelében, ahol már nem állanak őrt a honvédek, a német bajtársak, és ahonnan eltűnt valami, amit úgy hívtak kétezer éven át: Európa. Jönnek és ahogy visszaintegetnek a túszerűvé keskenyedő felhőkarcolóknak, a hazai partnak, abban már nincs semmi öröm, semmi katonás vigasság. A connecticuti gyerek Roosevelttről beszél: You are crazy! És nekünk most azért kell Európába jönni, mondja hangosan, demokratikusan.

Európa! Különös világ. Itt taposta valamikor a Via Appia követ Péter és Pál apostolok lába. A Monte Casinoi bencések innen hordták szét valamikor az írás, földművelés tudományát, itt írták a chorálokat és festették a Máriaképeket. Michelangelo, Kepler, Shakespeare, Goethe, Beethoven, Petőfi Sándor. Európa a lélek földrésze! A szellem országa! Európában hazátlanul is ott a mi hazánk!

A júniusi hajnalban a szürke Liberty hajó mellé odakanyarodik a kis német vontató. Fedélzetén tengerészkek ruhás matrózok azzal az utolérhetetlen keménységgel és humorral, ami csak itt van, ahol kétezer éven át lélek élt. A német Wachtmeister kéri az útlevelet. Nézi mellemen az amerikai „kitüntetés”, a fényképen látható számsoros táblácskát.

– Ne féljen semmit! – mosolyog. – Itt jól fogja érezni magát. És ebben a pillanatban valahol a Weser-csatorna partján csilingelni kezd a hajnali harang. Különös... Amerikában húsz hónapra át nem hallottam harangsót. Hazajöttem. És itthon maradok.

Vége.